S. 7 No. 19062

Adam F. 309

The
Watson Collection
Presented to The Library
of The
Medical Society
County of Kings

by

Elias Hudson Bartley
Herman Philip Bender
William Browning
William Frederic Dudley
Henry Arnold Fairbairn
Jacob Fuhs

Albert Martin Judd
David Fletcher Lucas
George MacNaughton
Lewis Stephen Pilcher
Frank Eliot West
Walter Childs Wood

p.v. 1872-201

JOHN CARTER BROWN

LIBRARY

Purchased from the

Trust Fund of

Lathrop Colgate Harper

LITT. D.

ALFONSI FERRI
NEAPOLITANI MEDICI
EMINENTISSIMI, PAVLI III.
Pont. Maximi chirurgi pri
marii,de ligni ſancti mul=
tiplici medicina, &
vini exhibitione,
libri qua=
tuor.

uibus nunc primum additus eſt Hie=
nymi Fracaſtorii Syphilis, ſiue mor=
us Gallicus.

ndicę rerum pręcipue obſeruandarũ adiecto.

mnia multo emendatiora quàm antea.

PARISIIS.

Apud Viuantium Gautherot ſub inter=
ſignio ſancti Martini,in via Iacobæa.

Cum priuilegio.
1542.

COUNTY OF
19062

RPJCB

Alfonſi ferri

RTIVM ET MEDICINAE
oct. de ligni ſancti multiplici medicina,
& vini exhibitione, liber
primus.

Præfatio.

IGNVM illud quod vul-
go ſanctum, alias Indicum
appellatur, ab inſulis af-
fertur in interiori oceano
ætate noſtra repertis, vn-
de etiam morbus ille qui
llicus dicitur, ad nos manauit, antea no-
ſs terris incognitus. In illis autem regio-
us is morbus natiuus eſt, ac præter con
ionem per ſe naſcitur frequẽtiſſime, cũ
d nos ex ſola videatur fieri contagio.
In eo morbo gentes illæ præſentiſſimo
edio vtuntur huius ligni, omneſq; curã
hac vnica medicina. Eam rem noſtri qui
verſantur, animaduertentes, & ipſi eo

Lignũ ſanctum ſiue Indicum

Morbus gallicus vnde manarit

remedio vſi ſunt, quicunque in morbum gallicum inciderunt,& inde in patriam reuertentes, afferre ad nos cœperunt lignum ipſum, eaque medicina oppreſſos gallico morbo curare. Quod vbi bene atque cum ſalute ſucceſſit, breui ac facile id remedium per omnes noſtras regiones receptum eſt, habitumque pro optimo & præſentiſſimo in morbi gallici curatione. Quoniam vero in inſulis vnde lignum affertur, non in hoc ſolo morbo adhibent ipſius ligni medicinam, ſed in aliis quamplurimis morbis ac fere in vniuerſis: illarum gentium exemplo noſtri homines edocti, ad multos alios morbos curandos eiuſdem ligni remedio vti cœperunt. Itaque hæc eadem medicina ligni ſancti tam in morbo gallico, quam in pleriſque ſimilibus morbis, atque etiam diuerſis, probatiſſima iam apud nos eſt, & in frequentiſſimo vſu. Nos vero pro communi hominum ſalute, ac pro noſtro officio, ad hanc tam nobilem ſalutaremq; medicinam adhibentes omne ſtudium noſtrũ omnemque diligentiam, animaduertimus & ex conſideranda rei ratione, & ex frequenti ac varia exercitatione & vſu curationi

Vſus ligni ſancti multiplex.

tioni

ionis atque ſucceſſu, medicinam ipſam in
ariis morbis præparari & vulgo exhibe-
i ſine nulla medendi ratione, nulla habita
el morborum vel ægrotantium conſide-
atione, ſed promiſcue ac ſine vllo diſcri-
nine cuiuis morbo & cuicunque ægroto
nedicinam ipſam eodem modo confiſci &
dminiſtrari. Quæ res in perniciem cedat
ępius neceſſe eſt miſerorum ægrotantium,
lum id quod alicui ſaluti fuit, cæteris qui
el diuerſo morbo vel diuerſa diſpoſitione
ffecti ſunt, cauſa fit non auferendi morbi,
ed augēdi. Itaque nos curauimus vt ab hoc
rauo vſu medicina tam vtilis & neceſſa-
ia ad medendi artem & rectam curatio-
em reuocaretur. De hoc enim ligno ſan-
to tractauimus, & cognoſcendo, & eligen
o, & præparando, & exhibendo, & quem-
dmodum, quibuſque morbis adminiſtre-
ur, quibuſque complexionibus, ætatibus,
emporibus, regionibus, inueteratis, aut re-
entibus morbis, ac de multiplici variaque
onfectione & adminiſtratione huius me-
icinæ, Atque vt res tota eſſet promptior
c manifeſtior, materiam omnem digeſſi-
nus in partes diſtinctas, eaque partes titu-

lis adnotauimus ſingulis atque per capita expoſuimus.

*De præparatione & adminiſtratione ligni ſancti, quod non eadem ſemper, ſed diuerſa debet fieri diuerſis morbis & diuerſis diſpoſitionibus.

CAP. I.

QVod nos maxime mouit ad huius operis confectionem, id fuit quod vidimus hanc medicinam ab omnibus eodem modo præparari, & adminiſtrari, tam diuerſis morbis, quam diuerſis diſpoſitionibus: quod valde mirati ſumus obſeruari medicis vniuerſis. Cum ea res tota ſit maxime contraria rationi, vt ligni ſancti medicina eodem modo confecta & exhibita, quę eſt eadem cauſa & idem agens, putetur poſſe curare diuerſos morbos, & cōtrarios qualitatibus, item diuerſas & contrarias complexiones, vel diſpoſitiones corporum ab intrinſeco & extrinſeco: vt ætatis, noui vel veteris morbi, regionum & tēporum anni, & ſimilium. quæ curationes cor-

orporum in diuerſis & contrariis qualita-
us & diſpoſitionibus, ſunt diuerſi & con-
rarii effectus ab ipſa medicina ligni ſancti.
t quomodo hæc fieri ab omnibus credita
nt, quæ fieri non poſſunt vlla ratione. Nã
t Ariſtoteles præcipit lib. 2. de genera-
one & corrupt. idem, & ſimiliter habens
, ſemper idem innatum eſt facere. Et tibi
uerroes: Idem nõ facit contraria. Autho-
e etiam Ariſtotele qui ait: contrariorum
ontrariæ ſunt cauſæ. Intentiones enim &
perationes eiuſdem agentis neceſſe eſt vt
nt cõformes potentiis & virtutibus ipſius
gentis, nec poſſunt eſſe propterea diuerſæ
itentiones in medicina ligni ſancti, ſi illi
on accedent diuerſæ virtutes per diuer-
s illius præparationes & adminiſtratio-
es. Quod ex Auerroe accepimus, qui ait
rtio de anima: Quum duę intentiones
nt diuerſæ, neceſſe eſt vt virtutes ſint
iuerſæ. Quamobrem non poteſt me-
icina ipſa eodem modo diſpoſita produce
e diuerſos curationis effectus. Nam vt A-
erroes teſtatur ſecundo metheororũ, diuer
effectus fiunt propter diuerſitatem ſub-
cti in diſpoſitione. Ac propterea omni-

no neceſſe eſt ad diuerſos curandi effe-
ctus producendos diuerſam fieri diſpo-
ſitionem ipſius ligni ſancti per præpa-
rationes diuerſas. Ex Ariſtotelis etiam
doctrina ſecundo Phyſicorum, qui ait,
eadem cauſa per ſe eſt duorum contra-
riorum, ſed duabus diſpoſitionibus di-
uerſis. Et octauo Phyſicorum, nullum a-
gens, inquit, in eadem diſpoſitione pro-
ducere poteſt effectus contrarios. Et ibi
Auerroes inſuper dicit, quod cum pro-
portio illius quod habet potentiam agen-
di duo contraria, fuerit eadem ad contra-
ria, neutrum efficiet illorum. Falſo igi-
tur ligni ſancti medicina eodem modo
præparata valere credita eſt, ad ſanandos
diuerſos morbos, vel eundem etiam mor-
bum in corporibus diuerſo modo affectis
& diſpoſitis. Et ne a medicis diſcedere vi-
dear, non ſolum logici, inquit Galenus,
ſed etiam methodici euidenter intelli-
gunt, vnam omnibus naturis medicinam
neceſſario non conuenire. Et quia non cu-
ramus hominem in communi & indiffe-
renter, ſed vt varia ac diuerſa diſpoſitio-
ne affectus eſt homo vel intrinſeca, vt dixi-
mus,

De ſanitate tuenda.

mus, vel extrinſeca. Quapropter vt hæc maxime ſalutaris medicina, quæ in potentia eſt ad curandas diuerſas diſpoſitiones & morbos diuerſos, ad actum vere deducatur: & vt diuerſi effectus curationis & diuerſæ operationes ex eadem medicina producantur, vt neceſſe eſt a cauſis diuerſis: oportet vt eidem ipſi medicinæ tribuamus diuerſas differentias, per diuerſas illius præparationes. Quare vnum pharmacum omnibus nequaquam conuenire poteſt, ſed oportet medium eſſe, inquit Galenus de compoſitione medicamentorum, ceu ad mediam temperaturam aptatum, ducere vero ad vtramque eius medii extremitatem, dum quotidiano vſu & experientia probatur. Si vt res poſtulat confectum ſit, in eo manere conſilium eſt: ſi paulum deficiet augere ipſius vires, quemadmodum etiam adimere cum præter modum efficax ſit. Libro.2. Cap.1.

*Quod ſit lignum ſanctum.

CAP. II.

OBſeruatum eſt ab excellentibus medicis vt in ratione ſimplicis cuiuſ-

In ratione ſimplicis quot reqnirantut.

cuiuſque quinque requirantur : Quid ſit, quale ſit eligendum , cuius naturę ſit, quę illius proprietas & operationes , quæ permutatio in medicina. Hunc nos morem ſequemur in explicanda ligni ſancti ratione. Ac primum oſtendemus, quid illud ſit, id eſt, quod lignum ſit hoc, quod dicimus ſanctum. Et nonnulli quidem putant non fuiſſe ignotum antiquis medicis hoc lignum . Ipſum enim alij dicunt eſſe , id quod ab Auic. karon appellatur, alii vero idem quod heſtedeen : pleriquе opinantur non aliud eſſe, quam Ebenum. Hi autem, qui Ebenum credunt, argumento vtuntur probabiliori multo quã cęteri, ac inſuper Ariſtotelis authoritate qui tradit quarto metheor. omne lignum natare in aqua, nec ſidere, pręter Ebenum. Hoc autem lignum ſanctum non aliter quam Ebenus ſidit ac minime natat, quapropter creditum eſt idem eſſe quod Ebenus, aut certe Ebeni ſpecies hactenus incognita, pręſertim cum eandem opem videatur afferre lignum ſanctum quam Ebenus in membris excrementorum. Nam & calculos frangit

Ebenus nõ ſupenata t

it & ventris inflationem diſſoluit. Qui
gnum ſanctum eſſe karon putant, il-
ud afferunt, quod hoc lignum medetur
iorbis iuncturarum, quod ait Auicenna
aron efficere. Eodemque fere argumen-
o vtuntur de ligno heſtedeen. Sed aliud
mnino eſt hoc lignum ſanctum, quam
el karon vel heſtedeen. Nam karon, vt
uicenna pręcipit, confert morbis iunctu
arum factis a cauſa primitiua, vt fracturis,
iſtortionibus, ac luxationibus, quibus cō-
erre par eſt extra appoſitum. At lignum
anctum conſtat medicinam eſſe antidota-
iam contagioſis morbis, intus exhibitam
ec non quam plurimis variisque morbis
ultiplici remedio ſubuenire, ac propter
a longe aliud eſt lignum ſanctum, quam
aron. Sed ab his lignis, & a cęteris om-
ibus quę in aqua non ſidunt, palam eſt li-
num ſanctum natura maxime differre,
um illa natent, hoc ſidat. Ab Ebeno ve-
o lignum ſanctum longe etiam differre
ffirmamus, quamuis illi grauitate ſi-
ile ſit. Nam Ebenus qui non fluitat ni-
er eſt, vt manifeſtum eſt ſenſu. Sed ligni
ncti color nequaquam eſt niger. Duri-
tie

Lignū ſanctum antidotus eſt morbis cōtagioſis.

Lignū ſanctum non eſſe Ebenū

tie quoque differt ab Ebeno lignum ſan-
ctum:non enim ita maceratur lignum ſan-
ctum in aqua cæteris paribus, quemadmo-
dum Ebenus. Cum tradat Auic. ex Ebe-
no collyrium fieri. Præter hæc Ebenus ſi
iuxta ponatur,ignem ſtatim corripit,quod
minime contingit in ligno ſancto.Demum
nec tantum odoremnec talem omnino red-
dit lignum ſanctum,ſi comburatur, quan-
tus & qualis redditur ab Ebeno. Quam-
obrem prorſus aliud eſt,quam niger Ebe-
nus lignum ſanctum. Aut fortaſſe ſpecies
quædam eſt Ebeni non ante cognita no-
ſtris regionibus. Atque ab omnibus li-
gnis longæ differt, quæ hactenus medici
cognouerunt: nam a nouo orbe noua hæc
ad nos venit eximia medicina.Nec eſt men
titus Ariſtote. qui ſolum Ebenum e lignis
tradiderit,in aqua non natare, id enim de
lignis veriſſimum eſt,quæ noſſe potuit A-
riſtoteles:hoc autem lignum vſque ad no-
ſtram ætatem fuit incognitum.

Ebenus ignem ſtatim contrahit.

Quale ſit eligendum lignum ſanctum.

CAP. III.

Ex

EX nouis inſulis plures fere cognouimus lignũ ſanctum, atque propterea videndum eſt vbi optimum producatur. Nam & ex inſula affertur, cui nomẽ inditum eſt ſancti Ioannis, & ex inſula ſancti Dominici, & ex inſula ſanctę Crucis. Hæ autem inſulæ ad meridiem omnes poſitæ ſunt, alia tamen alia auſtralior eſt, diſtantque non parũ inter ſe ſingularum paralleli: vt a geographiæ peritis illuc nauigantibus cognitum ac traditum eſt. Itaque inſula ſancti Ioannis habet Borealis poli altitudinem, diſtatque illius parallelus a circulo æquinoctiali gradibus viginti cum dimidio. Inſula ſanctę Crucis gradibus fere decem & octo. Inſula ſancti Dominici gradibus tredecim. Ab hac inſula ſancti Dominici primum allatum ad nos lignum ſanctum eſt, eoque aliquãdiu medici vſi ſunt. Poſtea ab inſula ſanctæ Crucis & ſancti Ioannis afferri cœpit. Animaduerſumque eſt optimum eſſe quod inſula mittit ſancti Ioannis, idque multo vtilius eſſe, quàm id quod naſcitur in inſula ſãcti Dominici, hoc enim

Martino Denſio authore.

aridius

aridius eſt, magiſque ſumentium corpora exiccat, illud vero ſancti Ioannis humectat corpora in calidis morbis, humidumque radicale conſeruat, quod experimento patet in aſthmaticis in phthiſicis, & hecticis. Id vero a ratione alienum non eſt, vt temperatius ſit lignum ex inſula ſancti Ioannis, ſiccius vero & aridius eſt in inſula ſancti Dominici. Nam quæ orbis regiones ſubiacent æquinoctiali, aut non longe diſtant, nimio ſolis calore inflammantur.

Quoniam cum præcipua caloris cauſa ſit in terra reflexus radiorum ſolis calefaciens infimam aeris regionem, vbi ſolis radii ex meridiano circulo vel recti vel parum obliqui terram feriunt, neceſſe eſt vehementem fieri reflexum aeremque infimum maxime feruere. At in æquinoctiali circulo recti a meridiano terram feriunt radii ſolis. Quamobrem inſula diui Dominici vehementiore ſolis ardore peruritur, quam inſula Diui Ioannis, quæ octo fere gradibus plus minus quam illa diſtat ab æquinoctiali. Itaque in inſula ſancti DOMINICI excoquitur, euaporatque in ligno ſancto

ex ni-

x nimio æſtu ſuccus ille ſalutaris, ſit-
ue lignum aridum nimis & torcidum
ontra inſula ſancti IOANNIS cum mi-
ori afficitur vi caloris, tum vero refri-
eratur ſcatentibus vndique aquis: nam
ontes habet quamplurimos, fluminibuſ-
ue rigatur vberrimis: quo fit vt ſit re-
io illa temperatiſſima ſtirpeſque ferat &
x moderatio aeris calore, & ex terræ hu-
iiditate omnis generis præſtantiſſima in
ropria natura. Quare manifeſtum eſt
gnum ſanctum optimum & ſaluberri-
ıum ex inſula ſancti IOANNIS com-
ortari. Dicendum eſt deinceps quale ſit
er ſe lignum ſanctum eligendum. Ac
rimum ex arboris ætate media vim ha-
et firmiorem. Teneraı enim ætas cuiuſ-
ue vegetabilis tenuem ſuſcipit leuem-
ue vegetationem, ſenectus vero prope
orruptionem eſt, vt Auerroes ait ſecun-
o de generatione, & ſecundo metheo-
rum: virtusque propterea in ſenectu-
minuitur. Quapropter media æta-
arboris optimum eſt lignum ſanctum.
t ex arboris autem partibus nec tenues
rculi eligendi ſunt, nec rurſus rami ad-
mo-

Ligni ſancti electio.

modum craſſi & robuſti, aut etiam truncus, ſed rami optimi ſunt media craſſitudine. Quanuis putent aliqui meliores eſſe radices, alii truncos qui ſint radicibus proximiores. Sed nos id verum eſſe putamus, præſertim de radice, in regionibus vbi lignum naſcitur, quod ibi recens exciſo ſuccus maior eſt radici quam ramis. Vbi vero iam aruit, citius radices quam rami exiccantur. Quamuis vero lignum hoc ſit materia quam denſiſſima, ac diu abſit a corruptione, tamen eo melius omnino eſt, quo eſt recentius, maioremque habet ſuccum atque vigorem. Nam ſemper amittit neceſſario lignum ipſum aliquid ex ſuo humore, qui cum exiguus illi ſit propter ſiccam ipſius complexionem, breui areſcit, demptoque ſucco, in quo eſt virtus ipſius naturalis, amittit propriam naturam, atque euaneſcit, remanetque pars terrea tanquam exanima, quamobrem recentiſſimum eſt optimum, præſertim in calidis morbis & ſiccis, nondum exhalato humore ac ſucco illo vnde operatur. Eligatur igitur lignum ſanctum ex inſula ſancti Ioannis,

nnis, ex arbore mediæ ætatis, ramo me-
iocri: tum ſit quam recentiſſimum, ac
fieri poteſt, annum non excedat, gra-
i pondere, cortice herenti, colore fuſcū
flauum.

*Cuius naturæ & complexio-
nis ſit lignum ſanctum.

CAP. IIII.

TEmperatiſſimum quidem eſſe natu-
ra lignum ſanctum, apparet ex ma-
ima ipſius virtute atque operationibus,
um ea medicina ingentes & quampluri-
i morbi curantur ſine læſione vexatio-
ue languentium. quin magnum ſumen-
bus pręſtat alimentum pręter cętera ſim-
icia, quorum vſus eſt medendis corpo-
bus humanis. Quamobrem licet tantos
tam varios effectus producat magis ex
rtute intrinſeca & ex forma ſubſtantia-
, quam ex qualitatibus, tamen ex pri-
s etiam qualitatibus ipſum operari ne-
ſſe eſt. Quibus conſtat, vt diximus, eſſe
xime temperatum, atque ex omnibus
atuor qualitatibus operari, quoniam &
rotos ſanat & morbos curat calidos,
gidos, humidos & ſiccos. Nec obſtat,
quod

qnod Ariſtoteles præcipit.2,de generatione, contrariorum contrarias eſſe cauſas. Et Auerroes primo de generatione, contrarium non accipere ſuum contrarium. Neque enim ſimpliciter & abſolute diuerſos & contrarios qualitatibus morbos & ægrotos curat lignum, vt imperite hactenus creditum eſt. Sed varie ac diuerſe preparatum & alterarum: intenſum maiori portione ligni infuſi: remiſſum maiori aquæ infuſione. Quo pacto contraria poſſunt contingere in eodem ſubiecto, alterum videlicet in intenſo, alterum in remiſſo, autore Auerroe 4. metheor. Tẽperatiſſime autem naturæ hoc lignum eſſe licet cognoſcere ex Auerrois doctrina quinta colliget, aliorumque autorum ſimplicium qualitates indagantium per primas operationes, ſecundas & tertias.

Cap.3. Ligni ſancti mira temperies.

Primę vero operationes ſunt calefacere, frigefacere, ſiccare, humectare. Secundę ſunt quę ex primis proueniunt: vt calido & humido molle reddi, a frigido & ſicco durum fieri. Tertias virtutes dicimus, quę fiunt in proprio ac determinato ſubiecto, vt prouocare vrinam, educere

choleram. Ex primis autem opera-
ibus liquet temperatam eſſe naturam
i ſancti, qnoniam ſumpta hæc medi-
,nequaquam plus iuſto aut calefacit
refrigerat, aut exiccat, aut hume-
, nec vnquam temperiem excedit:
enim conuertitur in calidiorem chi-
,ſed intemperatum. Temperata ve-
edicina eſt, vt ait Auerrois, quæ cum
tur exigua portione, comparata ma-
, per illam e corpore eductæ, non
cit affectionem extraneam in cor-
, quod potiſſimum in hoc ligno repe-
. Nunquam enim ægrotis etiam diu
n ſumentibus extraneam inducit af-
onem. Ex ſecundis item operatio-
& tertiis temperatum apparet li-
ipſum: nam & ſtringit & laxat,
a omnia moderate operatur. Et ſi
ulmonem purgat, vel hepar, vel ſi
n prouocat, vel ſudoren educit,
d quodcunque remedium adhibe-
mnia efficit temperate ſine læſione
rum vel moleſtia. Quapropter
eſtum eſt ex operationibus tempe-
uum eſſe natura lignum ſanctum.

Licet difficile credat eſſe Auerrois, med
cinam inueniri in cunctis operationib
temperatam. Sed id nos ita ſe habere
experimentis intelleximus, atque ita n
iure affirmamus atque præcipimus. Ar
ſtote enim tradit. 2. poſteriorum ex ſen
ſu memoriam fieri, ex memoria expe
rientiam, ex experientia artem conſta
re. Quanquam vero temperata natu
eſt, & complexio ligni ſancti, tamen e
ſe prædominium ei neceſſe eſt, quemad
modum ſimplicibus cunctis vnius qual
tatis & complexionis. Itaque conſtat
pud omnes calidum & ſiccum eſſe hoc l
gnum: ſed non admodum liquet cun
ctis, quo gradu caliditatis: nam puta
plerique ob maximas illius operation
ad tertium caliditatis gradum perting
re. Nos vero affirmamus ad ſecundu
tantum gradum aſcendere caliditatis, n
hanc metam caloris excedere illius n
turam: idque probamus ex medicinæ r
tione in hunc modum. Quidquid m
nifeſte operatur, neque inde nocume
tum aliquod contingit in corpore, eſt
ſecundo gradu propriæ complexion
ligni

Qualis ſit complexio ligni.

gnum ſanctum manifeſte operatur, nec
imen inde nocumentum aliquod corpori
ontingit: ergo lignum ſanctum eſt in ſe-
undo gradu propriæ complexionis. Ma-
or aſſumptio confirmatur Gal. authoritate
uinto de ſimplici medicina, qui ait: Quæ
nt in ſecundo gradu complexionis, hæc Cap. vlti.
eri poteſt vt calefaciant vel refrigerent,
it humectent, aut exiccent ſine corporis
ſione aut moleſtia. quod idem teſtatur A-
icenna, fen. 2. 1. canonis doctrina. 2. Gra-
us, inquit, ſecundus eſt, vt ſit inde ope- Cap. 15.
tio fortior quam primi, non tamen vt
perationes corporis impediat, aut mu-
et earum curium naturalem, niſi id fiat
er accidens, vt ſi ſæpius agat aut mul-
m ſit quod agit. Notandum autem eſt
quod dicit multum, quoniam in ligni
ncti medicina, ſi magna ſit portio li-
ni, & aquæ parua, neceſſe eſt vigorem
itendi propriæ caliditatis, contra au-
m, remitti. Minor vero aſſumptio fre-
uenti ac manifeſta confirmatur experien-
a, dum tantas videmus ac tam varias il-
us operationes in corporibus meden-
s ſine vllo nocumento aut vlla pertur-
 batione

batione . Nam ſi tertium caliditatis gra
dum hoc lignum attingeret, ægrotis tam
diu ipſum ſumentibus febres omnino indu
ceret, aut inflammationes, aliasque affectio
nes noxias ex vi caloris. Quin apud eas gē
tes vnde hoc lignum affertur, infātes (vt vu
go accepimus) corpore naſcuntur plurim
puſtulis corrupto paucoſque poſt dies a
ortu, corpus omne inficitur a vertice ad pe
des: quam primum vero decoctione ſumpt
radicum ligni ſancti, mundari corpuſcula
atque abſolute ſanari paucis diebus. Et ra
dices tamen vehementiores ſunt reliqu
arbore , Infantium vero tenera corpor
ſunt & læſioni magis ob noxia . In terri
quoque noſtris, vt diximus, & operation
magis videmus manifeſtiſſimas ligni ſan
cti, & nulla nocumenta. Ex quibus omnibu
plane conſtat lignum ſanctum calidum &
ſiccum eſſe in ſecundo gradu, non vltra, &
eſſe in vniuerſum complexionis, & natura
temperatiſſimæ.

*De proprietate ligni ſancti, & operationibus.

CAP. V.

Pro-

PRopriam eſſe naturam ligni ſancti,atque cõplexionẽ diximus calidã & ſiccã: verũ pręclarę huius medicinę ingens eſt, ac multiplex virtus & operatio,nec vni⁹
ntũ complexionis ęgrotis ac morbis me-
etur, ſed in omni operatur complexione,
odo rite pręparetur, morbosque atque æ
rotos curat diuerſos qualitatibus & diſpo
tionibus. Nam pręter vim intrinſecã ſuę
aturę, ac formę ſubſtãtialis, ex qualitati-
us etiam operatur, non tantum calida &
cca,ſed humida quoque, atq; vbi op⁹ eſt,
iam frigida,Itaq; & calefacit, & exiccat,
humectat,& refrigerat. Neq; id eſt a ra
ne alienũ,vt idem operetur diuerſa & cõ
aria, ſi modo diuerſe diſpoſitum opere-
r, ex Ariſtotelis, Auerroisque doctri-
, vt ſuperius demonſtrauimus. Gale-
ſque oſtendit primo de ſimplici medici-
, virtutes eſſe diuerſas in aliquo ſim-
ci coniunctas. Atque in vna eadem-
e medicina vim inueniri quę calefaci-
, vim quę exiccet,vim quę humectet, &
m quę refrigeret. Quod idem con-
tin-

Ligni ſancti varius & multiplex vſus in medicinis.

tingit in ligno ſancto. Ipſum enim omnia hæc aptum natum eſt operari, ſi recte præparetur, & exibeatur pro ea qualitate, ſecundum quam eſt operaturum ex portione videlicet ligni, & aquę infuſionis, ex quantitate medicinæ & ex numero potionum. Itaque ligni ſancti operationes magnę ſunt atque ſalutares variæ item atque multiplices, & ex intrinſeca virtute ſubſtantiali, & ex omnibus quatuor primis qualitatibus: quāpluri-moſque atque diuerſos curat morbos, ægrotosque diſpoſitionibus diuerſis, ſi rite pręparetur & exibeatur, vt ordine inferius explicabitur.

*Que permutatio ſit medicinæ ligni ſancti.

CAP. VI.

PErmutatio medicinę ligni ſancti fi precipue in morbo gallico, vt curetur vnguento argenti viui. Quod tamen fieri debet in veteri morbo, atque in corpore male affecto & diſpoſito. Neque tamen advnctiones veniendum eſt priuſquam ex medicina ligni ſancti bis terue ſumpta cognitum fuerit ægrotum non conuale-

onualeſcere. Nã hęc ligni medicina pro-
ria eſt ad morbum gallicum curandum, ac
prępter cęteras maxime ſalutaris, nullęque
remanent ex ea corporum offenſiones.
Quod minime fit ex argenti viui aut ci-
napri medicina, ex qua offenſiones cor-
pori remanent læſionesque perpetuæ, vt
nos ex longa experientia cognouimus,
& propria diſputatione demonſtrabi-
mus, de cinapro & argento viuo. Mini-
me vero quiſpiam proficeret ſi his non
intellectis diu noctuque in horum cor-
rectione ac præparatione laboraret.
Nam argentum viuum omnino inficit ac
lædit principalia membra, atque eti-
am cætera, oſſaque & neruos corrum-
pit, nodosque inducit oſſibus & iunctu-
ris. Et nos quidem diu laborauimus in
argenti viui correctione vſque ad inge-
niosam illius diſtillationem, & tamen
nullam illius inuenimus correctionem,
vnde corrigi omnino non poſſe cenſe-
mus. Quamobrem ligni ſancti medici-
na in morbo gallico non aliter cum ar-
genti viui vnguento permutanda eſt, quam
ubi ea bis terue ſumpta, non conualuit
æger

Arg ẽ ivi-
ui nocu-
menta.

æger & ex morbo vetuſto. At tunc demum veniat ad vnctionis medicinam. De qua enim nihil attinet nos hoc opere tractare, quod de ligno ſancto inſtitutum eſt, pręſertim cum abunde alii ſcripſerint de ipſa vnctione. Atque hactenus de medicina ligni ſancti communia quędam, vt plerique veterum conſueuere, tradidimus. Poſt hęc de varia, diuerſaque ipſius pręparatione & exhibitione in variis diuerſisque & diſpoſitionibus & morbis, propria præcepta vt ſumus polliciti, trademus ſigillatim, Ac prius communia quędam & vniuerſalia pręponemus in curatione obſeruanda. Nam ex Ariſtotelis pręcepto primo phyſic. ab vniuerſalibus ad particularia procedere oportet, vt eodem loco teſtatur Auerr. & ſecundo de anima. Quoniam commune atque vniuerſale magis notum eſt, quàm particulare ac propriū, atq; propterea conſideranda cuiuſuis rei ratione, propriis debent communia præponi, vt eodem loco Auerroes præcipit. Nam quę magis nota ſunt nobis, ea ſunt communia, quę minus nota, ſunt propria

vt in

vt in eodem loco tradit Ariſtoteles atque in aliis plurimis.ordo vero intelligendi eſt, a magis notis ad minus nota intellectui. Quod Auerroes oſtendit ſecundo de generatione, primo phiſicorum,ac multoties aliis locis, Iure igitur nos in ratione multiplicis medicinæ ligni ſancti cõmunia prius exponemus,deinceps propria ſeorſum ſingula demonſtrabimus.

Cur medicinæ ligni ſancti tanta vis eſt in morbis curandis CAP. VII.

QVo magis medicina quælibet ſimilis ſit calori corporis noſtri,& ſucco vitali,atque in eum cõuertitur ſuccum,cũ ſumitur,eo vehemẽtius operatur & tutius ac manifeſtius. E aque medicina perfectiſſima eſt, quæ medicum nutrimẽtum dici poſſit, cum in ſubſtantiam corporis conuertatur,vt tradit Auic. fen.2.1. Canonis. Cibus autem potusque ſalubris ille eſt,cui ita afficit corpus noſtrum, vt in ſimilitudinem ipſius corporis, hoc eſt in ſubſtantiam conuertatur, quod eodem loco præcipit Auic. Hæc vero medicina ligni ſancti maxime omnium

Quæ optima medicina. Cap.15

Quis cibus potusue optimus.

omnium ſimilis fit ſucco vitali corporis noſtri, atque in eius naturam conuertitur, inſigneque præbet corpori nutrimentum ſupra omnes cibos & potus: hanc enim ex ligno potionem cum exiguo alio cibo tandiu ſumentes ægroti, ita nutriuntur ac ſi ex quauis alia materia, cibo veſcerentur multo maiore. Nec minus nutrit potio hæc, quan ius pulli conſumpti. Quamobrem nil mirum eſt, ſi tantum valeat medicina hęc ad ſanandos hominum morbos, quando tanta illi ſimilitudo eſt cum ſubſtantia corporis humani, ac præterea vim habet ſalutarem, Omnium enim natura eſt operatrix, vt tertio Tech. tradit Gal. Itaque tam mira operatur hæc potio, quoniam dum ſumitur, vt diximus, continuo ac maxime inducit virtutem ſucci vitalis in corpore, illumque mirifice auget ac roborat, tum ex propria vi ſuæ naturæ, ſimilitudineque ſuæ ſubſtantiæ corporis humani, arcet expellitque ab ipſo corpore omne aduerſum & officiens atque extraneum. Atque ita & ratione ſui ipſius iuuantis & nocentis extranei ſemoti, vehementes operatur in morbis tollendis. Purgat

urgat enim ſanguineum,& officientes ma
rias reſoluit, atque ita totius corporis mē
ra conualeſcunt: imbuta enim membra
ipticis pharmaciis, vim ſalubrem tranſ-
ittunt per omne corpus.3. Tech.Galeno
æcipiente.

¥ Quod alii morbi, quemadmodum gallicus, curentur ligno ſancto.

CAP. VIII.

Quos curet morbos ligni ſancti medicina. Cap.2.

NOn ſolum gallicus morbus curatur ligni ſancti medicina, vt initio apud nos fuit illius vſus, ſed hecticæ ſalutaris eſt podagræ, & epilephiæ, atque aliis morbis quamlurimis. Nam licet effectus diuerſi diffeant, vel propter agens, vel propter ſuſciiens, vt ait Auerrois.2.metheororum: ac ropterea videatur non poſſe eadem meicina curare morbos diuerſos, aliter tanen ſe res habet, quoniam eadem medicina variis modis atque diuerſe præparaa & confecta diuerſas accipit diſpoſitioes, ac diuerſe afficit, nec idem ſit agens, ed multiplex & varium, vt ſuperius eſt atius demonſtratum. Quapropter varios

rios parit diuerſosque effectus in morbis curandis. Sed & Gallico morbo ſæpe contingit iunctos eſſe, quos diximus morbos, aliosque complures. atque dum adhibita eſt ea medicina propter morbum Gallicum, reddita ſalus abſoluta eſt ægrotis, ſublato tam gallico morbo, quam quouis alio adiuncto. Quod ſi tanta vis eſt huius medicinæ, vt quemlibet morbum, non minus quam gallicum auferat, multo facilius curare poteſt ſingulos ipſos morbos per ſe ſolos ſine gallico morbo. Ex dialectica illa ratione, ſi de quo magis, etiam de quo minus, vt Ariſto. tradit. 2. Top. Cum enim aliis morbis eſt morbus gallicus admixtus, vehementius malum eſt, curatuque difficilius, quod additur illis noxius humor contagionis. Valde autem difficilis cura eſt omnis morbi, qui ex contagione contingit, raroque tollitur ope medicinæ, vt tertio colliget, tradit Auer. Quod vero de hectica diximus curanda, non eſt de omni ſpecie ipſius morbi intelligendum, vt proprio capite inferius exponemus. Omnino autem id in omni morbo curando ſeruandum

m eſt, vt quum aliis medicinis minime
ātur morbi, confugiatur ad ligni ſancti
dicinā. Sed iam ea exponere aggrediar,
ę ſeruanda ſunt in curatione, quę per hāc
dicinam perficitur.

De loco eligendo, in quo curandus eſt æger.

CAP. IX.

QVoniam expellendus a corpore eſt noxius humor, materiaque morbi reſoluenda, laxētur opus eſt, apertioreſque fiant meatus corporis, qui pori appellātur, vt
e effluat morbus. Quamobrem calido
o ęger cōtinēdus eſt dū curatur, ne fri-
s humores dēſet, operationēque impedi-
aturę ac medicinę. Strīgit enim frigus,
iique corporis fiunt anguſtiores. Itaque
natura calidus ſit locus curationis, vel
e cubiculum calefiat, in quo æger cura-
. Modus tamen ſeruandus eſt in loci ca-
tate, pro cuiuſque morbi ratione. Nam
frigidis morbis, & in multo humore
io, calidiore opus eſt habitatione: in
do vero morbo & in exiguo humore,
minus

Frigus humores dēſat.

minus calidus locus eſt neceſſarius. Itaque pro ratione & morbi & ægroti ſedes au magis aut minus calida adhibeatur,

*De tempore anni eligendo. CAP. X.

APtiſſimum tempus eſt ver admini ſtrandę huic medicinę ligni ſan cti: deinde autumnus, ob mediam temperiem inter calorē & frigus. Aeſtas minus vtilis eſt, atque inca lidis morbis & complexionibus etiā per niciosa, ob nimiā reſolutionem, quæ tun facile poteſt contingere. Hyems quoqu vitanda eſt in morbis & complexionibu frigidis: magis enim afficiuntur corpor atque læduntur a ſimili qualitate, quam contraria. Si autem vis morbi atque nece ſitas vrgeat, ſęuiente etiam hyeme, ita ca lefieri locus poteſt, vt temperies in eo ſen tiatur medii veris.

*De cibatione, & quare ci-
bus exiguus prębendus eſt in
hac curatione. CAP. XI.

QVm decoctio cibi ſit perfectio hu moris generati propter actione caloris naturalis in idoneam mate riam, vt Auer. tradit. 4. metheor, cumqu decocti

coctio ligni ſancti non facile cócoqua-
r, ſi cũ illa plenior cibus ſumeretur, non
ſſet naturalis calor vtrunq; ſuperare, at-
e hoc pacto concoctio impediretur.
uapropter modicus eſt ſumendus cibus
ptime conquocatur.

*Cur pane veſcendum eſt bis co-
cto potius quam alterius modi,*

CAP. XII.

I S cocto potius, quam alio pane
b veſcendum eſt, cum decoctione
ligni ſancti, quod is panis eſt ma
ne ſiccus, vt ſua ſiccitate diu retineat li-
i decoctionem in ſtomacho. Sicci enim
oprium eſt retinere. Itaque ne ligni de-
tio ſumpta cito effluat a ſtomacho, cru
ue atque inanis venas permeet, ſiccita-
etinenda eſt panis bis cocti. Nam cum
tio illa ligni humidum quid ſit, cito ad
ar deflueret, atq; illi admiſceretur. Hu
lum enim ait Ariſt. quarto meth. facile
ninari, difficileque ſiccum. Mixtio au-
& coniunctio, vt eodem libro tradit
er. fit neceſſario propter humidum, di- Cap. I.
o & ſeparatio propter ſiccum. Vt igi-
diu permaneat potio ligni ĩ ſtomacho,

C conco-

concoquaturque iuxta omnes concoct
nes,atque ita ſubueniat corpori, & mo
medeatur, dum abſolute concocta fue
ac iam concreta, cohibenda eſt & gl
nanda cibo vna ſumpto quamſicciſſi
hoc eſt,pane bis cocto. Nã vt tradit Au
4.metheor.ſiccitas facit humidum acci
re concretionem & difficultatem ſepa
tionis.Præterea is panis leuiſſimus eſt,
præcipit Celſus.1.libro de medicina,
pite ſexto . Quapropter eo cibo ſtom
chus minus grauatur. Nec etiam ita o
lat bis coctus panis,vt communis. Par
vero refert,ſi tardius penetrat panis bis
ctus.nam ea re non multum ſuperatur a
liquo pane. Sit tamen in ſuo genere is p
nis perfectus, quinque illis qualitatib
quas tradit Auic. 2. canone, capite pr
prio:hoc eſt,vt ſit mundus, ſalitus, con
ctus, fermentatus, bene coctus. Fiat a
tem ex ſimila,potiuſquam ex farina co
muni,quoniam is vtilior eſt, & magis n
trit, vt eodem loco pręcipit Auic. Neq
tamen adeo refert, ſi pro bis cocto pr
beatur panis communis, qui bene c
ctus ſit, perfectusque qualitatibus al

qua

as diximus, præſertim in conſumptis
grotis & in morbo calido, & complexio
eadem. Non enim propter cõmunem pa
m, ſi optimus ſit, prohibebitur, quin ab-
uta fiat cõcoctio potionis ex ligno ſan-
, etiam in maxime languidis & infirmis.

De medica cibatione, quam diætam di
cũt, & qualis debeat eſſe in hac cura,
diæta regularis, qualis reſumptiua.
CAP. XIII.

Diętam regularem conſtituimus in
curatione ligni ſancti ab initio ad
finem curationis, tam in prandio,
quan in cœna, panis bis cocti vn-
cias tres, vuę paſſę vncias duas, a-
gdalarũ toſtarũ vnciam vnam. Si autem
lo egentior cibi ęgrotus ſit, addi poteſt
ia panis, vt quatuor vnciæ ſint, & in prã
& in cœna. Dięꝛtam vero reſumptiuam
nitio curationis vſque ad finem con-
uimus, carnem pullaſtræ, gallinæ, capo
, phaſianæ, auicularum, hedorum la-
ctium. Modus autem erit vt tres vn-
carnis ſumantur, & totidem panis,
C ii tam

tam in prādio,quam in cœna,aut ſi vel æ groti vel morbi ratio exigit,&panis & c nis vnciæ quatuor. Tutius vero a carne, cipietur pulli non coeuntis, vſque ad ſt tum,curationis,deinceps cæteræ,quas d ximus,carnes pro arbitrio præberi poſſu Si autem neceſſitas interuenerit,præbe dum eſt, vel contuſum gallinę ſeu capon vel ius pulli conſumpti ab initio ad fine curationis.

*Quod varianda dięta eſt ratio-
ne vel morbi,vel ægroti.

CAP. XIIII.

NOn eadem ſemper diæta ſeruan da eſt in curatiōe ligni ſancti,ſ varianda nonnūquam eſt, & p varietate diſpoſitionū,& præcipue ac ma xime pro varietate complexionum & æ tū. Pro varia enim ęgroti diſpoſitione , infirmitatis ratio poſtularit,alia erit diæ initio curationis,alia in incremēto, alia ſtatu,alia in declinatione. Aliqñ etiā dię ſeruetur regularis,aliquādo reſumptiua, qualitati morbi conueniet,& ægroti. Va riæ enim complexiones & ætates, var etiam diæta curandæ ſunt.Sanguinei v

& cholerici quamuis ex parte conue-
ant, facilius tamen tolerant inediam ſan
inei quam cholerici, cæteris paribus:
n quia ſauguineus minus inflammatur,
opter caloris temperiem, tum quia hu-
or in eo tardius reſoluitu r propter hu-
dam complexionē. Phlegmaticis quo-
e quamuis ex parte conueniat cum me-
ncholicis, facilius tamen propter maxi-
am humiditatem fert inediam phleg-
aticus, quam melancholicus, qui ſiccus
, propter frigiditatem vero phlegmati-
s hac re ſuperat ſanguineum. Itaque cho
icus minime omnium eſt patiēs inedie,
feruorem & ſiccitatem. Quare varia eſ
diæta debet variarum complexionum.
emque obſeruandum eſt in varijs ætati-
s. Firma enim ætas minus cruciatur in-
ia, quam iuuentus, cęteris paribus, iuue-
s minus quam pueri. Omnino autem in
e purgationis, carne cibandus eſt æger,
opter laſſitudinem quã efficit inanitio,
ud tamen curetur, ne cruditas cõtingat.
vero ſtomachus imbecilior fuerit, con
ſo gallinæ ſubleuetur, tam in prandio,
am in cœna. Caro autem vel elixa ſit,

vel aſſa ſuper prunas, nulloque inficiatu
ſalſamento, aut quouis condimento. Sal
vero aut nihil, aut perparum adhibeatu
ne hebetetur aut corrumpatur vis atque
peratio decoctionis ligni ſancti. Neque e
nim faſtidium ſtomacho timendum eſ
aut noſea. Ipſa enim decoctio ſua virtu
te ſtomachum roborat, adiuuatque ad cõ
coquendum.

*Quod æger purgandus eſt in curatione ligni ſancti, & quoties.

CAP. XV.

Qui curatur ligno ſancto purgandus eſt omni octauo die vel ſaltem in duodecimo.

IN unoquoque morbo, qui curatur li
gno ſancto, æger purgãdus eſt octau
quoque die vel ſexto, ſi multitudo ap
paret humoris noxij. Si autem noxiu
humor exiguus eſt, ſat erit duodecim
fieri purgationem. Itaque peritus medi
cus in hac re conſiderabit qualitatem mo
bi & ęgroti, & maxime humoris noxij qu
tité. Hęc enim ligni decoctio digerit cor
poris humores, trahitque illos ab extremi
partibus ad medium, varijs modis iuxta v
rias materias multo perfectius, quam reli
quæ medicinæ. Tenues autem humore
per ſudorem eijcit: craſſos ad decoctiõem

faci

t aptiores. Itaque ſæpius æger purgan-
eſt. Sed omnino initio curationis. In-
curationem vero, quo die purgatio fit,
a ſumat ęgrotus ſyrupum ex ligno ſan-
,nec mane nec veſperi. In ipſa vero pur
ione, & operatione medicinæ ſi fuerit
r dolor, & pungens in ſtomacho vel
eſtinis: Item ſi remiſſius medicina ope-
itur, adheritque hebetatio: tunc præ-
ndum eſt ius pulli ſeu gallinę ſine ſale,
ue cũ ſaccharo, aliaque adhibẽda ſunt
umenta, quibus vtitur medicina. Id e-
a nihil officit curationi ligni ſancti.

*A quibus abſtinendus eſt ægrotus, in curatione, & quæ ſeruanda.

CAP. XVI.

A Coitu omnino abſtineat ægrotus tempore curationis. Si quis vero in venerem pronior fuerit, vngantur illius renes cerato aliquo frigefaciente, vt libido prohibeatur, pollutiones. Sed & peracta curatiõe ab-
eat prorſus a Venere, ſaltẽ per triginta
s. curas etiã oẽs ab ſe fuget qui curatur,
ue animi moleſtias, & perturbationes.

A coitu abſtineat qui purgatur.

Hæc enim vt Gal. ait .3. Tech.male affi
ciunt corpora, mutantque ab ea, quæ ſe
cundum naturam eſt, conſiſtentia. Is igi
tur, cui facultas eſt, detineatur, exhilare
turque amicorum iucundis ſermonibus
factis dictiſque ridiculis, muſicæ dulce
dine, rebusque aliis, quæ illum volupta
te afficiant, atque ab omni moleſtia quan
longiſſime abſit. Si autem aufugerit ſom
nus ab egroto, nimiumque illum vigili
vexarit, periculoſum eſt malum, atque il
li mature ſuccurrendum. Nam quemad-
modum ſomnus eſt vinculum quoddam
virtutum corporis & confirmatio, ſic vi-
gilia, quæ ſumni priuatio eſt, eneruat vi-
res ipſas, atque diſſoluit, vt Auer. de ſom-
no & vigilia, &. 2. colliget, oſtendit. Ita-
que ſomnus prouocandus eſt, vel ſirupo
papaueris, vel alio adiumento. Vt autem
tutius æger curetur, vſque ad incremen-
tum curationis ſemper decumbat. In ſta-
tu vero & declinatione, poſt matutinum
ſudorem ſurgere poterit, reliquumq; die
ducere pro illius arbitrio: ita tamen vt nec
frigus ſentiat, nec laſſitudinem. Ob hanc
igitur cauſam, aliaſque plures, partien-
dus

Somnus prouocandus eſt.

is eſt morbus,& curatio per quatuor té-
ora , quamuis curatio breuiſſima procu-
tur , quæ eſt viginti dierum. Nam com-
unis curatio, & vſitatio eſt dierum qua-
aginta. In curatione vero , particularia
calia non debent apponi loco ægrotan-
, niſi poſt initium vel incrementum cu-
tionis. Aliter enim augeretur cauſa mor
coniuncta . Per totam autem curatio- In curatio
m nũquam aqua frigida æger lauet ma ne nunquã
is nec eam tangat , ne frigiditas aquę a- lauet ma-
iua repellando humores ab exteriori- nus aqua
is ad interiora , nocumentum aliquod frigida.
ferat membris nobilioribus , quare ab-
antur manus vel vino albo calido, vel a-
a calida.

* De ſudore, & quæ in illo ſer-
uanda ſunt. Cap. xvii.

P Otio ligni ſancti , vt ſuperius di-
ximus , ſuapte natura educit ſu-
dorem , qui initio fere curatio-
s, & incremento ſolet fieri copioſior, re-
iſſior vero in ſtatu & declinatione , vbi
r totam curationem, ab initio ad finem
gior fuerit ſudor, argumentum eſt mul
morbi materiæ ac noxij humoris. In-
terdum

terdum tamen ſudor plurimus contingit ex ægroti caliditate aut ex laxitate pororum, aut ex vtroque. Si cui vero non per ſe ſudor fluit, arte prouocandus eſt, atque educendus, puta latere calefacto alboque vino ſuperinſperſo, ac plantis pedum ſuppoſito. Hoc enim adminiculo facile ſudor educitur. Prouocandus autē ſudor eſt non ſemper eodem modo, ſed aliquando largus, aliquando mediocris, aliquando perexiguus, pro vt cōducere videbitur & morbo & ægroto. Vt vero humiditas præſertī capitis non officiat, tondeatur ad cutē qui curatur, ac poſt ſudorem ab ſummo vſque capite ad plantas imas diligenter abſtergatur atque ſiccetur. In reliquis quoque membris nulla ſudoris pars relinquatur, ne humor ille maius afferat nocumentum, atque augeat morbum. Ergo optime totum corpus ſiccetur, ſed maxime caput.

Sudor eſt prouocandus, ſi quis per ſe non ſudat.

*Qua forma conficiatur ligni ſancti medicina.

CAP. XVIII.

NOn ſunt audiendi, qui putāt fieri poſſe medicinā ligni ſancti per ca-

tapotia

ꝯtia ſeu pillulas, aut etiã per paſtillos,
electuaria,nec etiam idonea eſt confe-
florum ipſius ligni ſancti,aut teneri at
is ſurculi ſaccharo conditi, aut ſyrupus
ſucco ipſorum ſurculorum. Hæc enim
icularem faciunt medicinam, nec per
n mundari poſſunt reſtituique mem-
vniuerſa longo atque aſſiduo morbo
cta. Itaque nõ tolleretur morbus a par
lari ſumptione. Neque ſalubrior eſ-
to pacto medicina ligni ſancti cæteris
atis,quæ parũ proſunt. Quamobrem
imus modus ac ſalubrior forma medi-
e ligni ſancti, eſt decoctio ipſius i-
: Ea enim eſt medicina vniuerſalis,
maxime nutrit ſumentes, vt vere ſit
licum nutrimentum, quod ſuperius
onſtrauimus. Decoquendus vero ex
ore eſt, troncus mediæ craſſitudinis,
liocris ætatis, non mediocris pon-
s, & recens, cortice maxime conti-
& hærenti, colore inter fuſcum &
um, ex inſula ſancti Ioannis vel ſan-
Crucis, vt ſuperius diſſeruimus. vbi
n oſtendimus, apud nos radicẽ arbo-
on eſſe idoneã,quãuis in ſuis terris ap
tiſ-

tiſſima ſit ad medicinalem decoctionem

*Quod longa mora fieri debeat decoctio ligni ſancti.

CAP. XIX.

LIgnũ ſanctũ demõſtrauimus haber materiã ſiccã, dẽſam & durã. Facilitas vero miſcibiliũ contingit ex humido, contra difficultas ex ſicco. v Auer. ait. 1. de generatione. Ariſtotelesque tradit eodem loco, quodque corpus miſcibile fieri, redactum ad humidam ſubſtantiam. Quamobrem lignur oportet diu ac longa mora decoquatur, v redigatur ad humiditatem: atque etiam commiſceatur aquæ decoctionis, vnaqu forma liquoris fiat ex aqua & ligno, al vtroque diuerſa. Nam quę miſcentur, cor rumpunt inuicem intentiones, & proprias qualitates, vt ait Ariſtoteles ſecund de generatione. Itaque per longam decoctionem lignum ſanctum, ſublata ſiccitate ac denſitate, humidum fiet, ac liquidum & rarum. Quibus qualitatibus, vt teſtatur Auerroes primo de generation facile quoduis corpus in ſubſtantiam ali ti conuertitur.

Quomod

* Quomodo preparetur lignum ſanctum ad decoctionem.

CAP. XX.

VT facilius in infuſione macerari poſſit lignum ſanctum, cultro radendum eſt, redigendum- e in tenuiſſima ramenta. Hæc ligni ra- ;nta in aquam infuſionis mergantur in ido vaſe. Debet autem vas ad vnum mo m decoctionis vitreum eſſe, ad alterum ɔdum fictile ſeu teſtaceum, vt oſtende- is. Mora infuſionis in frigidis morbis odecim horarum fit ante decoctionem, melius miſceatur, opereturque validius. morbis calidis, aut breuis, aut nulla ſit ɔra infuſionis, ne nimis intéſe operetur, ſigillatim ſuis locis exponemus.

Quomodo decoquatur lignum ſanctũ, & quot ſint illius decoctiones.

CAP. XXI.

DEcoquitur lignum ſanctum, vno modo, poſita infuſionis aqua cũ ramentis ligni, vt diximus, in vi- o vaſe. Hoc autem vas vitreum cum in- ione ponitur intra maius alterum vas

æ-

ęneum plenum aqua communi , me
paleis intra vtrumque vas , ne vas vitre
frangatur . Feruente vero aqua comm
ni in ęneo vaſe calefacto a ſubito igne,f
uet etiam atque decoquitur infuſio in
ſe vitreo calefacto a feruenti aqua com
ni . conſueuimus , inquit Galenus octa
de ingenio,calefacere olea duplici inſtr
mento , quia ſi aliter calefiant corrum
tur eorum virtus ſic & de ligno ſancto
cendum eſt . Alter decoctionis modus
ſimplex,hoc eſt ,vt decoctio fiat in vaſe
ctili ab igne calefacto. Prior autem dec
ctio,in gemino vaſe eſt virtutis alterati
ac refrigeratiue, aptior calidis morbis ,
calidis complexionibus , hoc eſt , cho
ricis & ſanguineis . Altera decoctio ſi
plex in vaſe teſtaceo eſt calefactiuæ m
gis virtutis,frigidis morbis idonea, & f
gidis complexionibus , phlegmaticis ,
melancholicis . Quoniam vero ſuper
diximus longa mora decoqui oporte
lignum ſanctum , id animaduertendu
præcipimus , non omnibus morbis ,
ęgrotis eiuſdem morę decoctionem co
uenire,ſed alijs maioris moræ,alijs min

Hoc eſt 8. Methodi, de vnguétis in duplici vaſe calefaciendis.

is . Quamobrem gradus conſtituendi
int in ipſa decoctione,vt verbi cauſa,pri-
ius gradus decoctionis ſit, quam deco-
tio remanet vnius libræ, ſecundus no-
am vnciarum, tertius vnciarum ſex aut
ptem, & ita deinceps . Decoctio au-
m non ſimplex, aut vnica fit, ſed duæ
: tres fiunt. Eademque ramenta ligni,
cta prima decoctione, atque compreſ-
& percolata, iterum ponuntur in a-
uam infuſionis, & fit ſecunda decoctio,
que iterum comprimuntur & colantur,
m tertio, ſi opus erit, ponuntur in a-
iam infuſionis, & fiat tertia decoctio.
rima vera decoctio dicitur ſyrupus ſeu
ima aqua ligni. Secunda, ſecunda a-
ia : terria autem, tertia aqua. Syrupus
tem ſeu prima aqua ligni, magis eſt ca-
factiua, ad morbos apta & complexio-
s frigidas. Secunda aqua eſt alteratiua
agis, & refrigeratiua, calidis comple-
onibus & morbis adhibenda. Initio au-
n autumni, & vltimo vere, tertio quoq;
,aut etiam altero,decoctio eſt cõficien-
, quoniam calore anni celeriter corrum
tur. Hyeme vero ſat eſt, vt quarto quo-

que die vel quinto, aut ſexto conficiatu
Ob frigus enim non ita facile putreſc
Quare hyeme libra integra fiat dec
ctionis, calidiore anni tempore ſemilib
Atque hoc modo fit decoctio ligni ſāc

*An in decoctione ligni ſancti, a
decoquenda ſint vna cum ipſo l
gno, CAP. XXI

IN fine curationis, in complexio
nibus calidis, decoqui poſſu
cum ligno ſancto frigidę herb
vt cichorea, endiuia, bugloſſa hortenſi
quam borraginem dicunt, alięque id ge
nus. Id vero fit ad refrigerandam iecor
caliditatem, totiusq; ſanguineæ habitudi
nis. Quod autem de fine curationis dixi
mus, idem fieri poteſt, non tantum in act
præſeruatiuo, ſed etiam in curatiuo, præ
ſertim in aliqua diſcraſia iecoris, atqu
in aliis, maxime quorum tibiæ puſtu
lis vlcerantur, quibus ſola ſubuenit li
gni ſancti medicina. In hac autem deco
ctione in qua herbæ admixtæ ſunt, iden
ritus ſeruandus eſt, & regula, de diæta
potion

tione & cęteris quæ ad curationem ab-
utam pertinent ligni ſancti.

*Quod vario gradu & intenſione decoctio facienda eſt ligni ſancti. CAP. XXIII.

Ora decoquēdi, atque gradus quos di
ximus decoctionis, diuerſi eſſe debēt,
gido anni tēpore, & calido, cęteris pari-
.Nam hyeme intenſior debet fieri de-
tio, & maiore gradu: vere atque au-
nno, minore gradu atque remiſſior.
ēporibus item curationis, hoc eſt ini-
incremētoq; ſtatu, & declinatione, non
n ſeruetur modus decoctionis in pari-
morbis & ęgrotis. In variis quoq; mor
variis ętatibus, variis cōplexionibus,
us debet omnino eſſe gradus deco-
nis, vt ſigillatim inferius exponemus.
il vero refert, quod aiunt, gentes
, apud quas naſcitur lignum ſanctum
em ſemper modo ac ſine vllo diſcri-
e conficere ac ſumere hanc potionem.
m imperiti illi ſunt artis medicinę, ac
onis, vel forte quoniam recens lignum
quunt, ſalutaris eſt ea medicina, quo-

cunque alio modo conficiatur, vel quia i
illis regionibus antidotaria medicina eſ
lignum ſanctum, vel quod incredibilu
eſt, decoctionem conficiunt admodum tē
peraram, vt in omni tempore anni ſubue
niat ęgrotis, omni ætati, omni morbo, om
nique complexioni.

*Quibus horis ſyrupus ligni ſancti ſu
mendus ſit. CAP. XXIIII.

Syrupus ligni ſancti ſumendus eſt ægro
tantibus & mane; & veſperi. Ante pran
dium vero & ante cœnam ſumatur
tanto temporis ſpacio, quanto opu
eſt, vt concoqui poſſit, pro ſtomacho
vel firmo vel imbecillo. Atque magnope-
re errarunt, qui præbendum ſyrupum ar-
bitrati ſunt poſt cibum ſecunda hora.
Ea enim res aduerſatur rationi totius med
cinæ. Quare tempus concoctionis ſyrup
ſit circiter quatuor horarum ante prandi-
um & cœnam, plus minus, pro vt vires co
coquendi, & ſyrupi quantitas exegerit Si
autem morbus in cerebro ſit, tunc ſyru-
pus poſt cibum præbeatur, vt ſuis locis de
clarabimus.

Quid

Quod non eadem ſemper quantitas & qualitas ſyrupi ſumenda eſt, CAP. XXV.

NOn eadem quantitati ſyrupus prę beri debet omnibus tēporibus curationis. Sed a paucitate incipiendum eſt, paulatimque quantitas augēda. Natura enim non fert entinas mutationes, vt 3. Tech. præci- Galenus. Quare imbecillis ęgro prębeantur vncię tres ſyrupi mane, umdemque veſperi, in incremento, uor, in ſtatu & declinatione ſex. uando vero prębeatur ſyrupus aut um mane aut tantum veſperi: ſi aut e nauſeans fuerit ęgrotus, aut ſtoma- nimis imbecillo, vt fieri nō poſſint om ecoctiones neceſſarię. Itaque animad- ndus hic modus eſt ab iis qui curam nt ęgrotantis. Sed & ætatis ratio ha- a eſt in quantitate potionis, & com- onis, & in vniuerſum totius diſ- ionis cuiuſque ægroti, vt modus titatis ſeruetur in vnoquoque. Hæc ve ɔs ſuis locis ſingula exponemns.

Quod autem de quantitate diximus po
tionis, idem omnino ſeruandum eſt
qualitate, hoc eſt de gradu & intenſio
decoctionis.

*Quid agendum ſit ſtomacho na
ſcante. CAP. XXVI.

SI cui aſſidua nauſea contiger
non eſt propterea dimittēda i
cepta curatio. Nam paulatim a
que indies nauſea minuetur, ſemperq; ſt
machus robuſtior fiet. Si autē eueniat na
ſea ex innata ſtomachi caliditate, tunc ſ
rupum, & aquam, aut eorum alterum,
morbus & ægroti diſpoſitio exegerit,
frigiditatem oportet reuocare, vt min
re gradu fiat, & remiſſior decoctio. Vt v
ro amaror ille frangatur, ſyrupi vel aq
ſecundę, admiſceri poſſunt, aut corian
pręparati, aut ſaccharum roſaceum, aut
lud tale, quod & amarorem minuat, &
ueniat morbo, & ęgroto.

*Quod intermittenda eſt aliquan
potio ligni ſancti, aliquando eti
dimittenda. CAP. XX

INitio curationis, in quibus morbis d
lores ſūt, augeri potius quā minui ſ
dol

ores ipſi, ob agitationem factam in hu
ibus, ex ligni operatione. Neque pro-
ea eſt curatio intermittenda. Nam ſa-
omnino futura eſt, procedente ſemper
e operante virtute medicinæ. Nam vt
Auer. 4. metheor. effectus augetur ex
ratione inquieta, ac ſæpe conualeſcit
otus non paruo tempore poſt cura-
em. Si autem aliquod accidens intra
tionem acceſſerit, puta, febris, vel de-
atio ſeu catarrhus, præberi poteſt pro
po aqua ſecunda alteratiua in hora ci
ut intermittenda eſt ad tempus potio
i ſancti, & ſublato accidenti, reſumen-
At ſi perſeuerauerit accidens illud,
e periculum timetur, dimittatur om-
curatio ligni ſancti. Cum vero ine-
iquod nocumentum internũ in ſpiri-
bus vel nutritiuis, & aliæ tamen ade-
intentiones medendi, per ſyrupos, &
uaria, & alia ſimilia, tunc non eſt re-
ienda potio ligni ſancti ſed præben-
im aliis illis medicamentis, vt ſubue-
ir maxime interiori nocumento, ita
n vt quotidie, ſed ſemel tãtum ſuma-
yrupus ligni, aut aqua ſecunda ſola in

Initio curationis dolores ſolẽt potius augeri quam minui.

potu,loco vini, quæ aqua vel intenſæ de
coctionis ſit, vel remiſſæ, ad calefacien
dum,vel alterandum, vt conueniet mor
bo & ægroto. Atque hunc nos modum cu
rationis experti ſæpe ſumus fœlici rerum
euentu.

*Quo pacto adminiſtretur medicin
ligni ſancti in morbo gallico.

CAP. XXVIII.

SI morbus gallicus recens fuerit, ne
tres menſes exceſſerit, ſola hume
ctatione opus eſt, & mundation
atque recreatione membrorum. Quo
fit per potionem ligni ſancti alteratiuam
& refrigeratiuam. Nam ſi in recenti mor
bo intentiorem decoctionem præbere
mus, & calefactiuam, quod fieri debet i
veteri morbo, proculdubio recens ipſ
morbus deterior fieret,& augeretur. Ca
lefactiua enim decoctio ligni, quæ, vt di
ximus, veteri conuenit morbo,ſua virtu
te aperitiua, in morbo recenti auget d
lores iuncturarum, vomicas excitat oſ
ſuoſas, membra principalia inflammat
infectaque dimouet a naturali tempera
mento,

nto,ac totum corpus vexat grauiſſimis
identibus. Quæ omnia contingunt ex
emperata decoctione ob nimiam illius
enſionem & caliditatem. Itaque diuer-
ſt ratio præbendę potionis ligni ſan-
in veteri morbo gallico, & recenti, vt
locis ſigillatim exponemus. Quum ve
n hoc morbo vlcera ſunt oris,aliorũve
mbrorum, dum curatio fit per lignum
ctum , mederi vlceribus poſſumus in-
a vnctione cum mercurio & ligno ſan
.Et in oris quidem vlceribus ea vnctio-
ſeptem dies collum vnguendum eſt. In
s vero membris circum ipſa tantum vl-
a vngatur mane & veſperi. Si autẽ vn-
nti caliditas efficeret vlceribus,alia po
t vnctio adhiberi frigidior, alterans &
cans , mundatis prius vlceribus. De
vero latius inferius, ac ſigillatim præ-
emus.

* Quæ poſt curationem ligni ſancti ſeruanda ſunt.

CAP. XXIX.

Eracta in quouis morbo curatione li
gni ſancti,ad eum modum,qui eſt ha
ctenus deſcriptus, primũ illud ſeruan

dum eſt, ne aut habitet aut verſetur cura
tus in frigido loco, nec vnquam omnin
ſentiat frigus. Nam ob raritatem poror
corporis facile nouus aliquis morbus co
tingeret, qui eſſet curatu perquam dif
ficilis, præſertim ſi frigidus eſſet mor
bus, aut in frigido anni tempore. Mo
dus deinde ſeruetur in cibo & potu, ſal
tem ad duos menſes, vt carnes edantur
cilis concoctionis, ac cætera quæ nihil o
nino officiant. Quantitas vero cibi ea ſi
vt illa minime grauetur ſtomachus imbe
cilis ex inedia quæ præceſſit, atque vt be
ne concoctus cibus facile in ſubſtantia
aliti conuertatur. Si autem peracta cura
tione, inflammatio cognoſcetur in iecor
& in habitudine ſanguinea, quod erratu
in curatione fuerit, confecta decoctio
nimis intenſa, neceſſe eſt alterari iecur a
que refrigerari ſyrupo aut aqua endiuia
aut re alia, quæ refrigerat, aut vena
incidi, vt conueniet. Ad tuendam ve
valetudinem ex quouis morbo, præſe
tim ex morbis cronicis, & qui vix eue
li poſſunt, vt eſt podagra, poterit cura
tus procedente tempore quarto aut ſ

xt

to quoque die ſumere aquam ſecundam
coctionis ligni, vel ſyrupum, quod eſt
ulto vtilius. Quod ſi per legitimam li-
ni curationem quadraginta dierum, non
ceperit quis integram ſalutem, debe-
t poſt aliquot menſes, aut etiam annos
petere ipſam curationem, atque ſi o-
is fuerit, tertio aut quarto, de integro cu
ri eadem ligni medicina eodemque ri-
. Neque quicquam inde timendum eſt
columitati: nam adeo eſt præclara hæc
edicina & ſalutaris, vt ſi rite adminiſtre-
r, non modo non officiat ſæpius ſum-
a, ſed membra quoq; omnia foueat, re-
eet, ac roboret, corpusque per illam de-
icatur ad perfectam habitudinem, ac ſe-
iu ueneſcat.

ATque hæc nobis pertinere viſa ſũt ad communem generalemque a-tionem huius medicinę ligni ſan-cti. Poſt hæc de vnie rſis morbis, ætatibus, de complexionibus ſigillatim que ordine pręcipiemus. De ratione au-n ipſorum morborum, nihil attinet hoc ere diſputare, de quibus plurimi atque

præ-

præclari authores tractauere, ſed in ſin-
gulis morbis demonſtrabimus diligente
quo pacto curandi ſunt hac medicina.
Iamque modum ponemus primo huius o-
peris libro, ſi prius quaſi corollarium il
addemus, rationem diuerſæ operationis l
gni ſancti.

*Quare diuerſæ contingunt opera-
tiones ex medicina ligni ſancti.

CAP. XXX.

Lignum ſanctum diximus eſſe natura
atque complexionis calidæ in ſecundo
gradu, ac ſiccę. Quamobrem non mirum
eſt, ſi curentur illo morbi & ęgroti hu-
midæ naturę ac frigidæ. Sed difficile illud
videtur, quod nihil minus ſubueniat ſiccis
calidiſque morbis & ægrotis. Quare au-
tem id fiat nos ratione cognouimus, &
vſu atque experimentis. Cauſa vero di-
uerſæ operationis, vt ſupra tetigimus, eſt
varia confectio ipſius medicinæ. Remiſ-
ſior enim decoctio ligni ſancti facit vt ꝓ-
priæ ipſius qualitates remiſſæ transfun-
dantur in aquã decoctionis, qualitates ve-
ro aquę minus tranſmutentur vigore ip-
ſius ligni. Quo fit, vt ex vtroque compo-
ſita

a decoctio ad hunc morbũ remiſſa, mul-
minus habeat ex qualitatib. ligni, mul-
plus ex aquę qualitatibus. Ac propter-
talis decoctio, ratione commixtionis
n iam calida & ſicca eſt, ſed humidæ po
s & frigidæ qualitatis: quia compoſita
alitate coniuncta cum propria virtute
que potentia naturali ipſius ligni, iure ac
rito ea medicina morbos curat & æ-
otos calidæ ac ſiccæ naturæ, humectati-
nque vim habet, & refrigeratiuam. Sed
atione portionis ligni & aquę decoctio
, humidam induit decoctio, & frigidam
alitatem, dum pars modica ligni cum a-
æ maxima parte coniungitur, vt exigua
ni quantitas intenſiua ſuperetur a quan
te aquæ niminm extenſiua, atque ita
octio accedat magis ad aquæ qualita-
Itaque ſiccum quidem & calidum eſt
quod decoquitur, ſed decoctio trahi ar-
oteſt propter aquam, in cõtrarias qua-
tes. Præcipua tamen cauſa, quod tam
a operatur hæc medicina, non tam
litates ſunt, quam propria natura, vt
imus, & vis ipſius ligni, veri, ſancti &
taris.

Liber

LIBER SECVNDVS
DE LIGNO SANCTO.
PRAEFATIO.

HOC Secundo volumin
de ſingulis morbis vt di-
ctum eſt, ſumus tractatu-
ri, curandis per ligni ſan-
cti medicinam. Cõſtitui
musvero propriam cura-
tionem in vnoquoque morbo, non ſolun
quę ad morbum ipſum pertineat, ſed qua
cuiq; cõueniat habitudini ſeu cõplexion
ex diuerſis quatuor corporũ humoribus
ſanguine, bili, ſeu cholera, pituita, ſe
phlegmate, atra bili, ſeu melancholia, qua
itẽ conueniat cuique ætati, quę firmo cor
pori, quæ imbecillo. Incipiemus autem al
eo capitis morbo, qui & moleſtiſſimus eſt
& curatu multo difficilimus.

*De cephalea ſeu hemicrania.

CEphalea, morbus, vt ait Celſus acu
tus ac peſtilens, hemicrania etiam di
citur, quod frequentius certam partem c
pitis infeſtet, licet varijs locis, ſempe
tamen qua caput capillo tegitur. Hi
morbus varius eſt, ac multiplex malum

No

Nos autem de dolore illo tractabimus,
qui maxime vehemens eſt, & pernicio-
ſius, & qui vix curatur aliqua medicina.
Eius mali & ſi multę cauſę ſunt, potiſſi-
ma tamen eſt cauſa interna, vt dolor ex
ipſo corpore naſcatur: ſiue ex ſolo ca-
pite oriatur malum, ſeu ex capite & ex
alio membro, vt eſt lien ſeu ſplen, iecur
ſeu hepar, ſtomachus, vulua, quę & ma-
trix dicitur, & ſimilia. E ſtomacho ve-
ro præcipue oritur is morbus, vt præcipit
Auicen. prima tertij, cuius ſignum eſt,
quod plerunque fit dolor in priore par-
te ſincipitii. nam qui in margine ipſius
ſincipitii fit, hunc vulua maxime produ-
cit. In dextra autem parte capitis ex ie-
core transfunditur, ex liene in ſiniſtra, vt
docet Auicen. eodem loco. Quoniam ve- Cap. 7.
ro ex cauſis morbi materialibus quæ cro-
nicum facit morbum, ſeu diuturnum, eſt
phlegma, aut melancholia, de hoc mor-
bo cephaleę primum dicam, quum a
phlegmate concitatur: ſiue is humor per
ſe talis ſit in corpore, ac (vt aiunt) radi-
caliter, ſiue talis ſit in ratione alterius hu-
moris, per vlteriorem combuſtionem vel
reſo-

reſolutionem, ſeu etiam talis ſit humor ab ineunte ętate, ſeu ſuccedente tempore mutatus ob qualitatem regionis, vel propter ſex res non naturales.

*Curatio cephaleę, phlegmate exiſtẽte in cauſa, in iuuene cholerico vel ſanguineo.

IMminuta primum cauſa morbi antecedente, humore videlicet phlegmatico, iuuenis eius complexionis, ſi imbecillus ſit, hoc modo curetur, Cibetur tota curatione diæta reſumptiua, ab initio & per totum incrementum curationis, tam in prandio quam in cœna, ſumens tres vncias panis bis cocti, & tantũdem carnis elixę. In ſtatu tres vncias panis, duas tantum carnis, poſt redeat ad tres carnis vncias in declinatione, ac demum quatuor etiam vncias eſſe poterit æger circa finem curationis, vt non ſubito, vel nimis minuatur cibus, vel nimis augeatur. Neque enim ex multa fame, vt Celſus ait, nimia ſatietas neque ex nimia ſatietate fames idonea eſt. Sumatur autem in potu mane & veſperi aqua ligni ſancti alteratiua

t dicemus. Syrupus vero talis fiat. Pona
n fictili ſeu teſtaceo vaſe, ſemilibra ex
entis ligni, maneatque in infuſione ho
luodecim in aqua fontanę quindecim
rum, deinde ferueat infuſio ad ignem
onum, donec redeat decoctio ad li-
octo: poſt coletur, ac reponatur in vi-
vaſe bene operto. Ex eo ſyrupo ſu-
ęgrotus tam mane, quam veſperi vn-
quatuor ab initio curationis vſque
atum. In ſtatu autem & deinceps vn-
ſex. Sumatur vero ſyrupus calefactus.
otu talis fiat aqua ſecunda, ramenta li-
compreſſa poſt decoctionem ſyrupi
ntur in vitreo vaſe in aquam vigin-
rarum, hæc ferueat in gemino va
l ignem lignorum, donec redeat ad
decim libras poſt hęc coletur, ac re-
ıtur in vitreo vaſe bene operto.
ıac aqua bibat æger in prandio &
œna quantum placuerit. Ea enim
gerabit calidam iuuenis habitudi-
Si autem horreat bibẽs aquæ amaro-
ẽperetur amaror ipſe admixtis aquæ
ndris, vt ſuperius demonſtrauimus.
obuſtiore vero iuuene idem ſeruetur
modus

modus curationis, prꝑterquam, quod a
datius minui poteſt quantitas cibi, aug
ri vero ſyrupi per totam curationem.
hoc enim fortior eſt calor vitalis, faciliu
que ac melius fit concoctio.

*In iuuene phlegmatico, vel melancholico.

Cibetur is iuuenis, ſi imbecillus ſit, di
reſūptiua, vt ſupra dictum eſt. Caro
tē ſit aſſa, non elixa, admoto cruſto ſup
riore. Si vero fuerit robuſtior, diꝑta vta
regulari. Syrupus autē & aqua ſecūda v
habeāt calefactiuam, fiātque in hūc m
dū. Ponatur ſæmilibra ex ramētis ligni
vaſe fictili, in aquꝑ fontanꝑ libras quind
cim, maneatq; in infuſione horas duod
tum ferueat infuſio, donec decoctio redi
tur ad ſex libras, poſt hꝑc coletur, ferue
que, vt docuimus, atque hic ſyrupus ſ
matur ab initio curationis, & per totin
cre mentum. In incremento vero vſque
declinationem redigatur eadem decoc
ad quatuor libras. Secunda aqua in p
talis ſit, compreſſa ligni ramenta poſt
ru

i decoctionem ponantur in aquæ fon-
ę libras viginti,ferueatque decoctio do
ad decem redeat libras,eaque, vt ſupra
:um eſt,vtatur in potu ęgrotus tota cu-
one in prandio & in cœna.

*In ſene cholerico vel
ſanguineo.

HViuſmodi ſenex ſi imbecillus ſit,
ac reſolubilis, immunita prius cau
ſa morbi antecedéte,cibetur diæta
reſumptiua tota curatione, etiã cõ
contuſo gallinę aut caponis, panis
prębeatur bis coctus,vel bene coctus,
:ũ in iuuene conſtituimus eiuſdem cũ
ionis. Syrupus pro hoc ſene talis fiat,
libra ex ramentis ligni in aquę libras
uordecim ponatur in vaſe teſtaceo,ma
in infuſione,vt ſupra, ferue atque in-
ad ignem carbonum ,donec ad ſe-
libras redigatur decoctio.Ex hoc ſy
ſumat æger tam mane quam veſperi
itio vſque ad mediam curationem vn
quatuor , in reliqua curatione ſemili-
. Intra curationem vero deiectiones
uacuationes,nõ negligãtur , vt mor-
E bo

bo conueniet & ęgroto. aqua ſecunda vta tur in potu, vt de phlegmatico iuuene di ctum eſt tota curatione in prandio & i cœna.

*Curatio melancholia exiſtente in cauſa in iuuene cholerico, vel ſanguineo.

IMminuta primum cauſa morbi antece dente, cibetur talis iuuenis diæta reſu ptiua. Syrupus vero ſic fiat, ab initio a mediam curationem ſit ſemilibra lign aquæ infuſionis libræ quindecim, ma neant ligni ramenta in infuſione hor duodecim. ferueat infuſio in balneo Ma riæ, donec redigatur decoctio ad vnde cim libras. Seruetur que vt ſupra in vitr vaſe. Ex eo ſyrupo ſumatur tam mane qu veſperi, ſemilibra. In ſecunda aqua, in po tu ſint aquæ libræ viginti, ferueatque in fuſio donec redigatur decoctio ad ſexde cim libras, reponaturque ac ſumatur, vt pra. A ſtatu curationis vſque ad finem, ſy rupus fiat ex ſemilibra ramentorum lign & aquæ infuſionis libris duodecim. ma neat infuſio, ferueat, & reponatur vt pri ſyrupus. Intentio tantum decoctionis m

ſit, vt duodecim libræ redigãtur ad ſep
n. In ſecunda aqua in potu eadem quo-
e ſeruentur, quæ in priore decoctione,
i quod quindecim ſint libræ aquæ infu-
nis, atq; decoctio redeat ad duodecim.
ra curationem vero non omittãtur eua
tiones neceſſariæ. Si autem paulo robu
r iuuenis ſit, eadem ſeruentur in cura-
ne, niſi quod minor aliquando, cibus ſu-
ndus eſt.

*In iuuene phlegmatico vel melancholico.

ibetur talis ægrotus tota curatione di-
æta regulari. Pro ſyrupo ſit ſemilibra li
, aquæ libræ decẽ, fiat infuſio vt ſupra. tũ
eat in fictili vaſe ad ignẽ carbonũ, do-
decoctio ad quĩque redeat libras. E o ſy
o vtatur ægrot⁹ ab initio vſq; ad mediã
tionẽ, ſemilibrã ſumẽs mane ac veſperi.
aqua ſecunda in potu ſint libræ quin-
aquæ redigaturque decoctio ad decẽ.
cremẽto autẽ vſque ad finẽ intẽtior ſit
ctio ſyrupi vt decem libræ infuſio-
d tres redigantur. Sumãtur vero ex eo
po tam mane quã veſperi vnciæ. 8. In-

 tenſior

tenſior item fiat ſecunda decoctio, vt decem aquæ libræ ad ſex redeant. Si autem ſiticuloſior ſit ægrotus, ſecundaque aqu poſt ſyrupum non ſufficiat in potu ex cõ preſſis ligni ramentis, fiat prima ligni decoctio in potu ad hunc modum, vnciæ tr ex ligni ramentis ponantur in infuſione i vaſe fictili in libras quindecim aquæ, fer ueatque infuſio, donec decoctio ad decem redigatur libras, coleturque ac reponatur vt ſæpius dictum eſt. Atque hæc prima a qua remiſſioris decoctionis ſuppleat in p tu defectum aquæ ſecundæ.

*In ſene cholerico vel ſanguineo.

SI is ſenex imbecillus ſit, imminut prius humore melancholico, cibetu diæta reſumptiua, vt ſenex phlegma ticus. Syrupus pro eo per totam c rationem fiat calefactiuus, ad hu modum, ponatur ex ramentis ligni libr integra in vaſe fictili, in aquæ libras qua tuordecim. fiat ĩfuſio, vt ſupra, ferueatq quouſque redigatur ad libras ſeptem. E eo ſyrupo tam mane quam veſperi ſuma

t

ſemilibra. Pro aqua ſecunda in potu,ra
nta primæ decoctionis cõpreſſa ponan
in vitreo vaſe in aquę libras viginti. Fer
t ipſa ſecunda infuſio in balneo Ma-
donec ad quindecim redeat libras. Si
o paulo ſit æger validior, cibetur inter
n diçta regulari, augeaturque potio ſy-
i duab⁹ vncijs, vt octonas ſumat vncias
incrementum & ſtatum curationis.

*In ſene phlegmatico vel melancholico.

C Ibetur huiuſmodi ſenex tota curatione, diæta regulari, pane bis cocto & vua paſſa. Ad ſyrupum
ibra integra ligni, aquę libræ ſedecim.
infuſio de more, ferueatque ad ignem
bonum, donec redeat decoctio ad ſe-
m libras. Coletur de more ac ſeruetur.
eo ſyrupo ſumat ægrotus mane ac veſ-
i, ab initio curationis vſque ad incremẽ
o, vncias quatuor, deinceps vſque ad fi-
n, ſumat ſemilibram. Pro ſecunda deco
one in potu, ſint aquę librę viginti, redi
urque decoctio ad decem & octo. Si au
n robuſtior ſenex fuerit, augeatur potio

ſyrupi duabus fere vnciis. Secundaque de
coctio fiat paulo intenſior, vt redeat a
ſexdecim libras.

*De vigilia immodica.

LOnga & immodica vigilia ex al
qua prouenit quatuor cauſarum h
eſt, vel à nimia ſiccitate, vel ab int
perato calore, vel a cholera rub
aut nigra, vel a phlegmate ſalſo. P
cipue tamen in cauſa eſt ſiccitas cerebri, c
vel a calido iecore, vel ex aliqua materia
lida per ſe aut per accidens, calidi vapo
res exhalantur, ac cerebrum per ſe ſiccu
magis exiccant. Primũ igitur in huius m
bi curatione cauſa frangatur anteceden
Deinde ſingulæ complexiones & ætat
curentur in hunc modum.

*Curatio vigiliæ, in iuuene
cholerico vel ſanguineo.

CIbetur talis ægrotus carne pu
elici cum frigidis herbis. Sum
vero in potu ſaltem duos mẽſ
aquã decoctiõis ligni ſancti, q
talis fiat. Ex ramentis ligni ſint vnciæ t
per menſem, deinde quatuor vnciȩ alio
me

ſſe,aquę librę viginti,fiat infuſio,ac fer-
at in balneo marię, donec redeat deco-
o ad quindecim libras. Hæc vero aqua
potu ſumpta, alterabit intemperiem,ſeu
craſiam membri dolorem immittentis.
orrigit enim atque inſtorat lapſa mem-
a ex quacunque cauſa. Neque autem id
quam incredibile videatur, quod nos
alias experti ſumus, & pręcipue in cla-
ſimo viro Camillo Muſettula, quã quũ
menſa vigilia ex iecoris caliditate pene
nſumpſiſſet, ſola potione hac ligni ſácti
erante,refrigerato iecore,ſublata vigilia
,ac perfectę ſaluti reſtitut⁹.quod illi quo
e fuit ſummo miraculo.

*In iuuene phlegmatico vel melancholico.

C Ibetur huiuſmodi iuuenis, vt ſu-
perior,ſed parcius aliquãto. pro
eo autem fiat talis ſyrupus. Sini
ni vnciæ quatuor,aquæ duodecim,fer-
t infuſio in balneo mariæ,donec redeat
octio ad vncias ſeptem. Ex hoc ſyrupo
iat æger per totam curationem vncias
mane tantũ. Aqua ſecunda in potu fiat,
a iuuene ſuperiore.

*In ſene cholerico vel ſanguineo.

SEnex ſi huius complexionis fue-
rit ab ineunte ętate, imminuto
prius humore noxio, ſi ſit in cau
ſa,cibetur diæta reſumptiua, fiantque pro
eo ſyrupus & aqua ſecunda, quæ alteren
illius complexionem, pro ſyrupo ſit lign
ſemilibra,aquę librę viginti.ferueat infu-
ſio in balneo Mariæ donec ad quindecin
libras decoctio redigatur.Inde ſumat ęgro
tus mane ac veſperi ſemilibram tota cura-
tione.Pro ſecunda decoctione ramenta ex
priore decoctione preſſa ponátur in aqu
libras vigintiquinque,hęc ferueat in eo-
dẽ balneo:donec ad viginti redeat libras
Quod ſi aqua ipſa ſecunda non ſufficia
ad potum ob ſitim nimiam ſenis,fiat aqu
prima in potu,qualis deſcripta eſt in iuue-
ne cholerico.

In ſene phlegmatico vel melancholico.

EAdem in hoc ſene ſeruentur, quę in ſu
periore.Nam licet complexio per ſe h
midia ſit,humectandus tamen eſt ob mo
bum ſicciſſimum.

D

De perturbatione intellectus, defectu & amiſſione memorię.

P Erturbatio intellectus & defectus memorię non differunt, niſi per maiorem aut minorem vim
1ſæ facientis morbum.& per diuerſas ca
is partes,& proprias ſedes.Conueniunt
o ĩ materia & noxio humore,vnde ori-
morbus.Atque de ea perturbatione in
lectus hic pręcipimus,quę ſine febre eſt
ũ ex phlegmate putrido fit,vel ex cho-
a.Specieſque illas notamus huius mor-
in quibus communitas eſt in cauſa mor
pluribus membris principalibus,in qui-
, præcipua ſunt iecur & cerebrum. Et
oris quidem caliditate fit morbus, dum
nburit humores, ac cinericios reddit,
gnitque choleram nigram, ex qua mor-
s hic naſcitur. Sed & cerebrum ſolum
nnunquam eſt in cauſa, ob ſui intem-
riem ſeu diſcraſiam. Nam eius frigidi-
: augetur phlegma.Sępe etiam,vt dixi-
s,vtrumque membrum eſt in cauſa, &
rumque alia membra,ex nimia frigidi-
: aut humiditate, quę ſolent morbum
af-

afferre, vt prima tertij tradit Auic. In qua
cunque autem ſpecie huius morbi maxim
conuenit curatio ligni ſancti, quoniam te
nui opus eſt materia in nutrimento, ob v
tutem ligni nutritiuã, & in hoc morbo v
de noxia eſt repletio ex cibo & potu, ma
ximeque aduerſatur ſenſui animæ interio
ri. Auic. ibidem pręcipiente. Sed & ob i
vtiliſſima eſt ligni ſancti medicina, quo
exiccat, & tenuat ſanguinem, & tempera
te calefacit. Atque ita ſenſus interior pur
gatur & inſtauratur, vt eodem loco pręci
pit Auicenna. Primum autem omnium i
huius morbi curatione imminuatur cauſ
antecedens noxius humor.

*Curatio perturbationis intelle-
ctus & amiſſionis memoriæ,
phlegmate exiſtente in cauſa, in
iuuene cholerico vel ſãguineo.

HViuſmodi iuuenis cibetur tota c
ratione diæta reſũptiua, ſi imbec
lus ſit. Syrup⁹ pro eo fiat ex ligr
ſemilibra, aquę libris octo. Ferue
at infuſio in vaſe fictili ad igner
carbonũ, donec redigatur decoctió ad qu
tuó

or libras. Hoc vtatur ægrotus ab initio que ad mediam curationem, quatuor ſu ns vncias mane ac veſperi. In ſecunda coctione, in potu ſint aquę libræ duode ,redeatque decoctio ad ſeptem. Reli tempore curationis ſyrupus fiat ex ea n ligni & aquæ menſura, ſed intenſior decoctio, vt ad tres tantum redeat li is, ſumatque inde ægrotus mane ac ve ri ſemilibram Secunda decoctio in po iat ex decem libris aquę, atque ad ſepté igatur. Si autem validior ſit iuuenis, ea n ſeruentur, niſi quod minuenda cibi antitas eſt, augenda ſyrupi.

*In iuuene phlegmatico vel melancholico.

Ibetur huiuſmodi iuuenis, ſi imbe cillus ſit, diæta reſumptiua vſq; ad mediã curationẽ, deinceps vtatur diæta regulari vſq; ad finẽ, niſi de ficientibus viribus, ad reſumptiuã liquãdo redeundum. Pro eo in tota cu õne fiat ſyrupus ex libra integra ligni, ę libris decem, ferueatque infuſio in ſi i vaſe ad ignẽ carbonũ donec ad quĩq; as redeat decoctio. Inde ſumat ęgrotus

mane

mane ac veſperi initio curationis vnci
tres,in incremento quatuor, reliquo tem
pore ſemilibram. Secunda decoctio in po
tu fiat ex aquę libris duodecim,quę ad de
cem redeant feruendo.

*In ſene cholerico vel conſanguineo.

CIbetur ſenex hic tota curatione ſi ſit i
becillus, dięta reſumptiua fiatque p
eo ſyrupus ex libra integra ligni, duod
cim aquę, ferueat infuſio in vaſe teſtac
ad ignem carbonum, donec ad libras ſ
ptem redigatur. Hoc ſenex vtatur vſq
ad mediam curationem, ſumens mane
veſperi vncias quaternas. Secunda de
coctio in potu ex duodecim aquę lib
feruendo redeat ad decem. A ſtatu,
deinceps, ſyrupus fiat ex vna libra lig
decem aquæ, redigaturque decoctio
libras quinque. Sumatque inde ægr
tus, tam mane quam veſpere ſemilibra
Secunda decoctio in potu ex libris duod
cim redigatur ad octo. Si autem rob
ſtior ſit ſenex, cibus eſt pro illius virib
minuendus.

*In ſene phlegmatico vel
melancholico.

H Viuſmodi ſenex cibandus eſt, vt vires, aut imbecillitas exegerint, dięta vel regulari vel reſumptiua, vel alternis. Pro eo ſyrupus tota curatione fiat ex libra integra li-
ni,aquæ libris decem, redigaturque de-
ctio ad quatuor libras, feruẽdo ad ignẽ
rbonum in fictili vaſe.Inde ſumat æger
ane ac veſperi vſque ad mediam cura-
onem vncias qnatuor, deinceps vſque ad
em ſemilibram.Secunda decoctio in po
fiat ex aquę libris decem,ad ſeptemque
digatur. Si autẽ ſenis vires maiores ſint,
i poterit tota curatione diæta regulari,
ampliori ſyrupi potione.

*Melancholia exiſtente in cauſa, in iuuene cholerico vel ſanguineo.

I imbecillus ſit talis iuuenis, vtatur
diæta reſumptiua per totam curatio-
m,fiatque pro eo ſyrupus ex ligni ſe-
ilibra, & aquæ libris octo. ferueat
fuſio in vaſe fictili, donec redigatur
coctio ad ſex libras. Inde ſumat æ-
otus ab initio vſque ad mediam cura-
nem,vncias quatuor tam mane quam
ve-

veſperi reliquo tempore ſemilibram. Se
cunda decoctio in potu fiat ex libris a
quę ſexdecim, ferueatque in balneo mari
quouſque ad 12. redigatur. validiori ver
iuueni tenuior prębendus eſt cibus.

*In iouene phlegmatico vel me-
lancholico.

Cibetur is iuuenis dięta regulari to
curatione. Si autem ſit imbecilior, in ſt
tu curationis & deinceps dięta vti pote
reſumptiua. Syrupus pro eo vſque ad me
diam curationem fiat ex ligni ſemilibr
aquę libris duodecim, ferueatque infuſio i
vaſe fictili, redigaturque ad ſex libras. Ind
ſumat æger mane ac veſperi ſemilibram
Secunda decoctio ſit ex libris quindeci
aquę, ferueat in balneo marię, redeatqu
ad libras duodecim. In ſtatu & deince
pro ſyrupo ſit libra integra ligni, dece
aquę, redigaturque decoctio ad quinqu
libras, feruens in vaſe teſtaceo, ſemilibrā
ſumat æger vtraq; potione tā matutina qu
veſpertina. In ſecunda decoctione ſint li
brę ſexdecim aquę, redeantque fer
uendo in balneo marię ad tredecim libra

I.

*In ſene cholerico vel ſanguineo.

Iæta reſumptiua cibetur hic ſenex tota curatione, fiatque pro eo ſyrupus ex li ſemilibra, libris aquæ decem, rediga- que ad libras quinque decoctio, feruens ictili vaſe. Sumantur vtraque potione ue ad ſtatum vnciæ quatuor, in ſtatu & nceps vnciæ ſex. Ad ſecũdam decoctio- n in potu libræ quindecim aquæ feruẽ- in balneo mariæ, ad decem redigantur. utem ſit robuſtior ſenex, intenſior fiat ique decoctio, ex vna ſcilicet libra.

*In ſene phlegmatico vel melancholico.

Vxta, vel vires, vel imbecilitatem fiat ab hoc ſene diæta regularis aut reſum- ptiua. Syrupus pro eo fiat per totam cu rationem ex vna libra ligni, decẽ aquæ feruẽs in vaſe fictili, decoctio redeat ad libras. Inde ſumat ſenex vtraque po- ne ſemilibram, ſi vis hepatis concocti- d tolerat. Secunda decoctio fiat ex li- ſexdecim aquæ, redigaturque ad decim. Si autem ſecunda decoctio ſufficiat ad ſitim ſenis & iuuenis, fiat na decoctio in potu in balneo mariæ

ex

ex ligni vnciis tribus, aquæ libris qui
cim, quæ ad decem redigantur.

*De melancholia.

MElăcholię morbus multiple
Nos tamen de ea tractamus
exiſtimatiua vis & cogitatiu
turbatur propter melancl
cũ humoré noxiũ, fitq; adu
ne alicuius ex quatuor humoribus, ob
becilitatem ſplenis, aut propter iecori
ſtionem, vel alterius membri præcipu
propter communem aduſtionem. Ean
melancholiam curamus ligno ſancto,
non penitus confirmata eſt & obſoleta
quę vix curatur alii medicinis. Hoc
tur pacto quiſquis eo morbo affectus
præparetur ad curationem ligni ſancti
trahatur in habitudinem contrariam
ſæ morbum facientis. Cibetur æger d
& cibo apto ad eius morbi curation
vt medici conſueuerunt. Detur au
in prandio & in cœna loco vini per d
menſes aqua ligni ſancti: quæ talis
ramentorum ligni vnciæ tres, aquæ
brę quindecim, ferueat infuſio in bal
marię, donec ad decem libras redeat

co

ctio poſt hæc curetur morbus iuxta ſin
las cõplexiones & ętates, ad hũc modũ.

*Curatio melancholię in iuuene cholerico vel ſanguineo.

Ibetur is iuuenis tota curatione diæta reſumptiua, alterata ad humidum, oleribus frigidis, vt decet. modus au n ſibi ſit iuxta vires, item pro cõplexio- & aduſtione membrorum, quæ indigẽt nento. Pro eo ſyrupus fiat de more ad nc modum: ſit ligni ſemilibra, aquæ li- e decem, ferueat infuſio in balneo ma- ; atque ad libras quinque decoctio redi ur. inde ſumat æger ab initio curatio- vſque ad ſtatum vtraque potione tam nè quam veſperi ſemilibram in ſtatu, leinceps vncias octo. Decoctio ſecun- n potu fiat ex aquæ libris vigintiqua- r, quæ in eodem balneo feruentes re- nt ad viginti.

*In iuuene phlegmatico vel melancholico.

Adem ſeruetur curatio in hac cõ- E plexione iuuenis, quæ in ſuperio- re. Hic enim morbus omnino ex

aduſtione gignitur, nec admodum diu
ſus eſt in diuerſis cõplexionibus, niſi cr
ſitudine aut tenuitate hũoris noxii. Qu
obrem quo terreſtrior fuerit materia m
bi, eo diuturnior erit hæc curatio ſeruã
quod minus apta ſit humectationi & re
lutioni & euacuationi.

*In ſene cholerico vel ſanguineo.

Cibetur ſenex huiuſmodi reſumpti
diæta humectante, vt dictum eſt,
tenuiore cibo, quam iuuenis. facilius en
fert ſenex inediam, quam iuuenis. P
eo ſyrupus fiat per totam curationem
ligni vnciis octo, aquæ libris quindeci
infuſioque feruens in balneo mariæ ad l
bras octo redigatur. Inde ſumat æger ta
mane quam veſperi ſemilibram, minus v
ro ſi adſit ſtomachi aut iecoris imbecillit
Aqua ſecunda in potu fiat ex libris aquę
ginti, quę in eodem balneo feruentes r
deant ad tredecim.

*In ſene phlegmatico vel melancholic
eadem ſeruanda de vertigine.

MVltæ quidem ſunt cauſæ vertigi
primitiuæ, atque ex humoribu
ſ

nos eatenus de vertigine tractamus,
tenus fit ex vi corrupta meditationis
imaginationis, ob aliquam cauſam
m in membro quopiam nobili: velu-
t caliditas hepatis diſſoluens, aut im-
llitas ſtomachi euaporans, aut etiam
us cerebri euaporatio, aut alia quæ-
n intemperies ac diſcraſia in mem-
ipſis nobilioribus. Et qui hunc mor-
patitur, videntur ei locus in quo ip-
ſt, reſque omnes in gyrum verti ac
, atque alia quædam ſimilia. Quæ
contingunt ſtudioſis, & vtentibus
immodico. Quicunque igitur hoc
bo curandus eſt, pręparetur ſaltem
duos menſes, antequam incipiat ſu-
ſyrupum ligni ſancti. Vtaturque
reſumptiua, ea quantitate, quę
eniat complexioni & viribus corpo-
abſtineatque ab omni cibo, qui in ma
chilum conuertitur. Vtatur vero in
ſemper tam pręparationis tempore,
curationis, aqua ligni ſancti, nec vn-
bibat aquam aliam aut vinum, prę-
n phlegmaticus vel melancholicus.
in potu pro ſanguineo iuuene vel

cholerico fiat ex ligni vncijs quatuor,q
maneant in infuſione diem ac noctem
aquæ libris quindecim, ferueatque in
ſio in balneo mariæ donec redeat de
ctio ad libras decem. Pro phlegmatico
ro iuuene vel melencholico aqua in p
fiat ex ligni ſemilibra,aquę libris ſedec
ferueatque infuſio in fictili vaſe ad ign
carbonum,donec ad libras duodecim r
gatur. In ſene eadem ſeruentur, niſi qu
& in cibo,& in quãtitate ligni atque a
ad decoctionem, & in ipſius decoctio
gradu,eſt habenda ratio virium compl
oni, & ætatis. Si autem hoc pacto vert
non tollitur,adhibeatur eadẽ curatio,ſc
deſcripta eſt in melancholia.

*De epilepſia.

EPilepſia, qui morbus latine d
tur comitialis,ſi & nõ ſimplex
nos tamen de ea morbi ſpecie
ctamus,quæ a nonnullis vera epilepſia
citur,& quæ gignitur a phlegmate. Q
quam & melencholica eſt nonnunqu
in cauſa. Ex vtrouis igitur humore p
duca

ntur morbus, ac ſiue propter cerebri,
propter alterius membri præcipui in-
periem, dummodo cōtingat ex inter-
cauſa materiali ac permanente, ſitque
ıalum diuturnius nec tolli potuerit a-
ıedicına, curatio fiat per lignum ſan-
n ad modum quam deſcribimus. Ac
ıum locus in quo ęger curatur, hoc eſt
culum, ſit temperate calidum, ab om-
repitu ſemotum, nec minus illuſtre.
or prouocetur, ſed in capite copioſi-
quam in reliquo corpore. Seruetur ve-
ıodus diligenter, pro ęgroti diſpoſi-
e, tam in cibo quam in potione ligni,
ıter curandum aut febricula incidiat,
deſtillatio, aut aliud quoduis acci-
aduerſum. Nam ſi rite fiat curatio
ignum ſanctum, morbus facile cura-
ac tollitur, quod nobis curantibus
ıs contingit. Sed illud pro miracu-
abendum eſt, & eſt tamen veriſſi-
n quod monialis quædam nobilis ex
ne diui Franciſci, in viridi ętate anno
triginta, ſanguinęe complexionis,
oum hunc comitialem paſſa ſex an-
quum a me curata eſſet hac medici-
 na

na & hoc ritu, diebus vigintiquinqu nec amplius priſtinæ ſalutis prorſus re ſtita eſt, nec vnquam poſtea ſenſit epil pſiam. Sed & alios innumeros cura deſperatæ ſalutis. Curatio autem fiat hunc modum.

*Curatio epilepſiæ in iuuene ſanguine vel cholerico.

VTatur hic æger, ſi non ſit imb cillus, diæta regulari ab initio v que ad mediã curationẽ, deincep vtatur diæta reſũptiua. & ſi op⁹ fu rit, etiã regulari, vſque ad finẽ. S rupus pro eo vſq; ad mediã curationẽ fia ex ligni ſemilibra, aquæ libris duodecim, ferueatque infuſio in fictili vaſe ad ignem carbonũ donec ad ſex redeat libras, vſque ad augmentum, inde vſque ad ſtatũ ad quatuor tantum libras redigatur. A ſtatu vſque ad finem ſyrupus fiat alteratiuu hoc pacto: ligni ſemilibra in aquæ libri decem, maneat in infuſione duodecim horas, ferueníque infuſio in balneo mariæ redeat ad ſex libras. Per totam vero curatio-

nem

n ſumatur vtraque potione ſemilibra ſy
i. Aqua ſecunda in potu tota curatione
ex aquæ libris viginti, redigaturque
quindecim feruens in balneo mariæ.
autem non ſufficiet in potu hæc ſecun-
decoctio, prima fiat aqua in potu ex
us vnciis ligni, aquæ libris viginti, quę
odem balneo ad ſedecim redigantur.
ene autem eiuſdem complexionis, ea-
n ſunt ſeruanda, niſi quod & ſyrupus &
a in vaſe fictili decocta poterunt auda-
pręberi, propter phlegmatis exceſſum
a ætate.

*In iuuene phlegmatico vel melancholico.

Ibetur iuuenis huiuſmodi, ſi robuſtior ſit, diæta regulari tota curatione. Syrupus fiat vſque ad mediam curationē ex libra integra ligni, libris aquæ decē & octo, duodecim
as fiat infuſio, Poſt hęc feruēdo redeat
octio ad ſeptēlibras, poſt mediā curatio
fiat ſirup⁹ ex vna cū dimidia libra ligni,
is aquę ſedecim. infuſio vt ſuperior fer-
t in fictili vaſe ad ignē carbonū donec
libras quinque redigatur. In vtraque

potione ſumat ęger ſemilibram ſyrupi. Secunda decoctio in potu fiat in fictili va ſe ex libris aquæ viginti, ac feruendo re deat ad decem. Eadem vero in ſene ſerua da ſunt, niſi quod ſenex, licet facilius in ediam ſuſtineat, propter ętatis tamen im becillitatẽ ſubleuari poterit diæta reſum ptiua.

*In pueris a quarto ętatis anno vſque ad quartum de cimum.

E A ætate pueri cibentur tota cura tione diæta reſumptiua, maiore e nim indigent alimento. Caro ta men aſſa præbeatur, non elixa. Quoniam vero difficilis eſt puerorũ curatio, ac vix induci poſſunt ad ſumendas medicas po tiones, ſi nullo pacto poterit pręberi pue ro ęgro ſyrupus, curandus eſt ſola aqua de coctionis ligni ſancti ſumpta in potu. E vero decoctio in potu puero cholerico ve ſanguineo talis fiat, ſint ramentorum ligni vnciæ tres, aquæ librę ſedecim, ferueat in fuſio in gemino vaſe, donec ad libras red at duodecim. In phlegmatico autem vel melancholico puero ſint ligni vncię quatu

or

aquæ libræ ſedecim. ferueat decoctio
vaſe fictili ad ignem carbonum, donec
ibras duodecim redigatur. Si autẽ pu-
acilis fuerit, vt ſumat potionem, pro
lerico quidem puero ſyrupus fiat ex li
vncijs quatuor, aquæ libris decem.fer
t intuſio ingemino vaſe,ſeu balneo ma
donec ad ſex libras redigatur. Sumat-
inde puer tam mane quam veſperi ini
curationis vncias duas, in incremento
,deinceps vſque ad finem vncias quatu
Aqua ſecunda in potu fiat tota curatio
x aquę libris quindecim, quę feruen-
n eodem balneo redeant ad decem.
phlegmatico ſyrupus fiat vſque ad me
n curationem ex vncijs quatuor ligni,
ę libris duodecim, redeatque decoctio
eptem libras feruens in fictili vaſę,ſu-
urque vtraq; potione vncię tres. Aqua
da in potu ex ſedecim libris redeat ad
decim. A media curatione vſque ad fi
n ſyrupi decoctio ex libris duodecim
eat ad quinque, ſumanturque vtraque
ione vncię quatuor. Aqua ſecunda in
u ex ſedecim libris ad nouem rediga-
. Si autem vtranque ſyrupi potionem
puer

puer abhorreat, alteram ſaltem ſumat quotidie. Ac ſi amaror ſit nimis moleſtus, leniatur amaror ipſe, vt ſupra docuimus, coriandris ſaccharo cõditis, vel ſaccharo tabarzet

In lactentibus infantibus.

FRequentior eſt in hac ætate comitialis morbus, multis de cauſis, ac maxime propter humiditatẽ. Curatio vero infantis tota eſt in ipſius nutrice conſtituenda. Vt cum affectum fuerit nutricis corpus potione ligni ſancti, affecto etiam lacte atque alterato, quo veſcitur infans, alteretur illius corpuſculum lacte ſic medicato, atq; curetur. Cibetur itaque nutrix diæta reſumptiua, ea tamẽ quãtitate, qua tam ipſa, quam infans poſſit ſuſtentari, & quę recte cõcoquatur. Syrupum ſumat nutrix mane ac veſperi, ſumatque ſemper in potu aquam ſecũdam. Qualitas vero & quantitas ſyrupi, item qualitas ſecundæ ſint pro nutricis ætate atque complexione, vt dictum eſt.

D

*De paralyſi.

MOrbus,quem Greci paralyſim di
cũt,latine dici poteſt diſſolutio,
quũ mẽbra corporis ,amiſſo na-
turali vigore diſſoluũtur. Id ve-
ro quũ in toto corpore cõtingit,
ci appellãt apoplexiã,quũ in parte , ac
o mẽbro,hemiplexiam. Cõſuetudo ta-
obtinuit, quod Celſus refert,vt quo-
que modo ea diſſolutio paralyſis ap-
etur . Nam non eſt in morbo ipſo a-
differentia , quam ex pauco , aut mul-
humore noxio , vnde vel vnus cere-
ventriculus , vel omnes ſimul lædan-
. Plurimum vero in cauſa eſt phleg-
viſcorum , nec nimis craſſum , quo
tus neruorum oppillantur , ſpirituſ-
vitales præcluduntur , ne permeent
nbra . Quapropter laſſeſcentibus ner-
membra hebetantur , cum priuatio-
ſenſus , & motus voluntarii. Stupor au-
& tremor ſunt præuiæ diſpoſitiones
norbũ ipſum,atq; ſtuporẽ debilitas fa-
n mẽbro , ſubtracta virtute ſpiritus vi-
, tremorẽ vero eadem virtus corrupta,

&

& tanquam prȩfocata, atque ab ipſa cerebri origine præcluſa. Huic malo quanto citius fieri poterit, ſuccurrendum eſt ligni ſancti medicina. Atque ſi minus prima curatione tollitur morbus, curatio ipſa iterum eſt, ac etiam tertio & ſȩpius repetenda. Neque omittenda hȩc medicina eſt, quanuis color in paralitico membro mutatus ſit, quȩ res maximam (vt noſtri authores tradunt) oſtendit difficultatem curationis. Fiat autem curatio in hunc modum. Diſponatur ȩger per dies triginta ad curationem, priuſquam incipiat potionem ſumere ſyrupi, vt aqua ligni ſancti vtatur in potu, loco vini, quȩ ex ſemilibra fiat ligni, libris aquȩ triginta, decoctioque ad viginti redigatur feruens in fictili vaſe. Membrum lȩſum hoc pacto foueatur. fiat tale balneum: ſumantur cortices radicum althȩȩ, acori, vlmi, brionię, cucumeris aſinini, ſingulorum manipulos ſex. Capita liliorum alborum numero decē, ſeminis lini, fœni grȩci, vtriuſque vná libram, baccarum lauri ſemilibram, chamȩmeli, melliloti, vtriuſque manipulos quatuor, inteſtinorum arietis pinguium

&

purgatorum libras decem : ferueant
c omnia in aqua fontana , fiatque cali-
m balneum quotidie peracta conco-
one ante cœnam. Ex quo balneo ſuffi-
ntum fiat diligenter paralytico mem-
o.poſt ſuffimentum vngatur membrum
c vnctione . Sumantur althęæ vnciæ
atuor, olei ſiſamini,amygdalarum dul-
m , liliorum alborum & cæruleorum,
ſingulis ſemilibram , miſceantur hæc
nia,fiatque vnctio,qua actu calida vn-
tur membrum læſum . deinde inuol-
tur cannabina ſtuppa,faſciaque de mo-
vinciatur , poſt hæc ſumat æger ali-
od electuarium reſumptiuum,vt eſt ele
uarium ex gemmis cum aromatibus,
t talem aliquam cibum, cum quo bibat
nnibil ex ligni decoctiõe in potu.Poſt-
am vero æger ad hunc modum per tri-
nta dies paratus fuerit ad legitimam cu-
tionem ligni ſancti,curatio ipſa hoc pa-
o inſtituatur.

*In iuuene cholerico vel
ſanguineo.

Ibetur hic iuuenis tota curatione dię-
ta regulari , Syrupuſque pro eo fiat
vſque

vſque ad mediam curationem, ex lib
vna ramentorum ligni, aquæ ſedecim
bris, redeatque decoctio ad libras ſex, fe
uens in fictili vaſe. Sumatque inde ægr
tus vtraque potione ſemilibram. Aqua ſ
cunda in potu ex viginti libris feruens
fictili vaſe redeat ad duodecim. In ſt
tu & deinceps fiat ſyrupus itidem ex v
libra ligni & ſedecim aquę, fiatque i
fuſio per horas duodecim. ferueatq
in vaſe fictili, donec ad libras quatu
decoctio redigatur, inde ſumantur ta
mane quam veſperi vnciæ octo vſque
declinationem, deinde ſemilibra. Se
cunda decoctio in potu fiat ex libris aqu
decem & octo, quæ feruendo redeant a
nouem. Si autem circa finem curatio
nis refrigerandus fuerit ægrotus ob n
miam caliditatem decoctionis ligni ſan
cti, fiat ſecunda decoctio ex viginti li
bris aquæ, quæ ad ſedecim redeant fer
uentes in gemino vaſe. Atque hoc pact
puella quædam a me curata eſt ex mor
bo diuturno: a tertio videlicet ætatis an
no vſque ad duodecimum, mutato colo
re corporis, membriſque diſſolutis, ab in
ferior

riori furcula vſque ad imos pedes.

*In iuuene phlegmatico vel melancholico.

Ibetur talis quoque iuuenis diæta regulari tota curatione . Syrupus pro eo fiat vſque ad declinationē ex libra vna ligni, ſedecī aquę. fiat infuſio per horas duodecī, ferueatq; in ſe fictili, donec ad libras quīq; rediga-r. Inde ſemilibra ſumatur vtraque po-ne. Secunda decoctio in potu fiat, ex uæ libris viginti, quæ feruendo redeant decem. In declinatione vſque ad finem upus fiat ex vna libra ligni, aquæ quin-cim, ferueníque redeat decoctio ad ſe-: libras. ſumaturque itidem vtraque po-ne ſemilibra. Ad ſecundam decoctionē potu libræ viginti aque feruendo redi-tur ad quatuordecim. Atque hic ſyru-s & aqua in declinatione curationis tē-abunt caliditatem, qua corpus affectum rit priore ſyrupo calefactiuo, & aqua ida, quibus domanda erat vis morbi.

*In ſenibus eadem ſeruanda ſunt.

POſt curationem vero aliquot d
bus,ne curatus recidat in mor
cibus quidem communis ſumē
eſt,ſed qui nihil noxius ſit,& quātus fa
le concoqui poſſit: potus vero ſit ex li
decoctione,quæ talis fiat: ſit ſemilibra
mentorum ligni,libræ aquæ viginti qu
que , ferueant vna in fictili vaſe donec
viginti libras decoctio redigatur.

*De ſpaſmo ſeu contractione.

DE ea contractione tractamus , c
ex noxio humore fit , ſiue in
mēbro fiat,ſiue ī plurib9,& quę
proſthtotonus dicatur, opiſthotonus ,
tetanus. talemque morbum phlegma ſ
us gignit craſſius illo ex quo ſit paraly
Itaque de ſpaſmo nunc tractamus, nor
ex ſiccitate cōtīgit,aut inanitate , prop
vigilias,aut morbū diuturnū,ſed vt ex
xia gignitur materia,& qui eſt difficili
rationis. In talis igitur morbi curatiōe
uſquā ſumi īcipiat potio ligni ſācti, pu
dus eſt æger, tollēdaq; aut minuēda ca
morbi antecedens , hoc eſt noxius hu
phlegm

legmatis craſſioris, cibo quoque atque
s obſeruationibus diſponendum cor-
ægroti ad legitimam ligni ſancti cura-
né. In ipſo autem curationis initio con-
cta membra idoneo cataplaſmate fouē-
unt, quod bis quotidie actu calidum
onendum eſt. Ipſum autem cataplaſ-
fiat in hunc modū, libra vna ligni ſan-
in puluerem redigatur, incernaturque,
feruеat in aqua communi in vaſe fictі
as horas, deinde addantur ex cortici-
radicum althææ præparatis, acori, brio
, enulę campanę, ſingulorum manipu-
tres, rurſuſque ferueant vna hęc om-
um ligno ſancto. poſt hec tondantur
ortario lapideo, atque in formam de-
ntur cataplaſmatis. Hac autem cura-
e nos vſi ſumus optimo ſucceſſu, præ-
m in Ioanne Cordubenſi milite, ab
e clariſſima vrbe, parentes noſtri ori-
m trahunt, qui diutino ſpaſmo affli-
fuerat toto corpore, pręſertim in octo
ulis ventris inferioris, ac ſępe a peri-
is medicis curatus, nihil profecerat.
n paralyſin incurrerat & epilepſiam.
que per nos curatione ligni ſancti

G pręg-

præuia,quam diximus,diſpoſitione, & d
cima curationis die leuatus cruciatu eſt a
que dolore,vigeſima vero prorſus eſt m
bo liberatus, reditusque perfectæ inc
lumitati. Hæc autem legitima curatio e
per ligni ſancti potionem.

*In iuuene cholerico vel ſanguineo.

HIc æger, ſi imbecilus fuerit, reſum
ptiua vtatur diæta tota curatione.
pro eo vſque ad mediam curationem ſ
rupus fiat ex ligni ſemilibra, aquæ lib
duodecim quę ad nouem redigantur, fe
uentes in fictili vaſe. Inde ſumatur vtrac
potione ſemilibra. ſecunda decoctio in p
tu ex tredecim aquę libris redeat ad n
uem, feruens in balneo mariæ. In ſtatu
deinceps fiat ſyrupus ex libra vna ligni,
quæ ſedecim, quę in vaſe fictili redeant
ſeptem. Semilibraque item ſumatur vtr
potione. Aqua ſecunda in potu ferueat
gemino vaſe, atq; ex viginti libris ad q
decim redigatur.

*In iuuene phlegmatico vel melancholico.

Cib

Clibetur is æger tota curatione diæta regulari. Pro quo vſque ad mediam curationem fiat ſyrupus ex vna libra ligni aquæ ſedecim, fiatque infuſio per horas duodecim, ferueatque in aſe fictili ad ignem carbonũ, donec ad ſex bras redigatur. Sumatque ſemilibram æ-er tam matutina potione, quam veſperti-a. Secunda decoctio in potu fiat in gemi-o vaſe, redigaturque e viginti libris ad de-em. In ſtatu, & deinceps ſyrupus fiat ex li ra vna ligni, ſedecim aquæ: fiatque infu-o, vt ſuperior, ferueatque in vaſe fictili, onec ad quatuor tantum libras redeat de-octio. Inde ſumat æger vtraque potione, robuſtior fuerit, octo vncias, ſi minus ro uſtus, ſex, quatuor vero ſi nimis imbecil-s. Aqua ſecunda in potu ex viginti libris ruẽdo redeat ad octo. In ſenibus eadem ruanda, niſi qua propter exceſſum phleg atis in ea ætate, audacius fieri poterit in-nſioris decoctionis ſyrupus & aqua ſecun. Hęc autem ſpaſmi curatio ſeruanda e-m eſt in tortura oris, cæteriſque morbis, quibus ineſt contractio.

*De fluxu nimio lachrymarum.

DE lachrymarum fluxu tracta
mus contingenti non natiuo, de e
tamen qui diuturnior eſt, nec faci
curatur. Iſque humor, vel e medi
cranio, vt ait Auicēna, tertia terti
vel extra cranium ſcateat, ac per oculos fū
datur. De cancro autem, aut duritię cuiuſ
uis apoſtematis oculorum tunc tractabi
mus, quū de apoſtemate in vniuerſum diſ
remus. Fluxus igitur lachrymarum, hoc
tu curandus eſt per ligum ſanctum.

*In cholerico iuuene vel ſanguineo.

C Ibetur hic ęger tota curation
diæta regulari. Syrupus pro
fiat initio curationis ex ligni ſe
milibra, aquæ libris decem, quæ in vaſe f
ctili feruendo ad ſex redigantur. in incre
mento & ſtatu fiat ſyrupus ex ſemilibra
dem ligni, duodecim libris aquę, fiatq
infuſio per horas duodecim, tum ferue
in fictili vaſe donec ad quatuor libras r
deat decoctio. In declinatione fiat ſyr
pus vt initio curationis. Sumatur vero p
totam curationem ſemilibra vtraque p
tio

ione. Secunda decoctio in potu ex libris
uindecim in eodem vaſe fictili feruendo
edeat ad decem.

*In phlegmatico vel melancholico.

Adem ſeruetur diętá in hoc ægroto: Sy-
rupus vero fiat pro eo tota curatione ex
bra vna ligni, aquę ſedecim, redeatque de
ctio ad libras quatuor feruens in fictili
ſe. Inde ſumantur in vtraque potione vſ-
ıe ad mediam curationem vncię quatuor,
einceps vſque ad finem ſemilibra. Aqua
cunda in potu ex libris viginti, feruens
eodem vaſe redeat ad decem. Atque hoc
ɪcto nos inter cæteros curauimus filium
ri magnifici Raphaelis Vitalis, ex veteri
orbo fluxus lachrymarum cum graui
hthalmia, nec poſtea recidit vnquam iu-
nis in morbum, ſed permãſit abſolute in
lumis. In ſenibus idem ſeruandus eſt ri-
s curationis, habitatum ętatis ratione, vt
ius admonuimus.

*De aurium morbo, auditu videlicet obtuſo.

OBtuſus grauiſque auditus & ſi mul-
tiplex eſt, de illius tamen generis

morbo hic tractamus, qui ex frigido hu-
more contingit. ſiue nerno interiore au-
ditus affecto, ſeu ipſa tantum aure. Is igi-
tur morbus ſi iam inueterauit, nec aliç il-
li ſubuenerint remedia, imminuto priu
humore noxio, & cauſa ipſius morbi, ho
ritu curetur per lignum ſanctum. Cho-
lericus iuuenis vel ſanguineus cibetur ini-
tio curationis diæta regulari. A ſtatu au-
tem vſque ad finem diæta, ſit reſumptiua
Ab initio vſque ad augmentum fiat pro e
ſyrupus ex ligni ſemilibra, aquç libris de
cẽ. ferueat infuſio in fictili vaſe, donec a
libras quinque redeat decoctio. Aqua ſe-
cunda in potu, ex duodecim libris ad no-
uem redigatur. Ab incremento ad finen
curationis fiat ſyrupus ex ſemilibra ligni
decemque libris aquæ, ſed ad tres tan-
tum libras redeat decoctio. Aqua ſecun-
da ex libris duodecim ad ſex redeat.
Ex ſyrupo ſumatur ſemilibra, tam man
quam veſperi tota curatione. Phlegma-
ticus vel melancholicus iuuenis regula-
ri diæta vtatur tota curatione, ſyrupu
pro eo vſque ad declinationem fiat ex li-
bra vna ligni, aquæ duodecim, redeatqu

decocti

coctio ad libras quinque. Semilibraque de ſumatur vtraque potione. In declinatione, atque vſque ad finen curationis, in rupo ſit vna quoque libra ligni, ac nom aquæ, redigaturque decoctio in fictili ſe ad tres libras, atque vtraq; potione ſuatur vna libra. Aqua in potu fiat ex libris uæ duodecim, quę decoctę redeãt ad dem. In ſene ſunt eadem ſeruanda, niſi quod hiberi potius debet diæta reſumptiua.

De naſi morbis, polypo, videlicet alijſque vlceribus.

POlypus eſt vomica in naſo, ſeu apoſtema, quod craſſius eſt atque carnoſum. Oritur ſæpius ex morrhoidibus, deſinitque in cancrum. uapropter facilius hæmorrhoides cuatur, quam polypus, cancer polypo diffiius. In cauſa eſt polipo pituita & atrais ex morbi calore corrupta, reſoluto te i humore, craſſoq; cõcreto in materiam noſam. Diminuto igitur ante legitimã atione humore noxio, amoueatur a peri chirurgo quãtũ fieri poterit materia illa

carnoſa,vel ferro, vt a me complures cu
rati ſunt, vel cauterio, vel alio quouis in
ſtrumento artis aut remedio, ita vt cau
côiuncta penitus deleatur,morbuſque no
recidat, membrumque ſuſcipiens foueatu
curetur emittens. Poſt hęc ligni ſancti cu
ratio adhibeatur. Cholericus iuuenis v
ſanguineus diæta regulari cibetur tota cu
ratione. ſyrupus fiat ex octo vnciis ligni
aquæ libris decem, redeatque decoctio a
quatuor libras. Inde ſumatur vtraque po
tione vſque ad mediam curationem ſe
milibra, reliqua curatione ſumantur vn
cię octo. Aqua in potu ex duodecim fia
aquæ libris,quæ ad octo redigantur deco
ctæ. Si autem robuſtior fuerit ęger,poteri
in ſyrupi decoctione apponi libra integr
ligni.Phlegmaticus vel melancholicus iu
uenis regulari quoque diæta vtatur tota c
ratione.Syrupus fiat ex aquæ libris quin
decim, ligni vero vſque ad mediam cura
tionem libra vna & ſemis, deinceps libr
tantum, redigaturque decoctio in fictil
vaſe ad libras quinque. Aqua in potu i
eodem fictili vaſe decocta, ex viginti li
bris redeat ad quatuordecim.Senibus ci
bo

vtendum eſt ampliore, propter ætatem
ecillem, remiſſiore ligni decoctione.
tandum autem, quod eodem ſyrupo li-
polypum ipſum vel vlcerorum vel ſine
ere fomentare vel lauare, vel aliquo in-
mento artis decoctionem quoquo mo-
niicere atque apponere. Incredibilem
n præſtat opem decoctio ipſa extra ap-
ita, diregendo, mundando, ſolidando vl
vomicaſque.

*De linguę ſpaſmo & ranula.

Inguæ ſpaſmus & ranula polypi eodem ritu curandi ſunt. Ranulæ vero ſi ad cancrum vergit, diligenti manus operatione ſubueniendum eſt, & ligni ſancti potione.

De gingiuarum imbecillitate, de fluxu humoris, de vlceribus, ac dentium commotione.

G Ingiuarũ imbecillitas & emollitio, vlceraque, fluxuſque humoris, atque commotio dentium, am habere ſolét a membris principa-
li-

libus affectis. vt ex calidiore cerebro h
mores nimios attrahente, refundenteq
gingiuis, quibus humoribus noxiis illę
rumpuntur. ex aduſto etiam iecore ſt
machoque affecto, humores corrumpe
te, qui permaneant ad ipſas gingiuas. Ca
ſa igitur cognita morbi, ſi alia remedia
ſubuenerint, imminuta prius ac fracta i
ſa morbi cauſa, ligni ſancti curatio adh
beatur, ad hunc modum. Cholericus i
uenis aut ſanguineus, diæta cibetur reſu
ptiua, ſed tenui, quantum complexio p
titur, tota curatione. Syrupus pro eo
vſque ad mediam curationem ex libra v
ligni, aquæ duodecim, redeatque dec
ctio feruens in fictili vaſe ad ſex libras,
liqua curatione ſint cum vna libra lig
quindecim aquæ, ac redeat decoctio
quatuor libras. Atque in vtraque p
tione ſumatur libra ſemis. Aqua in p
ex libris viginti decocta redeat ad qui
decim. Phlegmaticus vel Melanch
licus iuuenis cibetur diæta regulari v
que ad mediam curationem, deince
reſumptiua. Syrupus pro illo fiat to
curatione ex libra vna ligni, duodeci
aqu

:, fiatque ,infuſio per horas duode-
, inde feruens in fictili vaſe ad qua-
libras decoctio redigatur. In ſecun-
ecoctione libræ aquæ vigintiquinque,
uindecim redeant in eodem vaſe fer-
es. In ſenibus idem ſeruandus eſt ri-
abita, vt toties diximus, ætatis ratio-
dhibeatur preterea gingiuis frequens,
, atque omnibus horis, vel ex decό-
e ligni, vel alio quouis humore me-
o ad morbum pertinente. Percoctus
n aut bis coctis panis, propter putres
iuas marcerandus eſt vel iure pulli vel
ſyrupi.

De pectoris morbo aſthmate, hoc eſt difficili anhelitu.

ASthma, hoc eſt difficilis reſpiratio atque anhelitus, non ſimplex eſt morbus, atque in. 4. ſpecies diſtribuitur: omnibus tamē eadem poteſt cauſa cōtingere humoris no-
Atque in ſenibus quidē non eſt fortaſſe
bi materia diſſolubilis. Quū tū ex vi-
humore fact⁹ ē aſthmati morb⁹, licet
per-

peruetus ſit, ſi non profuerunt aliæ m
dicinæ, tenuata prius morbi materia
imminuta, ligni ſancti curatio adhib
tur. In ligni autem decoctione admi
ri licet palmarum fructus, quos dac
los dicunt, hyſſopus aliaque ſimpli
vtilia morbo. Eademque facienda cu
tio eſt in veteri tuſſi, apoſtemate, c
riſque pectoris morbis aſthmati ſimilib
Ante legitimam vero ligni curation
ęger hoc pacto præparetur, vt duos
citer menſes vtatur quidem conſueto
bo, ſed talis, qui & facile concoquat
nec excitet morbum. In potu autem,
co vini ſumatur ligni decoctio, quæ
lis fiat. Sint vnciæ tres ligni, aquæ lib
viginti, fiat infuſio per diem & noct
inde ferueat in vaſe fictili ad ignem c
bonum horam vnam, tum ponatur in
coctione hyſſopi manipulus vnus, dac
lorum libra ſemis. poſt hęc rurſus f
ueat, donec ad quindecim libras red
decoctio: legitima vero curatio talis f
Cholericus iuuenis vel ſanguineus ciba
dus eſt vſque ad mediam curationem di
ta regulari, deinceps reſumptiua. In

ru

ſit libra vna ligni, aquæ duodecim,
opi & dactylorum quantum oporte-
fiat decoctio in fictili vaſe, rediga-
ue ad ſex libras vſque ad mediam cu-
nem: deinceps ad libras redeat quin-
. Sumanturque vtraque potione vn-
quatuor. Aqua ſecunda ex libris vi-
i ad quindecim redigatur. Phlegma-
s iuuenis vel melancholicus vtatur to-
uratione diæta regulari. Syrupus fiat
bra vna ligni, aquæ viginti, redeat-
decoctio feruens in fictili vaſe ad li-
decem. poſt hæc apponatur in de-
ione hyſſopi & dactylorum, quan-
ſat fuerit, agarici vero dragmæ duę.
feruere pergat decoctio, donec ad
em libras redigatur. Ex eo ſyrupo
atur tam mane quam veſperi ſemili-
vſque ad augmentum, deinceps vſque
nem curationis vnciæ octo. Aqua ſe-
da in potu ex vigintiquinque libris
eat ad decem & octo appoſitis in de-
ione dactylis, aut tale aliquid pecto-
tile. Eadem vero in ſenibus ſeruan-
ſunt, habita ætatis ratione. Ac licet
poſſit in ea ætate ſalus reſtitui ab eo

morbo non tamen deſerendi ſunt ſenes decrepiti. Continendus enim eſt curati in ſenibus morbus, ne augeatur.

*De phthiſi, hoc eſt tabe.

ET ſi tabes, letalis morbus, qui pht ſis Græco nomine dicitur, nullam bet ſpem certam ab arte medica, tamen eſt omnino illius curatio deſ randa, præſertim initio morbi, atque que ad ſtatum: nec propter incert ſpem curationis, deſtituendus eſt æ ope medicinæ, vt certiſſime pereat, Galenus præcipit in methodo in li de ingenio ſanitatis. In recenti igitur m bo, atque per incrementum, ſeruari pr cipimus legitimam curationem, quę artis authoribus tradita eſt. Ligni vero cti medicinam cõtendimus eſſe huic m bo ſalutarem, cum præſtet hoc lign ſimplicibus vniuerſis, quibus medic vtitur, vt priore libro docuimus, at ex omnibus qualitatibus, aduerſuſque mnes operari poteſt, ob variam ipſ medicinę confectionem, multiplici

ac ſalutifera virtute, modis omnibus
e affecto corporis ſubuenire. Cali-
enim vi & ſicca viſcoſas materias in-
t, ne pulmonem corrumpant, vlce-
ero ipſius pulmonis exiccat, purgat,
grumque pulmonem reddit. frigi-
vi & ſicca ſolidat, ac fluxum ſangui-
, ſi quis eſt, reſtringuit. frigida & hu-
a vi humectatis atque refrigeratis, fe-
m oſſium frangit, humidum quoque
le reficit ac fouet. Itaque quoniã huic
bo varia eſt adhibenda medicina, va-
ue neceſſarii ſunt effectus, vt Auicen.
cipit prima quarti de hectica curatio-
nulla poteſt alia medicina curari tam
amode phthiſis ipſa quam ligno ſan-
, in quo diuerſæ virtutes & operatio-
, maximeque ſalubres. Quoniam ve-
multa ſunt hecticæ communia cum
hiſi, eadem erit curatio ſeruanda in
oque morbo, vbi eadem erit ratio vtri-
ue, vt eo tantum differant, quo exce-
s & exceſſum, Autore Iſaac ſecundo
o de febribus. Et quũ eadẽ cauſa eſt he-
æ, quæ phthiſis, vt idem autor tradit. 3.
o. Quum igitur hectica febris nõ ha-
bet

bet aliam rationem aphthiſi, ſed illi
potius accidens quoddam, idem ſeru
eſt modus in curatione. Illo tamen im
mis præcepto ſeruato Auicēnæ prima
ti, vt ſi cauſa hecticæ fuerit apoſtema
leſum aliter aliquod membrum, in eo
mum curatio adhibeatur, cauſaque a
ratur morbi, & origo. Preterea eaden
ſtituatur curatio in hectiqua & in pht
ad hunc modum. Ante legitimā ligni c
tionem duos circiter menſes, prēb
ęgro ſunt electuaria iuxta artem, ve
rupus, vt morbus exegerit. In potu au
loco vini ſumatur ab ęgroto decoctio
gni, quę talis fiat. Ponantur in aqua h
dei purgati vncię tres ex ramentis li
ibique permaneant quatuor horas, d
de proiecta aqua ipſa hordei in qua
rat lignum, in alteram rurſus horde
quam ponantur ipſa ligni ramenta,
que aquę ſedecim librę, ferueatque
fuſio hęc in gemino vaſe, donec ad
bras vndecim redigatur. Poſt hęc ad
gitimam curationem aptius erit egri
pus tam diu affectum; aſſumpta h
ligni Sancti decoctione. Choler
iuu

ıenis vel ſanguineus cibetur diæta re-
nptiua , addito etiam contuſo pullo,
iure pulli conſumpti: pro ægri corpo-
imbecillitate ſyrupus huiuſmodi fiat.
ımentorum ligni vnciæ quatuor, aquæ
rdei purgati ſint libræ decem . fiat in-
io per duos dies & noctes, poſtea fer-
it in gemino vaſe, donec ad libras ſe-
m redigatur . inde ſumatnr in potio-
libra ſemis . Si autem intentio magis
vires ſit, quam ad morbum , vna tan-
n ſit quotidie potio ſyrupi, vt largius
ſit ęger cibari, meliuſque concoque-
Si magis ad morbum eſt intentio,duæ
ıantur ex more ſyrupi potiones, ma-
ac veſperi. Quod ſi electuarium præ-
i viſum fuerit reſumptiuum hora ſy-
i, vel ſyrupi potio minuatur, vel ſpa-
n tribuatur concoctioni. Si vero ſy-
um ipſum quis, & curatiuum eſſe vo-
rit, & reſumptiuum , apponendum eſt
decoctione pectus gallinæ vel capo-
Tunc aqua in potu fiat ſecunda li-
decoctione ad hunc modum. Sint
iæ tres ligni , aquæ hordei libræ vi-
ti. ferueat infuſio , donec ad quinde-

cim libras redigatur. Atque hæc fiant vſq
adincrementum curationis. Deinceps vſ
que ad finem.ſyrupus fiat ex ligni libra v
na, aquæ hordei libris duodecim. fiatqu
infuſio per diem & noctem. deinde ferue
in vitreo vaſe,donec redeat decoctio ad li
bras quinque ac ſi pectus caponis in deco
ctione poſitū eſt, aqua in potu fiat ex qua
tuor vncijs ligni, aquę hordei libris vigin
ti,ferueat infuſio donec ad tredecim rede
libras.Phlegmaticus vel melancholicus iu
uenis cibetur vt ſuperior. Syrupus fiat e
ligni ſemilibra, aquę libris duodecim. fer
ueatq; infuſio in fictili vaſe donec ad quin
que libras redigatur.inde ſumatur vtraqu
potione libra ſemiſ. Aqua in potu fiat ſe-
cunda decoctione de more,in vitreo va-
ſe,ſintque aquæ librę quindecim,quæ
ferueundo redeant ad 10.De ſeni-
bus hoc loco,pręſertim de-
crepitis,nihil pręcipi-
mus,quoniam per-
raro in eis cu-
ratio con-
tingit.

D

*De faſtidio cibi.

Aſtidij cauſas tradit Auic.fen decima ter
ia tertij canonis, tum malam cõplexio-
n frigidam, frangentem duas virtutes,
ſitiuā & attractiuā,tum magis phlegma
rimũ viſcoſum,hęrens in ſtomachi ori-
o,quæ ſedes eſt appetitus cibi,quemad-
dum infundo ipſius ſtomachi fit cõco-
o, quod eodem loco prępipit Auicenna.
iamobrem quod de faſtidio cibi præci-
ur,ad languidam quoque concoctionem
referendum.Siue ex cerebro id eueniat,
ex hepate ad frigidum inclinãte,ſeu ex
membro atra bile affecto, cauſaue alia
cunque. Cum igitur morbi cauſa fixa
it,nec alia profuerint remedia,ad ligni
cti eſt medicinam confugiendum. Præ-
etur vero ęger ante legitimam ligni cu-
onem ſaltem diebus triginta. quo tem-
e cibo vtatur reſumptiuo, ſed eo tenui,
ui nihil officiat. Vinũ autem non bibat,
aliud quã ligni decoctionem, quæ tali.
Ramẽtorum ligni vncię quatuor ſint,
æ quindecim aquæ, redeatque deco-
ad libras duodecim. Poſt hęc legitima

curatio ineatur. Cholericus iuuenis vel ſanguineus vtatur vſque ad incrementum curationis diæta regulari, deinceps vſque ad finem, reſumptiua. Syrupus tota curatione fiat ex ligni ſemilibra, aquę libris octo, redigaturque decoctio feruens in fictili vaſe ad quatuor libras, atque libra ſemis ſumatur vtraque potione. Aqua in potu ex libris quindecim redeat ad nouem. Phlegmaticus vel melancholicus iuuenis cibetur tota curatione diæta regulari. In ſyrupo ſint octo vnciæ ligni, aquæ libræ duodecim fiat infuſio per diem & noctem. tum ferueat in fictili vaſe donec ad libras quinque redigatur. ſumaturque libra ſemis tota curatione mane ac veſperi. Aqua in potu ex libris quindecim redeat ad decem. In ſenibus eadem ſeruanda ſunt habita ætatis ratione.

✶De fœtido ſpiritu.

EAdem fiat curatio, quę de faſtidio cibi tradita eſt, in ægro phlegmatico.

✶De ſtomachi apoſtematibus.

D

E eo apoſtemate ſtomachi hic præcipimus, quod fixam habet cauſam, nec
cile curatur. Huiuſmodi vero apoſtema-
frigida, diuerſa ſiunt & loco & ſitu.
auſam vero tradit Auicen. fen decima-
rtia tertij tractatus phlegma eſſe, vel a-
am bilem in ſtomacho paulatim conge-
am. Alijs igitur non iuuantibus medici-
s, ligni ſancti curatio adhibeatur. Itaque
betur æger tota curatione dieta regulari.
o eo ſyrupus fiat ex libra vna ligni, aquę
odecim, redigaturque decoctio in fictili
ſe ad ſex libras. inde ſumatur vtraque po
one ſemilibra vſque ad finem curationis.
qua in potu ex libris decē & octo rede-
ad duodecim. In frigida vero cōplexio-
& ætate, ſyrupi decoctio ad quatuor tā-
m libras redeat ex duodecim.

*De iecoris ſeu hepatis morbis.

*De carnoſo ac duro apoſtemate.

Alde difficile eſt in vno quouis ſimplici proprietates inueniri, quę af-
cto iecori neceſſariæ ſunt, vt in decima-
arta præcipit Auicenna. Sic ipſas enume
ndo, videlicet, amaritudinem, ſtiptici-

tatem, odorem, maturationem, lenifi
cationem, mundificationem, penetra
tionis velocitatem, ſuauitatem & his ſ
milia. Quas omnes proprietates, a
multo plures virtutes habet lignum ho
ſanctum & ſalutiferum. Quapropte
in iecoris morbis, præſertim apoſtema
te duro & letifero, hac maxime opu
eſt medicina. Subueniendum vero hui
malo quamprimum eſt. Quoniam, v
eodem loco tradit Auicenna, cum in
ualuerit morbus, non prodeſt medici
na. Verum & ſi maxime induerit ip
ſum apoſtema, non tamen eſt ſalus de
ſperanda ex ligni medicina tam ſaluta-
ri, in quo virtus eſt tenuatiua, & ab-
ſterſiua, cæteræque quas eodem loco
Auicenna oſtendit, quę ſpem certam
faciunt ſalutis. In pręparando ęgro ad
iecoris curationem per quacunque me-
dicinam, illud obſeruandum eſt, quod
eodem loco precipit Auicenna, vt ma-
xime animaduertatur complexio in ie-
core, quod curatur, ne ita refrigeres,
vt ad hydropiſim deducas, aut ita cale-
facias, vt maxime areſcat. Quum igi-
tu

ur durum eſt & carnoſum hepatis apo-
tema, ſiue ab antecedente altero apo-
temate profectum ſit, ſeu per ſe incepe-
it, cauſamque habeat coniunctam, fixam,
uferrique difficilem, quod per ſigna co-
noſces, quæ ab eodem traduntur autho-
s Auicenna, ligni ſancti curatio fiat ad
unc modum. Cholericus iuuenis vel ſan-
uineus cibandus eſt diæta reſumptiua
ota curatione, cum contuſo etiam ca-
onis, gallinæue pectore, ſeu iure pul-
conſumpti. Syrupus pro eo tota cura-
ione fiat ex octo vncijs ligni, aquæ li-
ris duodecim, quæ in fictili vaſe feruen-
es ad ſex libras redigantur, ſintquæ vn-
iæ quatuor in potione mane ac veſperi.
uod ſi alia ſunt adhibenda remedia,
na fit tantum quotidie potio ſyrupi. A-
ua in potu fiat in vitreo vaſe, atque ex
bris quindecim redeat ad duodecim.
hlegmaticus vel melancholicus iuuenis
t ſuperior cibetur. Pro eo ſyrupus fiat to-
a curatione ex libra vna ligni, aquæ duo-
ecim, fiatque infuſio per horas duode-
im, inde ferueat in vaſe fictili donec ad li-
ras quatuor redigatur. Sumaturq; in po-

tione libra ſemis. bis die, aut ſemel, vt
ſuperiore. Aqua in potu ex viginti libris
eodem vaſe feruens redeat ad ſedecim.
autem leuius æger curandus videatur,
potu tantum, loco vini ſumat ligni dec
ctionem, quæ talis fiat. Sint ramentoru
ligni vnciæ quatuor, aquę libræ vigin
quę ferueant in fictili vaſe, donec ad qui
decim libras decoctio redigatur. At ſi ſy
pus ſumatur, poterunt in ipſius decocti
ne admiſceri herbæ iecori vtiles, calidę
frigidæ, pro morbi & complexionis r
tione.

*De hydropiſi ſeu aqua inter cutem.

AQua inter cutem græce hydro
ſis eſt, cuius genera & cauſas la
tradit Auic. fen quartadecima. Ei
nos morbi reliqua genera curau
mus ligno ſancto, pręter tympan
tem. Quum vero habet morbus ipſe fixa
cauſam perdifficilem recipit curatione
Atque propterea, opus eſt ligni medic
na. Cholericus vel ſanguineus iuuenis r
ſumptiua diæta vtatur tota curatione. S
rup

ɔus in fictili vaſe fiat initio curationis
ıue ad ſtatum ex ligni ſemilibra, aquæ
ris quindecim, decoctioque ad ſex li-
ıs redigatur. In vtraque potione ſit ſe-
libra. Aqua in potu ex libris viginti re-
at ad duodecim. Reliqua curatione
t ſyrupus ex octo vnciis ligni, libris
uæ duodecim, fiat infuſio per horas
odecim, ferueatque in fictili vaſe, ac
deat ad quatuor libras, ſumaturque ſe-
libra vtraque potione. Pro aqua in po-
ex ſedecim libris redeat decoctio ad
to. Phlegmaticus iuuenis vel melan-
olicus regulari dieta cibandus eſt to-
curatione, niſi vires defecerint. Sy-
ɔus in vaſe fictili fiat ex libra vna li-
i, decem aquæ, factaque infuſione per
ras duodecim ferueat, donec ad qua-
ɔr libras deueniat. Sintque in vtraque
tione vnciæ quatuor vſque ad mediam
ationem, deinceps vſque ad finem ſe-
libra. Pro aqua in potu ex viginti li-
is decoctio in eodem vaſe facta re-
ıt ad duodecim. Atque in hoc etiam
ɔrbo admiſceri herbæ poſſunt in ſyru-
decoctione apte ad morbum cum vi-
ni

ni preparatione, vt in 4.libro dilucidab
cum hydropicus a viſione aquę, nedum
potu ipſius, quantum poſſibile eſt proh
bendus, vt Auicenna pręcipit fen. 14.te
tii. Eadem vero adhiberi curatio poteſt
gio morbo ſeu arquato vel ictерico, ite
ſplenis apoſtematibus, vt nos multos c
gnouimus eſſe curatos.

✶ De morbis renum. De veſicę
ac renum vlceribus.

VEſicę ac renũ vlcera, que cauſam h
bent ab humore aliquo noxio corr
dente, incidente, aut exulcerante, aliar
ue ſimilem cauſam, eadem fere rati
ne curari poſſunt. Quum is vero mo
bus inueterauit, non ſuſcipit curatione
niſi cum ingenti moleſtia, vt proprio cap
te tradit Auicenna. Hac tamen curatio
ligni ſancti ſpes maxima eſt ſalutis, vt ſ
pius nos experimento cognouimus. Q
dãq; vidimus decrepitum ſenem octo g
nariũ, qui viginti annos vlcera paſſus fu
rat in ſubſtantia renum, cum dolore veh
menti, medicina ligni ſaluti reſtitutum
que omnino incolumẽ. Iuuenis igitur
ę leri

icus vel ſanguineus vtatur tota curatio-
dięta regulari, talique ſyrupo. Ex libra
a ligni, quindecim aquę, fiat infuſio cō-
nis per horas duodecim, feruensque in
tili vaſe ad libras quinque deueniat. Sit-
: in vtraque potione ſemilibra. Aqua ſe
ıda ex viginti libris redeat ad quinde-
ı, feruens in balneo; marię. Phlegmati-
quoque vel melancholicus iuuenis re-
ari diæta cibendus eſt. Syrupus vt ſupe
r fiat, ſed ad quatuor tantū libras rede-
decoctio. Aqua ſecūda ex libris vigin-
uinque redeat ad quīdecim in fictili va
: ademque fiat curatio in ſene. Illud ve-
nimaduertendum eſt, quod ad omnem
ntionem curandi vlcera veſicæ, maxi-
etiam prodeſt extrinſecus prima ligni
octio, iniecta intra veſicam aliquo ar
ommodo inſtrumento.

* De vuluæ morbis, ſeu matricis,
De fluxu ex matrice.

Vum ſunt in mulieris corpore ſu-
peruacanei. hu mores, ac noxii,
præter menſtru os, ad matricē om
lefluūt, tāquā ad cor poris ſētina. Itaq;
fluxus

fluxus ſit nimius ex matrice. Eius mor
& cauſas & qualitates Auicenna docet f
vigeſima prima. Id malum conceptione
omnino prohibet, & præterea eſt ipſi m
lieri perniciofum. Quamobrem cum a
remedia non profuerint, curatio adhibe
tur per lignum ſanctum ad hunc modu
Mulier fluxum eſt matrice patiens pr
pter iecoris caliditatem, cibetur vſque
ſtatum curationis diæta regulari, deinc
reſumptiua. Pro ea ſyrupus tota curati
ne fiat ex libra vna ligni, quindecim
quæ, fiatque decoctio in vaſe fictili, red
atque ad libras ſeptem, ſitque ſemilibra
vtraque potione vſque ad ſtatum, dei
ceps vnciæ octo. Aqua ſecunda in p
ex libris viginti redeat in eodem v
ad duodecim. Mulier vero fluxum p
tiens propter frigiditatem iecoris aut
terius membri, cibetur tota curatione
æta regulari, niſi vires defecerint. In ſ
rupo ſit libra ligni, libræ ſedecim aq
fiatque communis infuſio per horas du
decim, tum feruens in fictili vaſe ad
libras redigatur. Sumaturque libra
mis tota curatione mane ac veſperi.

in potu ex viginti libris in eodem va-
edeat ad viginti.

*De ſterilitate.

Terilitas cauſæ traduntur ab Auicen-
na fen vigeſimaprima. Cognita igi-
tur cauſa, priuſquam ad ligni deco-
ctionem veniatur, purganda eſt ſæ-
pius mulier, noxiaque materia, &
ſa morbi tollenda, aut quammaxime
erit minuenda. poſt hæc decem aut
ndecim dies vtatur balneis mulier. de-
e cibetur duos circiter menſes commu-
ibo, ſed qui non officiat. In potu au-
hac omnino vtatur ligni decoctione
vini, ligni ſancti ſemilibra, aquæ ſint
æ vigintiquinque. fiat communis in-
o, tum feruens in vaſe fictili ad libras
em & ſeptem redigatur. Ad hunc mo-
n diſpoſito mulieris corpore, legitima
curatio per ſyrupum, quæ deſcripta
ſuperius in fluxu ex matrice, ſi læ-
matricis cauſa ſit vt mulier non conci-
t. At ſi caliditas iecoris eſt præcipue in
ſa, curatio adhibeatur iuuenis choleri-
ci

ci iecoris apoſtemate laborantis.

✱De cancro in matrice.

MAtricis cancer ab aduſta melancho
ortũ habet, vt docet Auic. tertia qu
ti, qui omnẽ deſcribit eius morbi ratione
Is morbus ęgre curatur recens, cõ firma
autẽ vix retineri poteſt, ne augeatur. Q
propter cum cætera non profuerint rem
dia, cõfugiendum eſt ad ligni ſancti me
cinam. Cholera igitur aduſta exiſtente
cauſa morbi, cibetur mulier dięta reſum
ua tota curatione. Concoquanturque ca
nes cum frigidis herbis, vt cibus refriger
tur. Syrupus tota curatione fiat ex ſemil
bra ligni, aquæ libris duodecim. fiat inf
ſio per diem & noctem, tum ferueat in
ctili vaſe, redeatque ad libras quinque. Si
que libra ſemis in vtraque potione. Aq
in potu ex quindecim libris, redeat ad d
cem in vitreo vaſe. In phlegmatica v
ro mulieris complexione ſecundum na
turam, intenſior ſit decoctio ſyrupi, vt
tres tantum libras redigatur. Phlegm
te vero vel melancholia aduſta exiſten

auſa vtatur mulier diæta regulari tota
atione, niſi nimia imbecillitas obſtet.
apus in fictili vaſe fiat ex libra vna li-
duodecim aquæ. fiat infuſio per horas
decim, redeatq; decoctio ad quatuor li
. Sumaturque libra ſemis tota curatio.
nane ac veſperi. Aqua in potu ex libris
nti redeat ad decem. Eadem vero deco-
prima ſyrupi, in matricem ſępius inii-
da eſt actu calida, vt extergatur cācer,
aturque aliquid de cauſa cōiuncta. At-
hæc extrinſecus appoſitio decoctionis
fice prodeſt. Eadem vero curatio ſer-
la eſt in cancro mammillę, vel in quo-
que mēbro cācer fuerit tā mulieris quā
Ipſa autem curatio non ſemel adhiben
t in morbo hoc tenaciſſimo & teterri-
ſed ſępius eſt, ſi opus fuerit, repetenda.

*De vlceribus cęteris matricis.

Eliqua matricis vlcera curatione ſa
nentur vlcerū renum, & veſicæ. Si
autem vomicas habeant, ſintque, vt
aiunt, fiſtuloſa, curatio adhibeatur
cācri ī matrice. Qualia ego curaui
Neapo-

Neapoli ĩ Polyxena vxore nobilis militi Calderonis quæ fiſtuloſa vlcera patieba tur, & magnum cancrum in matrice inſta oui gallinacei, ob nimium fluxum, ac pro pter præcedentem abortum.

∴ inteſtinũ legendũ ẽ, vt primum genus ſit Enterocele, quę latinis ramex ſeu hernia inteſtinorũ dicitur.

✱De hernia.

PLura ſunt herniæ genera deſcripta a Auicẽna, fen vigeſimaſecunda tertij tra ctatus. itemq; a Celſo libro ſeptimo. Du vero genera ſunt magis pernitioſa quu ∴ omentum deſcendit in ſcrotum : qua herniam appellant inteſtinalem : alteru genus eſt, quod Græco nomine ∴ cirſo cœle dicitur, a pleriſq; latinorum rame quoniam ramex fit in teſtibus. alij zirba lem dicunt, Arabico nomine. In his tame ipſis herniæ generibus pene deſperati curatos cognouimus complures ligni ſa cti medicina, ſenes quoq; atq; decrepito eosque etiam veteri morbo gallico labo rantes. Itaque his duobus generibus her nia hoc pacto curetur in ægro naturę cal dioris. Cibetur tota curatione dięt regu ri. Sit in ſyrupo libra vna ligni ſancti, ſed ci

∴ Aepiplocele legendum ẽ, quę hernia zirbalis dicitur, Arabico noĩe. Ná omẽtũ quod greci epiploon vocãt, arabice zirbus dicitur.

Cirſcocele, ãt hernia ẽ varicoſa, cui⁹ paulo poſt meĩt.

aquæ.fiat communis infuſio, tum fer-
os in fictili vaſe ad ſex libras rediga-
, ſumaturque mane ac veſperi ſemilibra
a curatione. Aqua in potu ex viginti li-
s redeat ad duodecim. in ægro frigidio-
complexionis eadem fiat curatio, præ-
quam quod ſyrupi decoctio ad quatuor
tum deueniat libras. In reliquis herniæ
erib⁹, carnoſa,aquoſa,varicauſa,eadem
atio fiat, quę ſuperius in cancro deſcrip
ſt. Ac propterea extrinſecus apponen-
n eſt amplaſtrum ex ligno ſancto,quod
gnopere prodeſt. duobusque id modis
ituimus. Vnum emplaſtrum tale fiat. li
vna pulueris ligni ſancti tenuiſſime cri
ti,ponatur in aqua fontana,quę ferueat
aſe fictili duas horas, deinde addatur
icum radicum althææ, acori, brioniæ,
umeris aſinini, ſingulorum ſemilibra.
uſque ferueat decoctio, qua perfecta,
n remouetur ab igne, addantur vnciæ
hermodactylorum pulueris tenuiſſi-
, conficiaturque ex arte emplaſtrum in
rtario,nihil que ex aqua abiiciatur. Al-
m emplaſtrum. Adde ſuperiori de-
ptioni, amoniaci, bdellii, ſagapini,

ſingulorum vnciam vnam cum dimidia
mucilaginis althææ, fœnigræci, ſeminum
lini ſingulorum vnciæ tres. fiatque ex ar
emplaſtrum ad formā cataplaſmatis. Priu
autem in curatiōe apponatur emplaſtrur
iuxta priorem deſcriptionem. deinde ho
alterum vehementius, in carnoſa præci
pue hernia.

✱De elephantia & varicibus.

DIfficilis eſt curationis vterq; morbu
elephantiæ, ſeu lepræ, & varicum, lo
goque tempore parum proficitur, autho
re Auanzoar. Itaque ligni ſancti opus e
medicina, quæ aut abſolute auferat morbu
aut præſeruet. Curatio autem fiat eade
quæ fit in cancro matricis.

✱De doloribus iuncturarum.
✱De podagra, iſchyadica & ſimilibus.

EAdem fere ratio curationis eſt
podagra, iſchyadica, reliquiſq
morbis grauibus iuncturarum. H
rum nos curationem ligno ſanc
inſtituimus, non modo ratione i

ſuadente, ſed quod frequenti cognoui-
us,experimẽto fœliciter ſuccedere ligni
nčti curationem. Hoc autem loco ſuper-
icuum putauimus, genera & cauſas &
aterias podagrę, iſchyadicę,arthriticę-
ie deſcribere, quę diligentiſſime a Ga-
no principe tractata & præcepta ſunt.
em ab Auic. fen.22.& ab alijs illuſtri-
is authoribus artis medicinæ. Neque ve-
mutari quicquam præcipimus his mor-
s curandis de ipſorum authorum prę-
ptione,ſed ſeruanda potius diligentiſſi-
e illorum pręcepta. Itaque ante legiti-
ã ligni ſancti curationẽ,materia morbi &
uſa minuenda eſt, iuxta morbi & ęgro-
qualitatem. Atque purgato ęgro, & re-
e diſpoſito, auulſa, quantum fieri potuit
orbi cauſa, & noxio humorẽ, legiti-
a curatio ineatur ad hunc modum.
holericus iuuenis vel ſanguineus vta-
r dięta regulari vſque ad mediam cura-
onem, deinceps reſumptiua. Syru-
ıs initio fiat ex ligni ſemilibra, aquę
oris decem, redeatque decoctio fer-
ns in fictili vaſe ad libras quatuor.
ımaturque ſemilibra vtraque potione.

 Aqua

Aqua in potu ex libris quindecim redea
ad nouem,feruens in eodem vaſe. In incre-
mento ſyrupus fiat ex vna libra ligni, quii
decim aquæ. redeatque decoctio ad libra
quinque. Aqua in potu ex libris viginti re
deat ad decem. Reliqua curatione pro ſy
rupo ſit libra vna ligni & ſemis,aquę libra
ſedecim, factaque infuſione communi re
deat decoctio ad quatuor libras. Aqua ſe
cunda ex libris vigintiquinque ad decer
redigatur. Phlegmaticus vero iuuenis v
melancholicus, reſumptiua dięta cibetu
tota curatione. Syrupus fiat vſque ad ſta
ex libra vna ligni, ſedecim aquę, fiatq
communis infuſio, deinde feruens in va
fictili redeat ad ſex libras. Atque in vtra
potione ſumatur ſemilibra. Aqua in po
ex libris decem & octo redeat ad duode
cim. Reliqua curatione in ſyrupo ſit lib
& ſemis ligni,quindecim aquæ,infuſioq
feruens in eodē vaſe ad libras redeat qui
que.ſintque in vtraque potiōe vnciæ oct
Aqua in potu ex libris vigintiquinque
quatuordecim redigatur. Circa finem v
ro curationis, ſi adfuerit in doloribus h
mor noxius, vt cauſa coniuncta,emplaſt
apponendu

ponendum eſt ligni ſancti affecto mem-
ro,quemadmodum eſt in hernia demon-
ratũ,prius,& poſterius. Prius autem em-
laſtrum ſit ſine hermodactylis. Initio au-
em curationis,non ſunt adhibenda empla
ra,quoniam magis attraherent, augerẽt-
ue morbi cauſam cõiunctam. Atque hoc
tu curata eſt a me Illuſtriſſima domina
orothea Gonſaga Bitoni Marchiona ab
chyadica,cum nulla ei ante remedia alia
rofuiſſent. Peracta vero curatione legiti-
a dierum quadraginta, ęger veſcatur ſo-
do cibo, ſed qui nihil illi poſſit officere:
co autem vini, duos aut tres menſes bi-
at ligni ſancti decoctionẽ, quę talis fiat.
int vnciæ ligni quatuor in calida comple-
ione,ſex in frigida,librę aquę.25.fiat de-
ctio in fictili vaſe,atque ad.10.& ſeptem
bras redigatur. Quod ſi tam pertinax
orbus non auferetur vnica ligni ſancti cu
tione,bis,ter,ac ſæpius eſt curatio eadem
petenda.

*De frigidis apoſtematibus.

*De ſtrumulis ſeu ſcrophulis puerorum.

IN frigidius apoſtematibu
vt cætera omittamus, i
cauſa ponimus duram pi
tuitam & craſſam, tan
quam morbi radicem, qu
quam ex humore orian
tur melancholico, vt Auic. tradit terti
quarti de nodis, & ſecunda primi, vbi tri
diſtinguit genera, duricies, glandulas, &
cancrum. Neceſſaria autem eſt euacuatio
& diæta. vomituſque præcipue confert
In purgatione vero, neceſſe eſt craſſum
phlegma educi, vt tertia quarti docet Aui
cen. Aegro igitur bene affecto & purgato
curatio ineatur ligni ſancti ad hunc modū
Cibetur puer ſolito cibo, ſed eò quā aptiſ-
ſime & optimo, parciuſque quam pro con-
ſuetudine. In potu autem ſumat ligni ſan-
cti decoctionem, nec aliud quicquā biba
per duos mēſes, quę fiat huiuſmodi, In pu
ro cholerico vel ſanguineo, ſint ramento-
rū ligni vnciæ tres, aquę libræ vigintiqui
que, redeatque decoctio ad ſedecim libra
feruens in fictili vaſe. In phlegmatico pue-
ro vel melancholico, ſit ligni ſemilibra, a-
quæ libræ triginta, redeatque decoctio ad
vigint

ginti. Atque hoc pacto a me curatus eſt
eapoli puer ſeptennis Lucius Piſcicellus.
autem in ętate prouectiore permāſerint
ophulæ,aut recenter coutingant, huiuſ-
di fiat curatio. Cholericus iuuenis vel
guineus vtatur dięta regulari tota cura-
ne.Syrupus fiat vſque ad ſtatum curatio
ex ligni ſemilibra, aquæ libris duode-
,redeatque decoctio ad libras quinque,
uēs in fictili vaſe. Semilibraque ſumatur
aque potione. Aqua in potu ex libris
ndecim redeat ad.9. A ſtatu & deinceps
coctio ſyrupi redeat ad libras quatuor:
egmaticus vel melācholicus iuuenis diæ
egulari cibandus eſt vſque ad ſtatum,
nceps reſumptiua. Syrupus tota curatio
iat ex libra vna ligni, duodecim aquæ,
que communis infuſio: tum feruens in
fictili ad libras quinque redigatur, ſu-
turque ſemilibra vtraque potione. Si au
ſcrophulæ ſint cancroſæ, atque multi-
es,& collectæ in modum racemi, æger-
ex toto ſit melancholicæ complexio-
, adhibenda cura eſt cancri in matri-
Præter ligni ſancti curationem appo-
da hoc loco videtur noſtra vnctio,

quam ſalutarem ſæpius experti ſumus i
ſcrophulis curandis . Ea vnctio fit ad hun
modum: Sumatur axungiæ gallinę, anat
anſeris, vrſi, taxionis marmontani, aſini,
muli, ſingulorum vncia vna, olei ſiſamin
amygdalarum dulcium, liliorum alboru
ex ſingulis vncia vna, radicum althææ, acc
ri, brionię, fœnigræci, ſeminis lini, ſingulo
rum vncia vna, argenti viui vnciæ tres de
ſtillati, vt inferius dicemus de morbo ga
lico, & extincti in mortario lapideo, gut
tim impoſita vrſi axũgia, tundente ligne
pilo atque agitãte aſſidue, donec veſtigiu
non appareat ipſius argẽti viui. Deinde re
liqua, quæ diximus ſimplicia, ponantur
mortario, vnaque omnia piſtillo agi-
tata optime commiſceantur, re-
deantque in formã vnctionis,
qua ęger tertio quoque die
aut quarto vngatur
ad ignem ante
cœnam.

D

DE MORBO GALLICO

LIBER TERTIVS.

DE morbo quem gallicũ ap
pellãt, neminẽ ex antiquis
ſcriptorib⁹ aliquid in ſpe-
cie atoma ſcripſiſſe côpe-
rio. In genere vero nõnul-
los ex veteribus recẽtiores
umãt aliquid tetigiſſe cõiectura quadã,
n quod res ita ſe habeat. Nẽpe Celſus de
phantia, Suetonius de vita Ceſarũ, Hip-
rates tertia particula Aphoriſmorum,
ue Gal. Ioannes Alexandrinus cõmen-
or. 2. Epidemiarum, & libro primo Epi
niarũ, de Feſto qui ſe interfecit, & Gal.
cholera nigra, neſcio quid de hoc mor-
referre videntur. Sed crucient ſe iunio-
vſque dum libet in interpretãda nomi-
ſignificatiõe ac verbi vim quatenus pro
facit, interpretẽtur: nemo tamen ſpecia
apitulum de huius morbi genere ædi-
i demõſtrabit. Quamobrem quoniam
optimus

optimus terminus eſt, quem ſubſtantia-
lem vocant. vt ait ſapiens in primo tech.
De morbo gallico dicturi, aliis definitio-
nibus reiectis, ipſum quid inquiramu
cum Ariſto.præcepto.2. Poſteriorum.
Morbus Gallicus mala eſt epidemiali
diſpoſitio totius corporis & humoru
eius, vnde ſymptomata mala ſequun
tur, quorum quodlibet per ſe natum e
morbi genus exiſtere: ſin autem & quic
& propter quid definias: Morbus galli
cus eſt multiplex morbi genus, quum ma
la qualitas contagione per coitus, vel ali
qua ſiderum cauſa inficit pudibunda
quibus infectis vicientur venæ capilla
res, deinceps magnę venę, atque arteri
necnon & hepar ipſum, & reliqua prin
cipalia membra. Quibus ita male affe
ctis demum cętere totius corporis pa
tes a tali morbo lęſionem ſuſcipiunt, v
quouis alio modo contagionis, vt pat
exemplo, in definitione febris peſtilenti
lis (liceat enim nobis aliorum ſententi
exempli gratia admittere) quę febris co
tagioſa eſt ex putrefactiua ebullitione
altero quatuor humorum cordi propi
quoru

ꝛrum principaliter & ſecundum pluri-
m contingens. Cuius cauſa immedia-
ſeu coniuncta eſt vapor putridis at-
ctus ab aere corrupto & quaſi vene-
o. hac de cauſa huiuſmodi morbi dif-
lter curantur, Difficile enim eſt me-
men inuenire, quod tot tamque di-
ſa humani corporis membra ſanare &
urare poſſe videatur. Et merito di-
liuerſa, ob diuerſam complexionem,
rſum ſitum, craſſitudinem, tenuita-
, duriciem, mollitiem, & poſitio-
; ac etiam ob innumeras alias diffe-
as. Quis enim in tot diuerſitatibus
n ſupplere poterit, quin in medio
prorſus non deficiat: ſiue hic mor-
contingat ob incurſum ſiderum, ſeu
etarum, ſiue ab India, quam dicunt
m originem ducat, cum in ea re-
e nemo fere ſit, quin aliquando il-
morbum paſſus ſit, vt referunt qui
peregre rediere, vt hac ratione a-
morbum Indicum vocent. Qua-
ter diſcraſiam hepatis & maſſæ ſan-
ge malam qualitatem & cõtagioſam,
m influxu contingere putandum
eſt

eſt. Quæ cauſę & ſi primitiuæ & ant
cedentes ſunt, tamen diuerſimode co
ponuntur, & operantur pro diuerſit
conditionis & complexionis indiuidu
lis. Nam ſi maxima totius corporis
pletio adeſt, & ſanguinis & cholerę d
minium cum pororum amplitudine,
ne dubio puſtulis totum corpus infic
tur. Et tunc a prędominante deno
nationem accipiet. At ſi melanchol
fuerit æger cum meatuum anguſtia
humoris groſſi tenacis, & ſicci do
nio, rara aut nulla apparebit puſt
quę res melancholiæ dominium arg
ita de cæteris dicendum eſt. Quare
vnus humor tantum, vt aliqui retul
eſſentialiter peccat in hac dira ægr
dine, ſed diuerſi pro diuerſitate co
plexionis & conditionis indiuiduali
Quare non mirandum eſt, ſi nunc r
nunc innumeræ puſtulę: nunc vnum ſ
ptoma, nunc plurima appareant.
bes ex his cauſas huius morbi, & va
ipſarum commixtiones, non igitur in
uentu huius morbi vnicum ſemper
tum ſignorum ſiue affectuum exp

uniores ſentiunt, interdum enim plu-
is cum puſtulis, interdum ſine vel cum
ca tantum talis morbis initium ſumit:
uando in pectine, vel in mento, vel
ronte, vel in capite, vel quauis alia
e corporis. aliquando cum dolori-
immediate, vel poſt paucos men-
apparet, aliquando dolores exuſci-
vel longum poſt tempus ipſos ciet:
rdum nec puſtulæ in principio mor-
nec dolores apparent, nec aliquod
d ſignum, ſed macies & pallor qui-
totum fere corpus occupat, ob po-
um obſtructionem, vel ob aliam cau-
præſeruantem, & poſt multos an-
tuberoſitates oſſuoſæ, ac acerrimi
ores, aliaque his ſimilia ſymptoma-
oboriuntur, quæ omnia per ſua ſigna
ionſtratiua dignoſcuntur, quum de
quoque accidente ſpeciale capitulum
emus. Tunc enim quid ſit illud acci-
s, & quibus cognoſcendum ſit ſignis,
cabimus, ac eius curam. ſed vt ſin-
as ægritudines a tali morbo genitas
ine curemus, eiuſque eſſentiam ſimul
noſcere valeamus. ponamus Socra-
tem

tem infici tali morbo , taliaque ſymp
tomata pati , videlicet vlcera virgę, pu
ſtulas iunctúrarum ac capitis dolores
aliorumque membrorum apoſtemata o
ſuoſa , diuerſa vlcerum genera , oris ſc
licet aliorumque membrorum , man
um & pedum ſerpiginoſas fixuras , ac
lias paſſiones a capite ad pedes ſibi
miles . hunc igitur Socratem ſi chol
ricę inuenies vel ſanguineæ comple
onis , ad cauſæ remotionem prius d
uenias , cum pręcepto Galeni dicent
Vnum commune pręceptum habere
portet : efficientem vnamquanque ca
ſam abſcindere , deinde & eam quę
cta eſt diſcraſiam . fieri enim non p
teſt vt morbus remoueatur , cauſa ip
permanente , inquit Auicenna quarta p
mi. phlegbotomandus igitur eſt æge
principio morbi . quod ſi fieri diffi
le eſt , propter impediens aliquod di
ratur & euacuetur pro morbi exig
tia , Et quia communi omnium ſent
tia , & præcipue Galeni primo regi
nis acutorum , humores raro ſimpl
corrupti inueniuntur , ſed commixti
plurim

ırimum . hinc eſt quod pharmaca ad-
)enda ſunt compoſita . Quare huiuſ-
odi cholerici humoris aduſtione , ta-
Socrati digeſtium præbeas , ne va-
(quod dicitur) manu in caſu pro-
ſitio procedere videamur . Recipe ſy-
. de ſucco borraginis vnciam vnam,
. de ſucco fumiterræ vnciam ſemis, a-
æ fumiterræ vncias tres , digeſtaque
teria , vt decet, tali minuenda eſt le-
uo. Recipe caſſiæ nouiter extractæ vn-
n vnam , diacatholici Arnardi drach-
s . 6 . ſacchari violati vel mannæ vn-
duas , aquæ fumiterræ , decoctionis
robalanorum & tamarindorum , vel
maluerís , quantum ſufficit. fiat potio
bolus cum ſaccharo , qua diminuta ma
ia denuo digeratur & euacuetur. Nam
Hippocrates aſſerit ſecunda Aphoriſ-
rum , ægritudines quæ ex repletioni-
fiunt , euacuatio ſanat , cuius ſyru-
fit , Recipe ſyrup. de ſucco cichoreæ
iam vnam , ſyrupi lupulorum vnciam
is , aquæ cichoreę vncias . 3. miſce &
cuetur cum ſyrupo compoſito Au-
tini Sueſſani dicto , poſito a Guido-

ne de Cauliaco cap. de lepra, cuius for-
ma talis eſt. R. myrobalanorum omni
um, ſingulorum vncias tres, rheumpon
tici, foliorum ſene, epithimi, ſingulorum
vnciam vnam, polypodij quercini re
centis libram vnam, foliorum fumiter
ræ, & lupulorum recentium, ſingulorum
libram vnam, & ſemis, iue arthriticæ re
centis vnciam vnam, & ſemis, glycyrrh
zæ mundæ drachmas quatuor, floru
borraginis, florum bugloſſæ, & viola
rum, ſingulorum vnciam ſemis. omniu
fiat decoctio & colatura vſque ad libr
duas, in qua miſceatur ſucci fumiter
& lupulorum recentium, ſingulorum l
bra vna, ſacchari optimi quantum ſu
ficit. fiat ſyrupus ſecundum artem &
romatizetur, & cum muſci & amb
pauco, ligatorum in panno lineo ra
ſuſpenſorum in dicto ſyrupo, cuius d
ſis eſt vnciarum quatuor vſque ad qui
que cum aqua lupulorum. aliqui addu
vnciam vnam vel duas confectionis
mech, vel electuarii de ſucco roſaru
pro humoris & morbi exigentia. V
cum ſyrupo noſtro expertiſſimo. Rec
ſu

borriginis, ſucci roſarum rubea-
, ſingulorum libram vnam, myroba-
rum citrinorum, chedulorum, & in-
im, & in dictis ſuccis infuſorum per
, ſingulorum vncias duas cum dimi-
Exinde leniter bulliant & colentur.
nde accipe polypodii quercini recen-
ibram vnam, radicis acori vnciam
, ſeminis fœniculi dragmas duas,
ndum artem fiat decoctio in aqua
is, de cuius colatura & præfata infu-
cum ſufficientia ſacchari tabarzet
yrupus.

*De Socratis curatione vir-gæ vlcera patientis.

cta diminutione cauſæ antecedentis.
cauſam ipſam coniunctam deuenias,
rimum ad vlcera priapi, quæ cum
int in principio & ſiccam membri læ-
complexionem intueri volueris, vt
ipit Auicen. quarta quarti, hac me-
a vtaris ex deſcriptione noſtra. Re-
tutię præparatę cum vino albo, vi-
ęris bene combuſti, ſingulorum

k i drag-

dragmas duas , aquę plantaginis v
cias duas , ferueant vna vnico feru
& ea vtaris aqua cum fuerit intentio m
dandi pariter & conſolidandi : nam
conſolandi intentio fuerit tantum , t
thutiæ drachmarum duarum fit doſis
viridis æris drachma ſemis . nec aliud
huius morbi cura medicamen adhi
re tentes . Eſt enim bezoarticum me
camen omnium vlcerum quę in vi
fiunt . Et ego tibi propono medica
na magis approbata in arte & mea p
xi . Quod ſi mundandi tantum int
tio ſit , ſupra dicta aqua ſic fiat . Re
pe viridis ęris bene combuſti drach
3. thutię prępatate cum vino albo dra
mam vnam , vini albi aromatici vnc
ſemis , aquę plantaginis vnciam vn
& ſemis , ferueant ſimul vnico feru
Et in adminiſtratione aquę vas ſeu
quam ipſam agites , pro maximo ſec
to . Si autem vlcera ad corroſionem
latentem fraudem tendere videbun
cum Aegyptiaco mundentur totius co
munitatis . Quod ſi in mundando
iuſmodi vlcera inobedientia fuerint , h

ıea praxi vſitatem mixtionem confi-
. Recipe ſublimati grana quinque, vn-
nti albi camphorati drachmas tres,
grana duo, miſce, ac ita bene confe-
tantumdem Aegyptiaci prædicti ad-
r: & eo in vlcere ſordido, corroſi-
ac fraudulento vtaris, nam mirum in
ùm operabitur. Deinde facta vlce-
nundatione, ad aquam prædictam
dantem, & pro tuæ intentionis cu-
æ exigentia, redeas. Quod ſi fre-
is prædictæ aquæ adminiſtratio eſt in
ı, vt membra male affecta, & vlcera
ım denique ſuſcipiant leuationem,
puluis ex deſcriptione noſtra nobi-
t in noſtra longa praxi expertiſſimus,
rgatur. Recipe thutiæ præparatæ
aqua plantaginis, antimonij, plum-
ti, lithargyrij aurei, ceruſæ, ſingulo-
drachmas quatuor, in puluerem quã-
ıtiſſime redigantur, & decies in aqua
um præparentur, ac in vmbra exic-
ır. deinde adde ſanguinis draconis
, aloes hepaticæ ſingulorum drach-
., & ſemis, cariei ligni drach. 3. confi-
ır ſimul minutiſſime in formam al-

cohol & eo vtaris puluere recentibus
antiquis vlceribus conſolidandis , ac
quancunque virgæ excoriationem , r
rabiles enim effectus videbis . nec ign
ramus quidem quin puluis minus effi
ſit, quam illud quod ex eis eſt cum o
& ceratis , nam neceſſitas producens
olea , hinc eſt quod materiæ ſiccæ & p
priæ quæ ſunt, vt merdaſengi , non ſi
mergantur vſque ad profundum , ne
penetrant in poros , vt inquit Auic
na vbi ſupra . quod ſi volueris aliq
experiri in cicatrizando vlcera priapi
ſi in tali membro neruoſo vnctuoſa
horream , tamen ob prædictam Aui
rationem vnguentum hoc expertus
& in magnatibus quotidie vtor in h
me . Recipe olei antiqui centum ar
rum vel circa libram vnam , ceruſæ
bellatæ vncias tres cum dimidia ,
citrinæ .q. ſ. ferueant lento igne ſer
agitando , donec ad fuſcedinem & c
rem corticis caſtaneæ maturę deue
ac eo vnguento vtaris , cum non ſo
vlcera virgę , ſed etiam quorumcu
membrorum conſolidare volueris .

n principum medicamen . & ani-
luertas quod velamine & proprie clau-
ipſius mentulæ tumefacta exiſten-
ſi eius inuerſatio acquiri non poteſt,
ſui ineptitudo ad alia medicamina
euenire cogit, lotionem hanc intrin-
s mundificantem adhibeas. Recipe
dei pugillum vnum, plantaginis ma-
ulum vnum , abſynthij manipulum
is, balauſtiarum contuſarum nume-
res, ferueant in aqua pluuiali & vi-
lbo, & colaturæ adde viridis æris be-
combuſti drachmas tres, rhodomel-
ncias tres, miſce & fiat lotio, & cum
ulario ſæpius lauetur actu calido.
extra mala complexio ac duricies a-
a phlegmonodes affuerint , hac lo-
e membrum foueatur. Recipe folia
iarum cum radicibus ſuis , planta-
s, violarum, ſingulorum manipulos
. ferueant in aqua fontana , & actu
la membrum epithimetur , deinde
eiſdem herbis calidis cataplaſme-
. facta autem reſolutione & mundi-
ione cauſæ coniunctæ , tali lotione
is vlcera conſolidabis in declinatio-

 ne.

ne. Recipe nucum cupreſſi, balauſtiaru
ſingulorum numero ſex, roſarum, myrt
rum, ſingulorum pugillum vnum. feru
ant in vino rubeo & aqua plantaginis, pa
teis æquales. In quorum colatura & ſuf
cientia libræ vnius diſſolue thutię pręp
ratę cum vino albo vnciam ſemis, viri
æris bene combuſti drachmam vnam c
dimidia, miſce, & cum oriculario admi
ſtretur. & peciæ cum prędicto vngue
fuſco ponantur intus, more experti chir
gi. Quod ſi durities aliqua gummoſa a
rit in mentula, fueritque inepta, reſolut
ni, tale apponas emplaſtrum. Recipe e
plaſtri diachilon minoris vncias.3, axun
vrſi drachmas tres, mucilaginis alth
fœnigræci, & ſeminis lini, ſingulor
vnciam ſemis, conficiantur lento igne
formam emplaſtri, ſecundum artem,
durities non reſoluitur, fiat hoc aliud. R
cipe emplaſtri diachilon maioris c
gummi, & minoris, ſingulorum vn
tres, axungię vrſi, mucilaginis, fœnig
ci, & ſeminis lini, & radicum althææ,
gulorum vnciam, conficiantur ſimul l
to igne ad formam emplaſtri ſecund
art

m. Quod ſi mentulę inuerſatio de-
m acquiri non poteſt, tunc ad inciſio-
n ſecundum longitudinem virgæ de-
ias, inciſioque in ſiniſtro latere fiat ob
arum carentiam: & vlcus cures more
rum vlcerum, digerendo ſcilicet, mun-
cando, & cōſolidando, pro morbi exi-
tia. Ne obliuiſcaris tamen digeſtionis
eriei & eius eradicationis: reminiſcaris
m regimen in ſex rebus non naturali-
, quod gratia breuitatis omitto, quum
o abunde alij dixerint.

*De curatione Socratis morbi gallici puſtulas patientis.

Poſtquam vniuerſalia non oblitus es, vt valeas particularia operari, puſtulis frequenter co-
inficitur, quę diuerſę pro diuerſitate
noris peccantis exiſtunt. Nam quę
lericę ſunt citrinę ac magis extrinſecę
arent: & quanto calidior & aduſti-
holera fuerit, tanto nigrior, & magis
a ac cruſtoſa eorum ſuperficies appa-
k iiii rebit.

rebit. Sin autem ſanguineæ ſunt,quoda
modo ſanioſę,& in toto eorum circuitu
in aliqua parte tantum rubicundæ vidē
ac ſi phlegmaticæ ſint, haurachinæ,ſub
bidæ, & profundæ, membrumque q
dam cum tenacitate amplectuntur. Si n
lancholicæ, cum duritiæ quadam & t
ſione in membro fixa profundantur
liuiditate quadam aſſociantur carnoſ
calloſa, qua atra bilis dignoſcitur ma
feſte, qua mediante puſtulæ tardæ diff
liſque curationis efficiuntur. hac de c
ſas inter iſtas puſtulas quidam ſunt g
dus: nam melancholicæ difficilius q
phlegmaticæ ſanantur : & phlegm
cæ difficilius quam cholericæ, & ſic
alijs dicendum eſt, etiamſi ex plur
humoribus compoſitæ videantur ,
quia huiuſmodi puſtulæ interdum f
le, interdum difficulter curantur,ac et
frequenter recidiuam petunt, quum
facie apparent. tunc ne fœdis cicat
bus facies deturpetur, ſingulas pu
las ſingulis remedijs exiccare tutiſ
poteris , tum quia vniuerſalia præc
re, tum ob prædictas rationes bis i

as madefacito cum aqua noſtræ deſcri-
ionis. Recipe ſumach, fructus tamari-
i, thuris, maſtices, ſingulorum drach-
am vnam, tartari vini rubei drachmas
uas cum dimidia, ceruſæ drachmas duas,
blimati puluerizati grana tria, vel loco
ſius ſublimati ponatur aluminis drach-
a ſemis, atque plantaginis, & roſarum,
ngulorum vnciam vnam cum dimi-
ia, ſucci limonum maiorum vnciam
nam, bulliant ſimul lento igne in va-
vitreo ad vnius quartæ partis con-
imptionem, & clarificetur, & coletur,
ea vtaris aqua audacter, vniuerſas enim
uſtulas in quocumque membro exiſten-
s exiccabit, & curabit. Si vero hæc a-
ua non ſufficiat puſtulis curandis, citius-
ue te expedire volueris, ob ægrotantis
oroſitatem, condimentum ex noſtra de-
criptione adhibeas. Recipe albumen vni-
s oui recentis, agitetur deinde, adde ſub
mati in puluerem redacti grana tria, agi-
entur iterum ſimul donec vnguenti for-
am ſuſceperint, tum puſtulas illinito bi-
uo vel ad ſummum triduo & curabuntur
cum in declinatione fuerint, hoc oleo
inun-

inungantur, tum puſtulę, tum partes circunſtantes. nam maculas fœdas in membro fieri prohibebit. Etſi quę ſunt in cut deſtruet, ita vt nullum earum in cute veſtigium remaneat. Recipe tartari combuſti, & in puluerem redacti, libras duas ponatur in panno lineo, ſuſpendaturqu in loco humido ſubterraneo. ſuppoſito que vaſe in quod decidant gutte deſtillantes ex ipſo panno lineo, & oleum i vaſe vitreo ſeruato, bisque in die macula ac veſtigia a puſtulis derelicta illinias necnon & ipſas puſtulas, quæ quoties recidiuantur, toties eiſdem remedijs curentur. Quod ſi vtilius videbitur vt puſtul extra cutem pellentur, humoresque ad cutem ipſam attrahere cupis, veſcatur ęge aſſidue herba ſtellari ſatis nota, vel in fer culis, vel ex ea ſuccum bibat, vel crudar manducet cum aceto paſſulato, vel quo uis alio modo, ſemper aliquibus euacuationibus intermedijs. Quod ſi copiam varietatemque medicinarum abhorreat, ta lem prębeas infuſionem vſitatam, & a cō muni medicorum ſchola approbatam. Re cipe quatuor florum cordialium, ſęnę, flo rur

um fumiterrę, ſingulorum pugillum ſe-
nis,polypodij quercini conquaſſati drach-
nam vnam. infundantur in aqua lactis li-
rę vnius,ſucci cichoreæ,lupulorum & fu-
niterrę purificatorũ,ſingulorũ vnciam ſe-
nis, vel ferueant ſimul, & doſis ſit ſemili-
ra in mane ſemel vel bis in hebdomada.

✠De curatione Socratis oris vlcera patientis.

VLcera oris quæ per ſua dignoſces ſi-
gna, difficillimæ curationis exiſtunt,
t refert Galenus, quia locus calidus eſt
humidus, putredinique paratus & cor-
oſioni: tum etiam quia loci ineptitudo
nedicaminum coherentiam prohibet &
b ſaliuæ commixtionem vlcera profun-
iora fiunt: quæ cum fixam habeant cau-
am, eorumque corroſionem ac deambu-
tionem cum duritie, & liuiditate baura-
hina,ſiue melãcholica,conſpicies,his vta-
s vniuerſalibus pilulis, ſcilicet fumiterrę,
ggregatiuis, fœtidis, & ſimilibus, exem-
li gratia: Recipe pilularum fumiterræ
rachmam vnam, pilularum aggregati-
ua-

uarum ex inuentione noſtra drachmam ſemis. formentur pilulæ ſeptem cum confectione hamech, & deaurentur, & poſt duas horas aſſumptionis pilularum accipiatur apozema. Recipe diabugloſſati, vel mannæ electæ vncias duas, aquæ ordei vel bugloſſæ quantum ſufficit, diſſoluantur, & fiat potio. Quod ſi cauſæ coniunctæ mala complexio calida cum duritie viget, tunc venæ ſub lingua incidendæ ſunt. Mala autem complexio calida duritieſque illa remittenda & reſoluenda tali gargariſmo. Recipe quatuor florum cordialium, hordei ſingulorum pugillum vnum, ſebeſten iuiubarum, ſingulorum numero decem paſſularum enucleatarum vnciam vnam ferueant in aqua pluuiali, & aqua plantaginis partes æquales, in quarum colatura & ſufficientia libræ vnius cum dimidia, diſſolue pulpæ caſſiæ nouiter extractæ per ſetam drachmas duas cum dimidia, rhodomellis ſaccharini, diamoron ſingulorum vncias duas, miſce & fiat gargariſmus. Facta digeſtione cauſæ coniunctæ, ac remota mala complexion

lexione aliqua ex parte, ad fortiora
nundificantia deuenias. Recipe fru-
tus tamaricis cupulorum gladium, ro-
rum incompletarum cum ſuis ramis,
nyrtorum. ſingulorum drachmas qua-
uor, hordei pugillum vnum, teneri-
atum rubi, & oliuarum, ſingulorum ma-
ipulum vnum cum dimidio, ferueſiant
n aqua pluuiali & vino albo aromati-
o, in quorum colatura & ſufficientia li-
rarum 2. diſſolue aceti ſcyllitici vnciam
nam, oximellis ſcyllitici vnciam vnam
um dimidia, rhodomellis vncias du-
s, miſce, & fiat gargariſmus, quę ſi in
nundificando minime ſufficiunt, in-
olue cotum in cuſpide inſtrumenti ar-
entei vel lignei, & dictum cotum i-
a inuolutum madefac in aqua noſtra di-
cta in Capitulo de Socrate patiente pu-
tulas morbi gallici, bis vel ter in die o-
is vlcera tangendo. Tali nanque aquę
dminiſtratione tute ac celeriter vlce-
a mundificabis. In declinatione autem
lcerum oris talem adhibeas gargariſ-
num exiccantem ac conſolidantem, &
nembrum ſuſcipiens confortantem. Re-
cipe

cipe ſumach vnciam vnam cum dimidia nucum cupreſſi viridium, balauſtiarum Arabicarum conquaſſatarum, ſingulorum numero quinque, aluminis drachmam ſemis, roſarum, myrthorum, ſingulorum pugillum vnum, bulliant in vino rubeo aromatico & aqua pluuiali vel aqua plantaginis, partes ęquales, in quorum colatur & ſufficientia librarum duarum diſſol ue diacarydion. Syrupi myrtorum, ſingulorum vncias duas cum dimidia, miſce & fiat gargariſmus. Si vero puluerem aliquem in vlcus cum cannulo iniicere velis, hunc per me probatum puluerem mudificātem adhibeas. Recipe aluminis ſaccharini drachmam vnam, ſanguinis draconis drachmas duas balauſtiarum drachmas quatuor. in puluerem minutiſſime redigantur, & miſce.

*De caſu pilorum.

q Voniam ab hoc morbo alienum non eſt, ſępe pilorum caſus inducere, corporaque humana moleſtiſſime deturpare, cōſentaneum pro cō mun

ani omnium ſalute fore cenſui, mem-
is ab huiuſmodi morbo male affectis,
eorumque pilis denudatis aliqua prę-
ntanea medicamenta adhibere, hanc vi-
licet infra ſcriptam decoctionem. Re-
pe ſęnę manipulum vnum, radicis lapa-
acuti vnciam vnam, floram roriſma-
i manipulum vnum cum dimidio. om-
um ſimul fiat decoctio. Aqua etiam
coctionis fœnigreci calida actu adhi-
ta & embrochata, necnon & lixiuium
n eodem fœnogręco decoctum miri-
e conferunt. Pinguedo item ſerpentis.
l talpę, lęproſos illos ſuccos lenit & cu-
, capillorumque caſum prohibet, &
lapſorum ortum accelerat. vel vinum
grum cum aloe decoctum idem ope-
tur. Medicamen inſuper capillorum ca-
n prohibens euulſoſque regenerans.
ecipe ladani, ſucci myrtillorum ſin-
lorum vnciam vnam, papaueris ni-
, ſpicę nardi, capillorum veneris,ſin-
lorum manipulum vnum, cyperi,cor-
is Pini, ſeminis apii, ſingulorum ſe-
unciam, olei ſiſamini, olei myrtini,ſin-
lorum libram vnā, terantur & ferueant
in

in duplici vaſe & colentur & colatura
ſui reſeruetur. Aliud idem obtinens. reci
abſynthii viridis manipulum vnum, co
ticum auellanarum vſtarum vncias du
cum oleo myrtino ferueant & colentur, l
cuſque a pilis denudatus actu calido inu
gatur. Neque prętermittatur regimẽ di
ticum & pharmacenticum aut phlegbot
mia pro noxii humoris exigẽtia. Syrupu
que noſter de polipodio prædictus miri
ce confert frequenter ſumptus.

*De fiſſuris ſerpiginoſis manuum & pedum.

SErpiginoſæ manuum ac pedum fiſſur
quæ a baurachina pituita vel aduſta c
lera frequenter ortum habent, ob fort
hepatis, aliorũque mẽbrorũ virtutẽ expu
ſiuã, hepatis ipſius mala cõplexione pr
alterata, ac pro noxii humoris exigent
digeſtione euacuationeque adhibita, c
noſtro præcipue ſyrupo de polypo
dicto in capitulo primo, necnon o
timo regimine diætetico, fiſſuras & c
loſas ſquamas tali decoctione bis in
madefacies. Recip. radicum althææ pr
par

ratarum, maluarum cum radicibus ſuis,
iorum violarum, ſingulorum manipu-
m vnum, cum capite arietis & ſeui ari-
ni ſemilibra: ferueant ſecundum artem:
colatura vtaris modo prædicto. Poſt
to dictam balneationem, cum panno
de aſpero tandiu fiſſuræ fricentur, do-
c ſanguis excaturiat. hoc autem pera-
o, ſingulas fiſſuras cum aqua dicta in ca-
ulo de Socrate patiente puſtulas, made-
ito, eundem ſcilicet modum appli-
ionis aquæ obſeruando: ſic enim dige-
onem ac mundificationem per men-
n perficies. In declinatione autem, ta-
auacro fiſſuras ipſas lauabis. Recipe
itum caulium veterum manipulos du-
auripigmenti ſubtiliter cribati vncias
as, pinguedinis equi ſemilibram: fer-
nt in aqua fontis ſecundum artem.
ſt autem egreſſionem a balneo, tali pu-
læ linimento inungantur. Recipe o-
ſeſamini ſemilibram, vel olei amyg-
larum dulcium, polypodij quercini
entis & conquaſſati vncias duas cum
nidia: ferueant ſecundum artem, & co-
tur. Deinde recipe lithargyrij au-

 rei,

rei,antimonii, plumbi vſti,ceruſæ, thu
præparatæ cum vino albo, ſingulorum
miunciam, ſucci radicis lapatii acuti, ſ
ci chelidoniæ, ſingulorum vnciam vr
cum prędicto oleo in mortario plum
ad formam vnguenti redigantur. Q
ſi dicto vnguento ſublimati grana qu
que vel ſex addantur, tutiſſime cura
fiſſurasque penitus delebit. Et quon
huiuſmodi fiſſuræ paratam habent r
diuam quoties recidiuantur, toties c
hæc & vniuerſalis & particularis reit
tur,donec ad optimam valetudinem æg
tus reducatur.

✝ De curatione Socratis prædicta ſymptomata recentis morbi Gallici patientis,quæ curationem non ſuſcipiunt a prædictis medicinis.

QVum vero vlcera oris, & me
læ ſeu puſtulæ, a præfatis m
cinis alleuiationem non ſuſc
unt, cum morbus recēs exiſtat, imo in
te

ius indies labuntur, & capitis aliorum-
e membrorum dolor aduenerit, tunc
curam ligni ſancti confugias. Chole-
us iuuenis vel ſanguineus, cibetur ini-
curationis diæta regulari.a ſtatu au-
n vſque ad finem diæta ſit reſumptiua:
initio vſque ad augmentum, fiat pro
ſyrupus ex ligni ſemlibra, aquæ li-
is decem: ferueat infuſio in fictili vaſe,
nec ad libras quinque redeat deco-
o. Aqua ſecunda in potu ex duodecim
ris ad octo redigatur. Et ſola huius
uæ ſecundæ potatione curaui puel-
n ab hoc prauo morbo cruciatam,
ıtis duorum annorum in priſtinam
utem reſtitutam. Ab incremento ad
em curationis, fiat ſirupus ex li-
ı vna ligni, duodecimque libris a-
æ, redeatque decoctio ad octo. A-
a ſecunda in potu ex quindecim ad
uem redeat. Ex ſyrupo ſumatur ſe-
libra, tam mane quam veſperi, to-
curatione. Phlegmaticus vel me-
cholicus iuuenis regulari diæta vta-
tota curatione. Pro eo ſyrupus fiat vſ-
ad ſtatum ex vna libra ligni, & duode-

cim aquæ , redeatque decoctio ad libra
quinque. Aqua ſecunda in potu fiat e
libris aquæ quindecim, quæ decoctæ, re
deant ad decem . In ſtatu autem vſque a
finem curationis, in ſyrupo ſit vna quo
que libra ligni , decoctioque in fictili va
ſe feruens, ad.3. tantum libras redigatu
Aqua item ſecunda fiat ex libris aqu
quindecim , quæ decoctæ redeant ad de
cem . Quod ſi Socrates calidæ vel frig
dæ complexionis , in declinatione curæ
liqua hepatis vel alterius membri , ſupe
calefactione male affectus fuerit , tunc
ſyrupus & aqua ſecunda ad frigidum a
terentur , ſcilicet augendo doſim aqu
& ligni diminuendo. Vt de Socrate c
lidæ vel frigidæ complexionis dico æt
te iuuentutis , ita etiam & de ſene , n
quod propter debilem digeſtiuam & d
ſim ſyrupi minuere , & reſumptiuam di
tam præbere,audacius poteris. Hoc etia
animaduertendum eſt , quod in curati
ne prædictorum accidentium, per lign
ſanctum , tali mercuriali vnguento
potes in curandis vlceribus virgæ . I
ſerie : facta prius curatione & mund
catio

ione vlcerum, mentulam ipſam, in-
na ac pecten inungito actu calido. nec
n & in vlceribus oris,colum vna cum
tulis, ſepties de tertio in tertium di-
. Et cum gingiuarum excoriatio ac
iolus ſaliuæ fluxus affuerit & ſi in ter-
die hoc contingat, ab ipſa vnctione
iſtere debes. Prædictique vnguenti
ma talis eſt. Recipe olei châmæme-
, anethini, laurini, liliorum cœleſti-
, & roſati, ſingulorum vncias duas,
ebintinæ venetæ vnciam vnam, axun-
e porcinæ ſine ſale clarificatæ libram ſe-
s, lythargyrij aurei, ceruſę, ſubtiliſſi-
puluerizatarum, ſingulorum vncias
as: ferueant ſimul vnico feruore: & in
nouendo ab igne adde cineris vitis, thu-
, maſtiches, ſingulorum ſemi vnciam.
nficiantur omnia ſimul ad formam
guenti, deinde accipe argenti viui pu-
cati ex noſtra deſcriptione, & ex-
cti in mortario lapideo cum terebin-
na vel oleo roſaceo, donec nullum ex-
veſtigium, vncias tres, ſtyracis liqui-
vnciam vnam, hoc autem peracto,
ium vnguentum in dicto mortario po-

 natur,

.'.Galenus de hydrargyro ſic ſcribit. hydrargyrus non eſt ex ſponte naſcẽtibus medicatis, ſed ex ijs quę pręparãtur, velut pſimythiũ, ęrugo pſoricum, lithargyros Nullũ aũt eius feci periculũ, neque quod interimat ſi deuoretur neque vbi foris admota ſit.

natur, & tandiu agitetur donec omnia b
ne conficiantur, & eo vtaris more artis:
cum ceræ quantitate ad formam ceroti
digatur, eoque vtaris more artis.

*Quæ ſit argenti viui complexio.

NAturam huius metalli perſcruta
rus, non paruas apud antiquos
perio diuerſitates. Quidam n
que authorum antiquiſſimi, frigidum
humidum argentum viuum eſſe aſſer
alij autem calidum & ſiccum .'. Ga
nus nanque, nono de ſimplici medici
nullam de eo refert habere experienti
niſi occidentis, ſi extra apponatur vel
batur, ſortitum tamen lythargyrium. A
cenna præterea ſecundo canone, ca
proprio, frigidum inquit & humidum
in ſecundo gradu. Albertus tamen M
gnus libro tertio meteororum refert, q
proceſſus ex materia a generatione mi
rum eſt, quod vapor commixtus hum
aqueo, quod in ſe ſubtile terreum habe
ſoluitur & ingroſſatur in ipſo, & de ſubſ

ſpirituali fit corpus groſſum,& fit qua-
ıqua, ſicut eſt argentum viuum: in il-
enim humidum aqueum eſt, & quæ ſe-
untur. Inſuper Guilielmus Placentinus,
gidum & humidum cum cæteris ar-
ntum viuum eſſe aſſeuerat, libro quar-
. Hermen Alchimiſtarum primum de
ſcripſiſſe referunt antiqui, ipſumque
gidum & humidum reponere. Arnal-
ıs de Villa noua in roſario philoſopho-
m, refert argentum viuum compoſi-
m eſſe ex terra alba, ſulphurea, cum a-
ıa clara. Platearius ſimiliter capite de ar-
:nto viuo: in quibuſdam tamen libris
bdit, reperitur quod frigidum eſt in
ıarto gradu. ex effectu quidem eius ta-
eſſe probatur, quia eſt valde actualiter
gidum. Iuber argentum viuum, inquit,
anifeſtum quod mercurius appellatur:
ıtiquorum vſu eſt aqua viſcoſa in vi-
:ribus terræ, ſubſtantiæ ſubtilis, albæ,
ıctæ per calorem temperatiſſimum, v-
ta tali vnione per minima, quouſque
ımidum contemperatur a ſicco. & ſic-
ım item ab humido: ideoque facile ſu-
:rficiem planam fugit, propter ſui aquo-

ſam humiditatem, qui quidem author
his fundantur mediis. & primo a denom
natione argenti viui. ὑδράργυρος eni
dicitur Græce ab ὕδωρ, quod eſt aqu
& ἀργύριον, quod eſt argentum: qu
aqua argenti. ſecundo per eius ſubſta
tiam ponderoſam, quę frigiditati ma
quam caliditati teſtatur, tertio. quia in a
miniſtratione vnguenti ex eo calor n
turalis reuocatus ad interiora membro
rum ob vnguenti narcoticam vim, for
factus eſt ad ſenſibiliter vel inſenſibi
ter reſoluendum, ad maturandum, vel
aliquam materiam congelandum, q
deinde paratam recidiuam habet, vt lu
clarius patet in actu practico. Præter
actualis eius frigiditas ipſum eſſe frig
dum demonſtrat, per quam materiæ
circunferentiis ad centrum repellunt
Ergo eius natura narcotica eſt, vt per
ius effectus indicatur. per paralyſim &
morem. qui quidem calor vnitus ac vig
ratus, ſi per aliquam regionem non ex
neret, mẽbrum multitudine materiei, pr
culdubio ſuffocaret. Quod calidũ ſit m
tallũ iſtud, Ariſto, 4. meteor. teſtatur: I
coag

ıgulabilia autem, inquit, quæcunque
t humiditate aquoſa carent, aut non a-
æ ſunt, ſed plus calidi & terræ: puta mel
nuſtum, aut plus aeris, ſicut oleum &
;entum viuum. Galenus nanque quar-
le ſimplicium medicamentorum facul-
ibus, ad hæc, inquit, arſeni cum ὑδράρ-
ος, & id genus, craſſarum ſunt partium
poteſtate calida. Iſaac autem Iſraeli-
n ſecundo ſuæ practicæ de medicinis in
ırto gradu refert, argentum viuum cali-
ſimum eſt, & humidiſſimum in quarto
ıdu. Et item Conſtantinus de virtutibus
ıplicium medicinarum, argentũ viuum
his quæ in quarto gradu calida ſunt, e-
ıciat. Raſis autem vltimo Continentis
ctatu primo cum Paulo Aegyneta, re-
t calidum eſſe ac corroſiuum. Platea-
s, calidum, inquit, & humidum eſt in
ırto gradu. cap. de argento viuo. Alia-
ı, acutum & comburens eſt argentum
um, inquit, hac enim ratione moti ſunt
eres authores, vt Conciliator differen-
151. quod corridit & mordicat, cali-
n eſt argentum viuum eſt huiuſmodi,
tur & cetera. Præterea diſſoluit, incidit
&

& penetrat. Hæc autem caliditatem
ſtantur per ſe primo: iure igitur c
dum argentum viuum eſſe putarunt
teres. Accedit, quod humores ſubtilia
que calefacit, illoſque mobiles reddi
ſua acuitate expellit, nunc per os fa
ſputum habētibus, nūc per ſeceſſum n
lem habentibus aluum. Et ſi difficillin
ſit hos conciliare authores, cum do
rum diſcordantia difficultatem arg
quod vel ex parte rei, vel ex parte n
modi congnoſcendi (vt philoſophus
quit) contingit: eſt enim hæc diffi
tas veluti pelagus: verum pro nunc n
tam ardua, vna cum Conciliatore c
mus, quod argentum viuum duplicit
teſt conſiderari penes eius ſubſtātiam
plicem, differentem: quarum vna
dem aquea eſt, altera vero terrea ſul
reaque. Quantum igitur ad partem
ream, ſulphuream, calidum dicitur &
cum, qua ſublimatione eius humi
reſoluitur & ſic rite ſentiunt qui cali
argeutum viuum poſuerunt. Quar
autem ad eius ſubſtantiam aquoſam,
ſicut eius materia exiſtit, quæ ſtatin

lo concitato, ob imperfectam eius cum
reſtri ſulphureo mixtionem, in fu-
s euaporat, morbos inducit frigidos.
ec pro nnnc in tanta controuerſia ſuf-
iant: nam alias, Deo dante, cona-
nur dicato opere veritatem magis in-
ſtigare.

*Nunquid cinaprum idem ſit quod argentum viuum, vt quidam exiſtimant.

Voniam aliqui aberrare poſ-
Q ſunt, vt quidam parum erudi-
tus manifeſte errauit, dicens ci-
prum argentum viuum non eſſe, for-
ſe ignorans ex quibus conficiatur ſim-
cibus: idoneum itaque putaui in me-
m veritatem adducere, & enuclea-
, atque vt cæteri veritatem agnoſcant,
quia in libro Seruitoris patet zinzi-
, id eſt, cinaprum ex argenti viui &
phuris partibus æqualibus fieri: quod
entum viuum ex vero ſulphure non
nte fit, vt Arnaldus de Villa noua in
rosario

roſario philoſophorum refert, ibidem
que, inquit. Manifeſtum igitur eſt, quo
argentum viuum in ſe ſulphur ſuum bo
num ac fixum continet, quo coagulatu
Et cum omne ſimile adaugeat, illud d
cendum puto, ob talem ſulphuris com
mixtionem argenti viui, non mutari fo
mam intrinſecam, imo eam fortius acu
quia ſulphur, quoquo modo præparet
per artificium, ſemper comburit & com
buritur, omnique in opere nigredine
præſtat. Quare denigratur argentum v
uum per talem ſublimationem, non t
men eius forma mutatur. Et quod a
genti viui forma non deleatur, nota q
Arnaldus enunciat: Argentum viuum
ſolum, quod ignem ſuperat, & ab ig
non ſuperatur, ſed in eo gaudens, am
quieſcit: eſt nanque fortiſſimæ comp
ſitionis & naturæ vniformis, quia non
paratur in partes, vt nullatenus ſe di
di permittat: quia aut cum tota ſui ſu
ſtantia in igne permanet, aut cum t
ipſa ab igne recedit, quoniam in ſua d
ſitate, ac aduſtionis carentia, ſui diuiſ
nem non patitur, quæ per ſulphureitate
intell

:llige tu combuſtibilem , quam non
)et, perficitur . Et Albertus Magnus
meteororum refert, ὑδράργυρον, id eſt,
;entum viuum,incoagulabile eſſe, ma-
tamen oleum. Siccatur tamen per mul-
ı ſulphuris aduſtionem, & mixtionem
n ipſo factam, ipſum omnino non a-
entis, niſi cum corylo aduratur, vt ex-
ientia docuit Albertum Magnum.
ıamobrem dicendum puto, quod cum
aprum conſtet ex argento viuo & ſul-
ıre, ſulphur autem aſſeruet potius,
ım vt deleat argentum viuum : erit
cinapro argentum viuum actu, & in
)pria forma, licet aſpectum eius ſul-
ıris infectio occultet. Nullam igitur
: inter illa intrinſecam & formalem di-
ıctionem aſſeritur. Nec refert ſi ad-
ſarius adduceret Albertum Magnum
ırto meteor. innuentem: Nota au-
ı, quod ſi ydrargyros ita per cali-
m exicceıur, poſtea per calidum non
ıetur. Et ideo hæc exiccatio potius eſt
ruptio argenti viui, quam coagula-
. Exiccatur enim tunc terreſtre quod
pſo eſt, & ad lateris naturam deducit,
& ideo

& ideo calumnia de prædicto exemp
adducta, loco non habet, ſcilicet qu
coagulata quando ſoluuntur, & ſol
quando coagulantur, in eadam ſpecie
nent, ſicut æs coagulatum & liquid
in vna, eſt ſpecie, ὑδράργυρος, aut
prædicto modo conſtans, non ma
ſpecie vna, neque in eiſdem compone
tibus. Et nota ly, non manet ſpecie v
illud autem totum, quantum ad Alc
miſtas dicitur, non quantum ad me
cam artem attinet: quia paulo ſupra
hoc eodem capitulo, ſi bene ponder
dictum fuit, in operibus autem alc
micis, & ea quæ ſequuntur.

*De malis affectibus & ſubſidiis
argenti viui.

QVoniam argenti viui nocume
tum, vt plurimun iuuamento
maius. Exordiendum igitur
quæ de eius nocumento antiqui ſenti
Galenus quidem vbi ſupra dixit, quo
exita apponatur vel bibatur, occidit
Auicen. vbi ſupra refert, quod frigidi

& grauitate ſua paralyſim, tremoréque
ducit, membraque recta permanent &
flexibilia: auditui obeſt, oris fœtorem
rit, viſum obtenebrat, & cum ſublima-
n eſt, interficit. quæ ſublimatio pro-
iapro intelligi poteſt in ſuo genere,
intelligitur de albificatione argenti vi-
cum calchanto, vt a Seruitore poni-
r, & tandem extinctum ſua grauitate
erficit. Ipſum enim quod ſibi obuiat,
a grauitate corrodit. Vltimum tamen di-
im animaduertas, quia tam extra quam
us intelligi debet: quod a Dioſcori-
apertius declaratur. Si enim in igne
natur, deſtruetur, & fumum faciet,
omnibus animalibus peſſimus eſt. In
minibus autem ſenſus & volunta-
m motum deſtruit: ex quo ſurdi-
, paralyſis, tremor, vel epilepſia, &
r conſequens mors ſequitur: cui fu-
quicunque proximus fiet, mox ner-
rum & lacertorum, omniumque mem-
brum, quæ per motum voluntarium
it compoſita, relaxationem ſentiet.
de plerique in paralyſim, tremorem,
ditatem, animatæque actionis cor-
rup-

ruptionem incidunt, necnon & peſſimu
colorem ac putridum os, cerebrique ſic
tatem habent. Hęc Iſaac vbi ſupra. Et n
ta ly cui fumo quicunque proximus e
quia de cinapro intelligitur. Quo
quis obiiceret: cur a cinapro accider
induċta ſæuiora ſunt accidentibus ab
gento viuo, in ſputo ſcilicet & oris vl
ratione, atque ventris ſolutione, ſi pe
ſubtiliatur, & acuitur argenti viui vi
per ſulphuris admixtionem? Ad quod
co, cum Galeno nono de ſimplici me
cina, quod cinaprum in ſe aliquid ſty
citatis habet, per quam materierum
creatio atque exitus prohibentur, qua
diante ſtypticitate ſæuius eſt medicam
Quod ſit, cum duplex ſit in argento
uo ſuperfluitas, vna quidem in ipſius p
funditate incluſa in principio ſuæ adm
tionis ſuperueniens: altera vero, extra
turam ſuæ naturæ, & corruptibilis: q
rum iſta non abſque labore tollitur, al
vero nullo artificis ingenio tolli po
Quare ſulphureitas eius aduſtibilis i
calcinatione tollitur, atque a corpor
deletur: & illud ideo, quia argentum

ım reſiſtit, & illud quod ſui natura eſt,
adustione defendit. Hæc Arnaldus de
illa noua in ſuo roſario philoſopho-
m: qui mali affectus a Guilielmo Pla-
ntino libro quarto deſcribuntur. Ply-
us autem libro triceſimotertio, vomica
uoris æterni argentum viuum appel-
ur: omnium rerum venenũ eſt. Et Aui-
nna fen.7. quarti canonis: Elonga, in-
it illud in quo ponitur argentum viuum
tinctum, quantum poteris a partibus ſto-
achi & membrorum nobilium, quare
n abſque in gẽti timore propinatur. Pla-
arius præterea capite proprio: fumus, in-
it, argenti viui aſtãtibus obeſt, quia ner-
s remolliando, paralyſim operatur:
rapio autem de ſimplici medicina: Fu-
ıs vero eius, inquit, eſt valde nociuus:
m frequens eius vſus neruos deſtruit, pa-
yſim inducit, ſenſum aufert, & motum
rumpit. Quibus ſane patet, aſſiduus
genti viui fumus quantum obeſt.
uod autem argentum viuum bezoar-
um ſit medicamen in prauum hunc mor
m gallicum, eiusque mortifera acci-
ntia, moderni his rationibus, eorum in

M i ſa-

famiam tegere nituntur, nec alium habe
modum aliquid perficiendi, niſi argentu
viuum tam in oculto, quam in manifeſ
fraudulenter adhibere, dicentes, Quod e
argenti viui nocumenta longe plura fi
quam dicendi copia, tamen eo vtimur, ta
quam omnium intentionum curatiuaru
vltima: ad vltimas enim ægritudines, vlt
mæ intentiones curatiuæ ſunt potentes,
Hippocrates primo aphoriſmorum.
quod Galenus nono & decimo Therap
tices vberius declarauit: Aegritudo, i
quit, quæ non habet præter vnam viam
ſalutem, licet cuilibet ægrotanti ardua
& difficilis, tamē ipſo in vito, oportet qu
per illam in omnibus etiam caſibus tra
ſeat. Multoties enim medicus rebus co
tra naturam patientis particulæ vtitu
vt bonam valetudinem inducat. Vtit
nanque actuali cauterio ac potentiali, cr
brisque inciſionibus & ſimilibus, pha
maco etiam venenoſo & ſolutiuo: er
& argento viuo vtendum eſt. quod fug
quantum potes, crede mihi. Quod ſi co
ctus a natura entis, ſecus fieri non poteſt,
lud adhibeas, vt ſæpius per multos ann
exerc

ercui ſicut vnctiones,ſuffumigia & ſimi-
,quæ ſunt fugienda,ligno ſancto ſubue-
nte. Hęc de verbo ad verbum de mente
iquorum, de natura argenti viui, atque
cinapro,necnon & de bonis & malis eo-
m affectibus volui dixiſſe,

*De mundatione argenti viui, vt minorem membris inferat læſionem.

VNaquæque profecto medicina, & quæ ſordida præſertim eſt & feculenta, acuitateque non carens, ab extranea,ſi qua in ea eſt, qualitate, penitus mundari de-
t. Ab argento igitur viuo omnem ſul-
ureitatem omnemque plumbeam ter-
tatem auferri, ipſumque ab omni im-
rfectione præparatione quadam ex-
liari fas eſſe iudico, vt validiorem ab
o ſubtiliationem ac penetrationem in
randis morbis expectemus, minorique
ius doſi eos commodius curare valea-
us. Hęc autem mūdatio dupliciter,ſubli-
atiōe.ſ.aut aceti lauacro fieri poteſt. Nō

enim eodem modo argentum viuum ſu
blimatur, vt ab Alchimiſtis fieri ſolet: ſe
ſolum ac impermixtum argentum viuu
in vaſe vitreo reponatur, bocciaque deſu
per tortuoſa remittatur: obturatiſque fiſſu
ris luto ſapientię, lentoque igne calefacien
do, partes ipſius ſubtiles, veluti fumus vo
lando diuidentur, lateribuſque boccię r
mittentur. Depoſito deinde vaſe ad igr
iuncturæ ipſæ aperiantur, eaque argenti v
ui pars, boccię lateribus coadhærens, di
genter remoueatur, vſuique reſeruetur.
autem ego matellis vitreis, vt de boccia d
ctum eſt, effeci. Mundificatur autem & ſ
cundo argentum viuum per aceti lau
crum, vt Geber libro tertio. in patella ſc
licet vitrea vel lapidea fundatur, acetoq
fortiſſimo cooperiatur, atque lento ig
calefiat, digitiſque tamdiu agitando, d
nec in partes diuidatur minutiſſimas, ac
tumque euaporatione conſumatur: dei
toties cum aceto abluatur, donec terrei
tis veſtigium non appareat, ac in cœleſt
colorem deueniat. Huiuſmodi enim a
gentum viuum eligas: nam mea quid
ſententia, vnica iſtius argenti viui vncia
deput

putari, alterius non puratı duabus ęqui-
let vnciis.

✶De artum dolore morbi Gallici inueterati.

Cap. 2.

DOlor, qui triſtis eſt ſenſatio, vt Galenus de interioribus ſecũdo facta ab aliquo ſoluente continuum: qui ſiue morbus ſit materialiter, id eſt, quandã fixionem habens, & per-
ınentiam, ſuſcipiens, ſiue formaliter acci
ntis nomen ſibi vendicet, in alteratione
nnimoda exiſtit, ad quem ſcilicet ſequa-
r torpor, ſtupor, dormitatio, congelatio-
. Quæ omnia in ſpeciebus omnibus do
ris Gallici morbi cõperta eſſe vidimus:
ius cauſa medice loquendo, duplex eſt,
ım Gal. ſecundo regiminis acutorum, ſu
a ſcilicet complexionis alteratio & ſolu-
continui. Cum igitur is morbus iam in-
terauit, nec alia illı remedia ſubuene-
ıt, & auulſa quantum fieri potuit cauſa
orbi & noxio humore, ligni ſancti cura-
adhibeatur ad hunc modum. Choleri-
s iuuenis vel ſanguineus cibetur totá cu-

 ra-

ratione diæta regulari. Pro eo ſyrupus fi
Ordinatio aquę. tota curatione ex ligni libra vna, aquæ li
bris duodecim, fiat infuſio per diem natu
ralem, ferueatque in fictili vaſę donec ad
bras quīq; redeat decoctio, ex qua ſumat
ſemilibra tam mane quā veſperi. Aqua ſe
cunda in potu ex viginti libris aquę ad de
cem redigatur. Phlegmaticus vel melan
cholicus iuuenis dięta regulari vtatur to
curatione. Pro eo ſyrupus fiat ex libra v
cū dimidia ligni, aquę quatuordecim: fi
infuſio, redeatque decoctio ad libras quin
que, ſumaturque vtraque potione ſemil
bra tota curatione. Aqua in potu fiat ex l
bris aquę vigintiquinque: quæ decoctę, re
deant ad quindecim. In ſene eadem ſeruan
da ſunt, prętérquam diæta reſumptiua c
bari debet. Extrinſecus tamen in declina
tione curę, membra male affecta hoc vn
guento linienda ſunt: quod mirum in mo
dum confert. Recipe ſtœchados Arabic
Gerotum. ſaluiæ, yuæ arthriticæ, betonicæ, perfor
tę, chamædryos, ſingulorum manipulu
vnum cum dimidio, radicis acori vnci a
vnam: ferueant in vino albo aromatico ſ
cundum artem, & colaturę adde vermiu
terreſtriu

reſtrium lotorum cum viuo albo libram
nis,ſtyracis calamitę contuſi vncias tres
ũgiæ porci depuratę & ſine ſale libram
am, olei laurini,olei anethini,maſtichi-
, olei thuris,ſpicę,olei antiqui centum an
rum,ſingulorum vncias tres cum dimi-
a: olei roſati,butyri recenti, ſingulorum
ciás quatuor: thuris vncias duas,euphor-
i vnciam ſemis: ferueant lento igne ad vi
conſumptionem: deinde adde terebin-
inę venetæ, olei obietis,ſingulorum vn-
is duas, lithargyrii aurei ſubtiliter cribra
librã ſemis, ſtyracis liquidæ vncias duas,
eriacæ antiquiſſimæ vnciam vnam,cine-
s vitis vnciam ſemis,minii,vncias duas &
mis,argenti viui volati vt capituli deſcri-
io expoſcit, & extincti cũ oleo roſaceo
mortario lapideo vncias duas, confician
rque ex arte,& fiat vnguentum.

*De ſcliroſis tumoribus.

DVrities quæ ex materia cõtingit melancholica vel aliũde,aliquando in carne tãtũ, aliquãdo in oſſe

tantum exiſtit,vel ex his compoſita. Qu
oſſuoſa eſt & difficilior, ventoſitas ſpinç
potétia denominatur, prout ſub forma p
manet apoſtematis,cuius finis eſt oſſis co
ruptio:quæ tripliciter fieri contingit,vt t
plex eſt dimenſio. Alia nanque oſſis co
ruptio ſuperficialis tantum, alia profun
tantum,& quædam ſuperficialis eſt & pr
funda ſimul. Cuius additio vnã oſſis pa
Tract.4. tem poſt aliam corrumpit,vt Auicéna qu
Cap.9. ta quarti. Cuius ſignum eſt, quod reſolu
partibus ſubtilibus circumferentiarum o
ſis alterati, aſperitas in tactu,& inçqualit
ſcopuloſa ſentitur, cute ſana exiſtente
ſuam continuitatem ſeruante. Necnon
dolor pungitiuus adeſt in compreſſio
cum digito, propter oſſis aſperitatis mo
dicationem. Cum igitur durities iſta inu
terauerit, nec alia illi ſubuenerint reme
diminuto prius humore noxio & cauſa i
ſius morbi,curetur per lignum ſanctum,
de artuum dolore morbi Gallici inueter
ti dictum eſt,linianturque tuberoſitates
quindecim dies vnguento dicto in cap
de ſtrumulis ſeu ſcrophulis puerorum.

*De alguatui curatione.

ꝉdem eſt ratio curationis alguatui, pro- it eſt ſeparatio contiguitatis oſſis inte- ,ſecundum locum, & non ſecundum ſi- ı,a ſuo naturali loco deſcendendo ſecũ- n longitudinem membri, vt de ſclirofis noribus dicitur.

De vlceribus corroſiuis, ſordidis, fraudu- entis, & oſſis corruptione, morbi Galli- :i inueterati.

DE ea propria ſolutione cõtinui car noſa & ſanioſa ĩtelligo, prout mor bus cõpoſitus dicitur, in qua vna vel plures diſpoſitiones exiſtunt, quę vlcerũ cõſolidationem impe- ſit: cuius cõpoſitio ſiue a cauſa ſit, ſiue ab cidẽte, vel a morbo præcedente, diſcur- ndo per ſingulas ſpecies vlcerum eſſen- les vel accidẽtales, quantum fieri pote- :, amoueatur a perito chirurgo cauſa illa niunċta cauterio actuali vel potentiali, o corroſionis vel corruptionis exigẽtia, :l quouis alio inſtrumẽto, artis diminuto mper prius humore noxio, ligni ſancti

curatio

curatio adhibeatur, vt de artuum dolo morbi gallici inueterari dictum eſt. & vlcerata membra curationem ſuſcipiãt ce tiorem, foueantur linianturque vnguen dicto cap. ſeptimo huius tertii libri. Qu ſi oſſis corruptio appareat, abradatur vſq ad oſſa ſana, opportunis inſtrumentis ra patoriis. Nec te terreant dicta inſciorum dicẽtium cum principe, Melius eſt vt n feſtinetur in extractione oſſium violen & quę ſequuntur. Verba inquam Auic.i telligi debent de illa praua extractione violenta oſſium vulneris, dilacerando ſci cet neruos & venas, & oſſis maiorem pa tem ſanam quam corruptam diſſipand quę incongrua dicitur operatio. Qua melius eſt cum Auic. vbi ſupra, corrupti nis oſſis curatio, quæ eſt eius fricatio, & ſius deſtructio, aut eius abſciſſio & ipſi ſerratura. Pręſtantiorque modus fricat cum raſpatorio dicitur: qua ablata, pe lignum ſanctum curetur curatione prędicta vlcerum vniuerſalibus & particularibus.

*De vini exhibitione a neotericis nuper comperta. CAP. I.

CVm ſcientiæ atque artes
per additionẽ augeãtur, ac
quotidie vtiliſſimarum re
rũ inuẽtione perfectiores
fiant, ad idque iudicium &
ſtudium hominis pluri-
um valeat, propterea multum operę cu-
que ponendũ eſt, quo ea inueſtigari poſ-
it quę læſis corporibus aliqua ex parte
ofutura ſint. Eiuſmodi eſt lignũ quod vo
nt ſanctũ, cuius viribus indagandis in fi-
mus, huicque rei omni ſtudio operam da
us, quãuis eius vires lõge plures ſint, quã
iſquam dicendo ſcribendoque conſequi
ſſit, Et quoniã experimentũ ſi ratione cõ
obetur, ad veram rerum ipſarũ cogniti-
ẽ nos ducit, non inutile fore exiſtimaui-
us, ſi cum vini adminiſtratiõe, ligni quo-
e decoctionẽ miſcebimꝰ. Compertũ eſt
im multoties, penetrationẽ efficatius fie-
, ac vinum non modo ligni huius, ſed mul
rum quoque medicamentorum, tan-
am vehiculum eſſe. Quamobrem ope-

ræ-

ręprecium dixi in calce huius opuſc
pertractare, vtrum vinum an aqua hum
nis corporibus magis conferat: tum ſi q
ex veteribus medicis in alicuius mo
curatione, vino in quo ſimplicia aliq
ſint decocta, vſus fuerit. præterea vtri
vinum aquæ anteponendum ſit: necn
quod vinum ſit eligendum: atque a
eius generis, quæ a præſenti materia n
fuerint aliena.

*Quod curandis morbis vinum cõferat
ab antiquis vſitatum ſit. CAP.

MEdicinę quę tardę ſunt operationis
in vinum infundantur, vigorem
munt, acuunturque. Neque ab re ſapi
Abinzoar dixit, nec cibum, nec medi
nam vino vnquam priuari debere. Me
etiam pro meliori præparatione rheuba
barum molliendum iuſſit. Ingenium, i
quit, medici ſit vt ſapor medicinę in
bariorum guſtum conuertatur: tunc en
natura auidius medicinam amplexabit
cuiuſmodi eſt vinum. Quapropter n
temere recentiorum nõnulli ęgrotis m
tifariam vinum in quo ſimplex aliquod
decoctu

ctum,propinant. Nam ſicuti Auicen-
2. canone, vinum ex hyperico confe-
m, perforatum vocant, vel ex chame-
artuum paſſionibus conferre aſſerit:
nonnulli etiam noſtrorum temporum
ti viri vinum prębent,interdum ex ſal-
,vel ex enulla,vel ex bugloſſa,vel quod
roſis, ex ebulis, ex gramine, ex caryo-
yllis,ex abſinthio conficitur, aliaque e-
generis quamplurima,quę laxandi vim
beant.

*Nunquid vinum an aqua magis conferat:& quibus ægrotantibus præbendum ſit.

CAP. III.

Am vinum cumprimis ſimile eſt,
N caloriqueinnato maxime conue-
nit in adminiſtrandis nutrimentis
turæ hominum: aquam vero corpus nó
lerat, niſi valde ſanguineum, vt Aui-
nna tertia primi. Præterea quis neget
num ſua penetratione, ſpiritumque vi-
ficatione confortatiuum eſſe? frigidi-
enim & ſiccitas ſpiritibus eos debili-
ndo aduerſantur. Vini vero caliditas cor-
borando non mediocre ipſis affert au-
xilium

xilium. Ad tranſmittandas autem reru
in eo incorporatarum virtutes, per ſingu
la membra cum quadam naturæ delecta
tione & apprehenſione, nec ſine vehe
menti fortitudine qualitates actiuas e
rum medicinarum quæ in vino exqual
ficantur, ad reſolutionem pręparat, quu
ſua ſubtilitate partes adeat longinquas,
quam ſecum trahens ad membra refr
geratione pariterque humectatione ind
gentia: & receptiuum eſt omnis infuſi
nis bonarũ qualitatum in rectificatione
plurimum malarum, cum per eius eſſe
tiam ad ſpiritum habeat conuerti, magi
que penetratiuum ſit ac ſpiritibus pro
portionatum. Qua de re vbi virtutis im
becillitas, appetituſque deiectio affu
rint, ægreque ventriculus concoquat, v
num eligendum eſt. Inſuper ſi ægrota
phlegmaticæ ſit complexionis, humo
que pituitoſus vel melancholicus ſit, v
ſi inueteratam morbus radicem habea
in his omnibus vinum vtile admodu
eſt. Quod ſi cholericæ ac ſanguineæ co
plexionis calidique hepatis fuerit, atq
etiam ſanguis vel ſuccus bilioſus fortiſq

habitudi

itudinis ſit,in tempore præſertim cali-
tunc aquæ decoctum,lignũq; ſimplici-
exhibitum , mirũ in modum proderit.

*Quod in ligni ſancti decoctione cum vino miſcenda ſint alia ſimplicia.

CAP. IIII.

MEdicæ artis peritis omnibus patet, ſingulis mẽbris ſuũ eſſe appropriatũ ac determinatũ pharmacũ: cũque ab eiuſmodi morbi prauitate quãplura mem-
lędantur ac vitium contrahant, credi-
quidem erit ſolam ac impermixtam
ni ſancti decoctionem tot membrorum
ones adimere non poſſe . Quare vt li-
ſancti virtus ad huiuſmodi mẽbra di-
atur , medicinæ mẽbra infecta reſpici-
es cõmiſcendę ſunt,vt ligni ſancti vir-
ipſarũ medicinarũ ſuffragio,validius ſa
riuſque ſuas imprimat vires, dirigendo
cet,mundificando,reſoluendo, cõfor-
do& deſiccando vt decet morbum.

*Quid vinum eligendum ſit.

CAP. V.

Cum

CVm diuerſæ operationis ſit v
diuerſarũque qualitatũ:infrig
ta enĩ corpora ſenũ & iuuenũ
facit, calefactaque infrigidat,
iccata humectat,& humectata
iccat:eiuſmodi eligẽdũ erit, quale mox
cã Anni vni⁹ vinũ,frigidũ eſt & humid
Vetus vero, quod a quarto in ſeptim
tranſcendit annum, calidum & ſiccun
tertio reponitur gradu. Inter hæc au
medium calidum eſt & ſiccum temper
& huiuſmodi quidem vinum cholerã
grã ſua calefactione & humectatione
perat, & præſertim ſi ſecundum non ex
dat annum. Reſiſtit etiam melancholi
tota ſpecie, calefactiſque non obeſt. V
inquit Auicenna, album & ſubtile cal
ctis confert: capitis enim dolorem nõ
cit. Id præterea vinum cholera abund
tibus rubea, melius eſt, eo quod ch
ram rubeam vrinam prouocando ex
lit: & humidis, eo quod humiditates
turat, Huiuſmodi etiam vinum non m
naturalem calorem confortando iuuat,
rum etiam turbidi ſanguinis claritatem
ducit. Quamobrem album & ſubtile
ga

tur, ætate quidem medium, colore ve-
purum ac lucidum, odore vero ſuaue,
guſtu non aquoſum omnino, nec ali-
um vehementem oſtendens qualitatem
pticam vel amaram vel dulcem. Quod
norbus frigidus eſt & antiquus, cor-
que frigidum ac oppilationibus ma-
affectum, & maiori penetratione ac
ſione indigens, tunc vetus vinum
gatur.

4 De vini præparatione, & regulis in ea obſeruandis. Cap. vi.

Adem quoque ratione vini præpa-
ratio canonice conficienda eſt, vt de
decoctionis exhibitione diximus:
eamque in omnibus ſeriem obſer-
uabis, vnum enĩ pharmacũ omnibus
uaquã conuenire poteſt. Qua de re cũ
i decoctionem præbere inſtitues, deco-
nis ligni ſancti aquam, illiusque mor-
urationem & capitulum a capite ad pe-
inuenies, ac illius aquę & ligni gradua-
nem quam ibi deſcripſimus exequere.

in fine coctur æ opportunas medicinas
teq; decoctas, ac pro illius morbi & m
leſi exigentia adhibebis, vt exẽplarite
las diuiſim connumerabo in ſecunda c
ſideratione. Hoc autem peracto, in vaſ
ctili vitreato ligni abraſi libram pones,
que vini albi clari libras decem inijcies,
bus mixtis decoctionem prædictam
morbi & indiuidualis complexionis e
gentia, partibus æqualib. cum vini qua
tate calidam vt ab igne defers adijcies,
ctaque mixtura nec aliter ferueant, ſed
diem naturalem infuſio fiat, & colatu
vſui reſerua in curatione, pro ſyrupo
cet mane & veſperi, & pro potu in pr
& in cœna. remiſſa enim decoctionis c
ditas, ipſorumque ligni & aquæ, iam t
perata graduatio igneas vini, ſi quæ
qualitates extinguet, ne humanis calid
plexionis corporibus obſit. & vt luci
tyronibus doctrina ſit, ſequentes ponu
conſiderationes.

Conſideratio prima eſt, quod in
aſſumptione, in qualibet decoctione c
cis ligni ſancti ſubtiliter cribellati,
tuor adhibeatur vnciæ, ac ſimul cum

ii ſancti doſi adnotata ferueat,vt capitu-
deſcriptio expoſcit.

Secunda.Quod ſi hepatis vitium in
uſa morbi ſit calidum, ſimplicia eius ca-
litatem adimentia eliges,endiuiam ſcili-
t, cichoream, fumunterrę, ſantalos om-
s,& id genus eligẽdos, eaque in fine co-
uræ ſemper appones : & ſi aliqua obeſ-
t oppilatio, aperitiua eodem modo ad-
beantur.

Si autem cerebri læſio frigiditatiſque
ala affectio adſit,ſtæchas arabica, vel nõ
abica,betonica, & huiuſmodi caſida fri-
daq; pro morbi exigentia apponantur.

Quod ſi iunctur ę dolore,vel aliqua he
tẽtur duritie,vna arthritica, radix acori,
ecados ac perforata adhibeantur.

Si vero præcordia male affecta ſint, bu
oſſa, borago, ipſarumque radices, enu-
campana, ſcabioſa , & id genus in fi-
coctur æ ſunt admiſcendæ decoquen-
que,deinde ipſa decoctio in vino præ-
to iniiciatur.

Tertia.In qualibet vini præparatione,
Morbo quolibet Gallico , præſertim
ando ob ſui antiquam contagionem

cardui benedicti manipulus, cum reliqu
ſimplicibus membra confortantibus inf
cta, addatur.

Quarta. In vnaquaq; ipſius vini adm
niſtratione ſupradictę decoctionis eade
ſit doſis cum vini quantitate.

Quinta. Quod in ipſius vini exhib
tiõe morbi nõ vniformiter in eodẽ tẽpo
ſpatio curantur: quidam enim quindeci
aut vinginti dierum ſpacium exigunt, no
nulli quadraginta incluſiue, multi etiã ſp
tium hoc tranſcendunt. Huiuſmodi aute
diuerſitas contingit iuxta morborum qu
litates: multum enim intereſt, vtrum mo
bus calidus vel frigidus ſit, antiquus vel r
cens. Parique modo conſideranda ſunt
corpora quę mediocriter ſe habent.

Sexta. Quod in hac vini aſſumptio
tempus purum ac temperatum eſt elige
dum. Ver quidem optimum erit: huicq
proximus eſt autumnus. Aeſtas enim nim
calefacit. Hyems nullam admittit pene
tionem. minor itaque operatio & in æſt
te & hyeme expectatur.

Septima. Quod diæta ſemper vta
reſumptiua, cum vini caliditas innatum

:et calorem, eiusque digeſtio celerior ac
netratio velocior efficiatur, humiditati-
ısque reſiſtat, nec aliter cibum appetes:
o nanque curationis modo carne veſceris
ane & veſperi.

Octaua. Quod ſi æri æger exponа-
r, incommodum aliquod non ſubſequi-
r, vt in decocti aſſumptione contingit,
ım vini præſentia vnicuique putrefactio-
i extrinſecæ reſiſtere videatur, cuius prę-
lio ſudandi moleſtiam perpeti non coge-
s, ad peragendaque negotia tutius liben-
ısque te commites.

Nona. Si hora cibi & potus æger huius-
odi vinum abhorreat, ob medicinarum
uerſarum commixtionem, ſic confe-
ã decoctionem, alias ſyrupum, per lam-
ycchum æreum diſtilla, diſtillatioque cũ
no albo partibus æqualibus commiſce-
ur, vſuique hora cibi & potus refer-
:tur. Si vero pauper ac egens fuerit æ-
er, aquam ſecundam pro capituli de-
riptione abſque alijs medicinis admi-
ſtres, eamque vino partibus æqualibus
ommiſcebis. Et hoc quidem vinum æ-
er ab aliis penitus, liquoribus ſe abſtinẽ-

do,hora cibi,& potus bibat.

Decima ſuppoſitio eſt. Si vero ch
lericus vel ſanguineus fuerit æger,& ob
ius ventriculi imbecilitatem huiuſmod
nũ exibendũ eſt, in vna tantum parte v
quinq; decoctionis ligni ſancti partes
miſceantur,idemque fiat in morbo gall
recenti.

Vndecima. Quod in principio ex
bitionis vini mẽbra dolore tuberculis n
doſitatibusque affecta,præcipue vini p
dicti decoctiõe, epithymãda ſunt aſſid
ſin autem epithymatio non conferat
ſtatu curæ dolores lenire, membraq; n
affecta noſtræ deſcriptionis vnguento
ungere poteris,in capitulo de artuum
loribus enarrato. Vlcera quoque vngu
to mercuriali curare tutiſſime poteris,v
prauis vlceribus dictum fuit.

Duodecima. Quod in vini aſſumpt
ne humor qualibet hebdomada vt ex
dit morbo & ægrotanti minorandus
biſque die ſyrupum capiat, mane ſcil
ſemilibrã,calidũ,tãtũdẽq; veſperi quat
horas ante cibum,eademque hora in le
quieſcat,ſudoremque obſeruet,vt ſupr

decocti

:coctione dictum fuit.

Decimatertia. Quod ſi in vini exhibi-
one aluum ducere volueris, in decoctio-
: cum aliis medicinis damaſcena pruna
:cem numero iniiciãtur vna cum follicu-
rum ſenæ ac polypodii quercini, ſingu-
rum ſemiuncia: quæ omnia morbi præ-
rt m gallici curationi penitus non aduer
ntur. Colocynthidem autem, agaricum
: dacrydium & id genus non commiſce-
,vt ignari ab omnique veritate deuii cum
agno ægrotantium periculo faciunt.

XIIII. ſuppoſitio eſt. Quo ſi in de-
linatione curæ Socratis præſertim ſangui
eę complexionis, hepar ob vini exhibi-
onem nimis calefactum eſſet, ipſius he-
atis venę vel hemorrhoidum inciſio fiat,

Decimaquinta. Quod ſi aliquando
orbus vnica decoctionis viniquc exhi-
itione curationem non ſuſcipit, huius
uidem cauſa eſt, quoniam nonnullæ
nt medicinę calidę, quarum caliditas ab
licuius ægritudinis frigiditate minora-
ır, quare penitus in eam non agit: &
uandoque cum in aliqua infrigidatione
dminiſtratur, leuiorem illa inducit cale-

factionem. Et quoniã in debiliori iam ex
pertum eſt prius, proceſſioque ſecundu
gradus paulatim facta fuit, medicinę virt
cognita eſt: quare frequens vini atque d
coctionis reiteratio fiat, donec praua mo
bi qualitas adimatur, ac a medicina mo
bus ſuperetur. Nec dubites ſi huiuſmo
medicina interdum refrigerare, nunc ve
calefacere oporteat, cum iſta inter ſe ad i
uicem contrarientur: medicina enim, i
quit Auincenna, in duobus contrariis e
perta, alteri eorum per ſe, alteri vero p
accidens confert, vel alicuius eorum com
plexioni contraria non exiſtit.

Et ne aliquid contingat erroris, exem
plum habes practicum. Si enim Socrat
capitis artuumque dolore affectus fuerit,
vlceribus inſuper maleficis atque oſſis co
ruptione, nodoſiſque tuberculis crucietu
ſiue dolore iſchiadico vel podagrico, era
dicata cauſa antecedente vt conuenit mor
bo, prauaque vlcerum diſpoſitione ſemo
ta atque oſſis corruptione, hac ſerie ad ip
ſius vini decoctionem accedendum e
In vaſe ſcilicet fictilis ligni abraſi libra
vnam cum dimidia, ac eiuſdem cortic
ſubtilit

tiliter cribellati quatuor vncias,ac aquę
ras duodecim apponito. Lentoque igne
ieant ad quatuor librarum conſum-
onem. Exinde vero betonicam, yuam
hriticá, carduum benedictum, ſtæcha-
s, hypericon, ſingulorum manipulum,
licis acori vnciam ſemis adhibebis,fer-
intque ad vnius libræ aquæ conſumptio
n.Deinde in fictili vaſe ac nouo iniici-
ur,in quo ligni abraſi libra,vinique al-
optimi libras 7. factaque mixtura vaſe
turato per diem infundantur. Et facta
latura per lineum pannum ſtrictum,pa-
nti mane ac ſero phlegmatico vel me-
lancholico ſemilibra pro ſyrupo tri-
buatur,& hora cibi & potus. In
cholerico vero & ſanguineo
ligni decoctio adhibeatur,
vt in capitulo de artuū
dolore morbi gallici
inueterati di-
ctum eſt.

FINIS.

*RERMM IN HOC LI-
bello præcipue obſer-
uandarum index.

A

ABſinthij vſus 14
Acori vſus 1
Aetates aliæ aliis patientiores i
ædiæ 3
Alguatui curatio 1
Aliabas quid ſenſerit de argenti viui n
tura 1
Aloes in vlceribus medendis vſus 14
Althææ radicum vſus 1
Amygdalarum vſus
Antimonii vſus in vlceribus pudendoru
curandis 14
Apoplexia qualis morbus
Apoſtemata frigida quomodo curãda. 1
Arquati morbi cura 1
Argentum viuum auditui nocet 1
Argentum viuum igne non vincitur 1
Argentum viuum in medicina plus no
plerumque quam prodeſt 1
Argentum viuum quomodo a ſuperfluit
te purgatur 176. quo pacto in aceto co
rigatur 1

argentu

entum viuum qua ratione ſublimetur
t in morbis vſui ſit ibidem
entũ viuũ ſublimatum interficit 175
enti viui fumus paralyſim operatur.
.neruis obeſt. ibidem
enti viui medicina offenſiones in cor-
oribus relinquit 25
enti viui nocumenta 25. correctio 179
enti viui vis in medicina 198. vſus eius
ltimus eſt, cum ſcilicet alijs nihil pro-
cimus 178
enti viui temperies 166
aldi diacatholicon 143
ſenicum quam facultatem habeat 169
hmatis quatuor ſpecies 107
ditus corruptus quo pacto per lignum
anctum curetur. 102
ditus male in ſene affectus quomodo
curetur 103
ditus obtuſi cauſa 102
ellanarum corticum & vſtarum vſus in
ilorum caſu 160
guſtini Sueſſani ſyrupus 144
B
Etonicæ vſus in morbi Gallici medi-
cina 172

Boraginis vſus.
Buglosſæ vſus

C

CAmillus Muſettula quomodo cura
ſit ab immodicis vigiliis
Cancer ex hæmorrhoidibus ſæpe prou
nit
Cancri cura in matrice prędominante c
léra aduſta
Cancri in matrice mulieris curatio
Cephalæa qualis ſit morbus
Cephaleæ curatio, phlemate exiſtente
ſa. 62. in ſene cholerico vel ſang
neo, 65. in iuuene melancholico
Cephalcę curatio in ſene phlegmatico.
melancholico
Cephaleæ morbi cauſa
Cerebrum male affectum qui morbi
quantur
Choleram rubeam eſſe immodicarum
giliarum cauſam
Cholerici minus patientes inediæ
Cibus optimus quis
Cibus quantus eſſe debeat
Cichorea cum ligno ſancto quando de
quenda

:horeæ ſuccus 155
aprum an ſit argentum viuum 171
apri virtus 176
itu abſtineat qui curatur per lignũ ſan-
m 39
mitialis morbi cauſa 84
mitialis morbi cura in infantibus 90
mitialis morbus in muliere quomodo
atus ſit 85
nceptionem prohibens morbus 124
ntractionis curatio 96
rdialium florum vſus 156
riandri præparati vis in amaris mitigan
52
cumeris aſinini vſus 129
preſſi nucum vſus 150

D

Olor quid ſit 181
Diæta in curatione ligni ſancti qualis
conſtituenda 35
æta reſumptiua qualis eſſe debeat in cu
tione per lignum ſanctum 35
æta varia varijs diſpoſitionibus conue-
t 36
ætam variandam eſſe 36
iachilon emplaſtrum 150

E

Ebenus a ligno ſancto quid differat.
Ebenus promptiſſime accenditur.
Ebeni natura,& vſus in medicina
Elephantiæ curatio
Emproſthotonus
Endiuia quando decoquenda cum lig ſancto
Epilepſia quare frequenter infantes cor piat
Epilepſiæ cauſa
Epilepſiæ curatio in iuuene ſanguineo cholerico 86 . in iuuene phlegmati mel melancholico
Epilepſiæ remedia in pueris

F

FAmes periculoſa poſt nimiam ſatiet tem
Faſtidii cauſæ
Faſtidii curatio in iuuene cholerico vel ſ guineo 16 . in phlegmatico vel mela cholico
Fiſſuræ manuũ & pedũ vnde oriantur. 1
Fœni græci vſus
Frigus humores denſat
Fumiterræ in medicina vſus.

G

Allicus morbus quid ſit 138
Gallici morbi cauſa 138
llici morbi curatio repeti debet 57
llici morbi præſens medicina 3
llicus morbus vnde ad nos peruenerit, 3
llicus morbus inueteratus quomodo cu
randus 55. & 182
llicus morbus recens vbi ſumat initium
folio 141
llicus morbus recens quomodo curetur
folio 54
llici morbi puſtullæ variæ pro humoris
varietate 151
llici morbi inueterati vlcera maligna
ua ratione curentur 185
llici morbi tumores quo pacto curen-
tur, quæque eorum ſunt cauſæ 184
llinarum carnis vſus 35
ingiuarum imbecilitatis cauſa 105

H

HAemorrhoides ſæpe polypum gi-
gnunt 103
ecticæ curatio, apoſtemate copiam in
cauſa exiſtente 112
ectica ligno ſancto curatur 29

Hermes Alchimiſta 16
Hernia inteſtinalis 12
Herniæ genera 12
Heſtedeen eſſe lignum ſanctum
Hepatis apoſtema quo pacto curetur 1
Hepatis calefacti remedia 16
Hordei vſus 1
Hydropicus iuuenis phlegmaticus vel m
lancholicus quomodo curandus 1
Hydropici ab aqua prohibendi vt etiã n
videant 1
Hydropiſis curatio 1

I

Ictericus morb⁹ quomodo curetur. 1
Iecoris affectio nes
Iecoris morbi 11
Indicus morbus 1
Indicum lignum vnde adferatur
Ichiadicæ remedia 1
Juncturarum morbi curatio 1

K

Karon apud Auic.ˡ eſſe lignum ſa
ctum 1

L

Lachrimarum fluxus cura in iuuene ch
lerico vel ſanguineo. 100. 1
phlegmatic

legmatico vel melancholico 101.
Ophthalmiæ curatio 101
chrymarum fluxus nimius vnde proue-
t 100.quomodus curandus 100
chrymarum fluxus præter naturam quo
nodo curetur in ſenibus 101
præ curatio 130
gnum ſanctum multi nutrementi eſt
olio 17.& 28
gnum ſanctum calidum & ſiccum eſt.
olio 20
gnum ſaactum medicinam eſſe antidota
iam 11
gnum ſanctum vbi pręſtantius naſcatur
folio 14
gnum ſanctum quandiu decoquendum
olio 49
gnum ſanctum quare diuerſas ſortiatur
operationes 58
gnum ſanctum qua ætate eſſe debeat. 15
gnum ſanctum temperatiſſimum eſt. 18
gnum ſanctum quos curet morbos 29
gni ſancti amaritudo quo pacto auferatur 52
gni ſancti natura 17
gni ſancti decoctio quomodo præparā-

da
Ligni ſancti decoctio longa ſit 4
Ligni ſancti decoctionis varij gradus 4
Ligni ſancti decoctiones quot ſint
& 46 & 47
Ligni ſancti effectus
Ligni ſancti electio
Ligni ſancti materia dura
Ligni ſancti medicina quomodo admini-
ſtretur in morbo gallico
Ligni ſancti medicina qua forma confici-
tur 4
Ligni ſancti medicinę adminiſtrandę tem-
pus
Ligni ſancti natura & effectus
Ligni ſancti proprietates
Ligni ſancti quæ partes optimę ſint
Ligni ſancti ſyrupus quando ſumēdus.
Ligni ſancti varius & multiplex vſus in me-
dicinis 4.&
Ligno ſancto curandus quem locum eli-
re debeat 31. quomodo curandus ſit iu-
uenis cholericus vel ſanguineus in mor-
bo gallico inueterato 1
Linguæ ſpaſmus quomodo curandus 15
Lini ſeminis vſus 15

Lithargi

hargirii vſus in vlcerib⁹ medendis. 147
puli vſu 155

M

Aluarum vſus 149
Manus aqua frigida nō lauādæ. 41
trix mulieris, ceu ſentina, omnes humo
recipit 123
tricis cancer quomodo curetur 126
tricis fluxus propter hepatis frigidita-
quomodo curetur 124
tricis morbus propter iecoris calidita-
124
dicina quæ ſit optima 27
dicina eadem quo pacto poſſit morbos
erſos curare 29
dicina quæ ſecundi gradus ſit 20
dicina quomodo accommodanda di-
erſis diſpoſitionibus 9
icina temperata quæ ſit 19
icinā eadē diuerſa nō poſſe operari. 6
icinam vnā non omnibus naturis con
re 8
ncholia cancrum in matrice mulierū
it 126
ncholiæ memoriā & intellectum cor
penti quomodo medeatur 77

Melancholiæ quo remediorũ genere cu[ra-]
tur in ſene cholerico vel ſanguineo 8
in iuuene cholerico vel ſanguineo
Melancholię remedia in iuuene phlegm[a-]
tico vel melancholico.
Melancholiæ morbus multiplex. 8
Melancholiam inueteratam vix aliis med[i-]
cinis curari quam ligno ſancto
Memoria & intellectus in iuuene phleg[ma-]
tico vel melancholico, quo pacto reſ[ti-]
tuatur 75.&7
Memoriæ amiſſæ cauſa
Memoriæ & intellectus cura in ſene ch[o-]
lerico vel ſanguineo.79. in iuuene ch[o-]
lerico vel ſanguineo,phlegmate exiſte[n-]
te in cauſa.
Memoriæ laborantis cura in ſene phle[g-]
matico vel melancholico
Mercurii vnctionis vſus
Morbi difficiles curatu
Mytillorum ſucci vſus

N

NArium morbi
Narium morbi quomodo curentur
ſingulis ætatibus 1
Nauſeæ ſtomachi quõ ſubueniẽdũ

O

OLeum myrtinum ad caſum pilorum vtile 159
Opiſthotonus 96
Oris vlcera difficilis curationis 153
Oſſis corruptio quomodo ſananda 156
Ouis albuminis vſus. 153

P

PAnis qualis eſſe debeat in vſu ligni ſancti 34
Pane biſcocto quare vtendum iis qui per lignum ſanctum curantur 33
Papaueris nigri vſus 159
Paralyſis qualis ſit morbus 91
Paralyſis curatio in iuuene cholerico vel ſanguineo 93. in ſenibus 95. in iuuene phlegmatico vel melancholico 95
Perforatæ herbæ vſus in medicina morbi gallici 182
Phaſianorum vſus 35
Phlebotomia vtilis aliquando in pilorum caſu 160
Phlegma cauſam eſſe aliquando amiſſi intellectus 74
Phlegmatici facilius ferunt inediam 73
Phthiſis morbus letalis 110

Phthiſis difficilis curatio 11[illegible]
Phthiſis ligno ſancto curari poteſt 11[illegible]
Pillulæ aggregatiuæ 15[illegible]
Pilulæ vniuerſales fumiterræ 15[illegible]
Pilorum caſus quibus curetur 158
Plumbi vſti vſus 147
Podagræ curatio 130
Podagra ligno ſancto curatur 29
Polypus morbus naſi 103
Polypi cauſa 103
Potus optimus quis 27
Purgationis tempore quomodo cibandus ſit æger 37
Purgationum modus illorum qui curantur ligno ſancto 37
Puſtularum multitudo in morbo gallico pro humoris & meatuum qualitate 149

R

RAmex herniæ ſpecies 128
Ramula morbus linguæ quomodo curandus 105
Regij morbi curatio 122
Renũ morbi quomodo curẽtur 122
Renum vlcera per lignum ſanctum curantur 122

Rheu-

[R]heupontici vſus in gallico morbo cu-
[r]ando 144
[R]hodomellis ſaccharini vtilitas 156
[Ro]ſarum rubearum vſus 145
[Ro]ſarum incompletarum vſus 157
S
[S]Acchari roſacei vſus 52
Saluię vſ⁹ ĩ medicĩa morbi gallici 182
Sanguinei toleratiores inediæ quam
cholerici 37
Sanguinis draconis vſus 147
[Scr]ophulæ puerorum qua cauſa oriantur,
[e]t quibus remediis curentur 134
[Ser]pentis pinguedo ad quæ vtilis 159
[Sic]ci natura 33
[Sim]plicium conſideratio 10
[Sol] quo pacto regiones inferiores calefa-
[ci]at 14
[Sp]aſmi cura 96
[Sp]ritus fœcidi curatio 116
[So]mnum quę prouocent 40
[Ste]rilitatis cauſæ 125
[Ste]rilitatis remedia 125
[Sto]machi apoſtematis cauſa 117
[S]tyracis vſus in morbo gallico 165
[Su]dor quibus prouocetur 42

Sudoris copioſioris cauſa 4
Sudor potione ligni ſancti elicitur 4
Sulphur in argento viuo. 17

T

TAbes morbus periculoſus 11
Talpæ pĩguedo ad quæ vtilis ſit 15
Tamaricis fructus vſus 15
Tartari combuſti vtilitas 15
Tetanus 9

V

VAricib⁹ quę remedia adhibẽda 13
Venerem quæ prohibean t 3
Vertiginis plures cauſæ 8
Vertiginis cura in ſene phlegmatico v
melancholico 8
Veſicæ morborum curatio 12
Vigilia immodica in iuuene phlegmatic
vel melãcholico quomodo emẽdetur 71
in ſene cholerico vel ſanguineo 72, in ſe
ne phlegmatico vel melancholico 7
Vigiliæ immodicæ cauſa 7
Vini multiplices effectus 19
Vini decoctio pro morbi & membri lęſi e
igentia varie temperatur 19
Vinũ medicamentorũ vehiculum 18
Vinum canonice conficiendum 19

Vinu

um quod eligendum 192
um neque a medicina, neque a cibo
ſit 188
um variis modis in medicina exhiberi 189
um in quibus morbis dandum 190
um vetus in quibus morbis eligen-
um 193
larum vſus 149
erum in tibiis remedia 48
era matricis quomodo curentur 127
era oris quare ſint difficilis curatio-
is 155
era virgæ quo pacto curanda 145
eribus oris gargariſmus vtilis 157
iuerſalia ad particularia viam oſten-
unt 26
æ paſſæ vſus 35. & 156
luæ morborum cauſa 123

Y

Dragyros vnde dicatur 168
Yuæ athriticæ vſus in curatione morbi
gallici 1 2

Z

Inzifur 171
Zirbale Arabice gen⁹ herniæ eſt 128

INDICIS FINIS.

Suſtulerat quondam Veneris ſolatia quædam
  Inuiſa,immanis,perniciosa lues.
Quam vocat Hiſpanus Gallam, quam Gallus Iber
  Imperium toto quę tamen orbe tenet.
Senſit Arabs,ſenſitque Geta extremuſque Britannu
  Hanc ſcabiem,ſenſit qui tua furta Venus.
Non puero parcens ve ſeni,te fœmina læſit.
  Fœmina,quam minimum ledere,grande nephas.
Et iuuenile decus nullo prohibente peribat,
  Cumque ſuo nato eſt pene relicta Venus.
Ante oculos cernebat amans ſua gaudia,quę vix
  Audebat timida ſollicitare manu.
Sic ſua lugebant miſeri ſolatia amantes
  Donec quæ morbum,pharmaca terra dedit.
En tibi iam pręſens medicina,Neapolis olim
  Quę peperit morbum,nunc tibi promit opem.
Hoc ſancto ligno certa,pignamque capeſſe,
  Erectamque haſtam miles in arma tene.

HIERONYMI FRA-
CASTORII SYPHILIS, SIVE MORBVS GALLICVS.

EPJCE

HIERONYMI FRA
CASTORII SYPHLLIS, SIVE
MORBVS GALLICVS.

Ad Petrum Bembum.

Qui caſus rerum varii,quæ ſemina m
bum
Inſuetum,nec longa vlli per ſecula
ſum
Attulerint:noſtra qui tempeſtate
omnem
Europam,partimque Aſiæ,Lybięque per vrbes
Sæuiit:in Latium vero per triſtia bella
Gallorum irrupit,nomenque a gente recepit:
Necnon & quæ cura, & opis quid comperit vſus,
Magnaque:in anguſtis hominum ſolertia rebus,
Et monſtrata deum auxilia,& data munera cœli,
Hinc canere,& longe ſecretas quærere cauſas
Aera per liquidum,& vaſti per ſydera olympi
Incipiam,dulci quando nouitatis amore
Correptum,placidi naturæ ſuauibus horti
Floribus inuitant,& amantes mira Camœnæ.
Bembe decus clarum Auſoniæ,ſi forte vacare
Conſultis Leo te a magnis paulisper,& alta
Rerum mole ſinit,totum qua ſuſtinet orbem:
Et iuuat ad dulces paulum ſecedere Muſas:
Ne noſtros contemne orſus,modicumque laborem

ꝗicquid id eſt, Deus hęc quõdã dignat' Apollo eſt:
paruis quoque rebus ineſt ſua ſępe voluptas.
licet hac tenui rerum ſub ymagine multum
aturę, fatique ſubeſt, & grandis origo.
Tu mihi, quæ rerum cauſas, quę ſydera noctis
cœli effectus varios, atque aeris oras,
Vranie, (ſic dum puro ſpatiaris olympo,
etiriſque vagi lucentes ętheris ignes,
oncentu tibi diuino cita ſydera plaudant)
ſa ades, & mecum placidas Dea lude per vmbras,
um tenues aurę, dum myrtea ſylua canenti
ſpirat, reſonatque cauis Benacus ab antris.
ic Dea, quę cauſę nobis poſt ſecula tanta
nſolitam peperere luem? num tempore ab illo
ecta mari occiduo, noſtrum peruenit in orbem,
x quo lecta manus ſoluens de littore Ibero
auſa fretum tentare, vagique incognita ponti eſt
equora, & orbe alio poſitas perquirere terras?
llic nanque ferunt ęterna labe per omnes
d morbi regnare vrbes, paſſimque vagari
Perpetuo cœli vitio, atque ignoſcere paucis.
Commerci ne igitur cauſa acceſſiſſe putandum eſt
Delatam contagem ad nos: quę parua ſub ipſis
Principiis, mox & vires & pabula ſenſim
Suſcipiens, ſeſe in terras diffuderit omnes?
Vt ſępe in ſtipulas cecidit quum forte fauilla.

De

De face,neglectam paſtor quam liquit in aruo.
Illa quidem tenuit primum,ſimiliſque moranti
Incedit.mox vt paulatim increuit eundo,
Tollitur,& victrix meſſem populatur & ęgros,
Vicinumque nemus flammaſque ſub ęthera iactat,
Dat ſonitum longe ,crepitant Iouis auia ſylua
Et cœlum late circum,campique relucent.
At vero ſi rite fidem obſeruata merentur,
Non ita cenſendum:nec certe credere par eſt
Eſſe peregrinam nobis,tranſque ęquora vectam
Contagem:quoniam in primis oſtendere multos
Poſſumus,attactu qui nullius hanc tamen ipſam
Sponte ſua ſenſere luem,primique tulere.
Prętereа & tantum terrarum tempore paruo
Contages non vna ſimul potuiſſet obire.
Aſpice per Latii populos,quique herbida Sagrę
Paſcua,& Auſonios ſaltus,& Iapygis orę
Arua colunt:ſpecta Tyberis qua labitur,& qua
Eridanus centum fluuiis comitatus in ęquor,
Centum vrbes rigat,& placidis,interfluit vndis.
Vno nonne vides vt tempore peſtis in omnes
Sęuiit?vt ſortem pariter tranſegimus vnam?
Quinetiam externos eadem per tempora primum
Excepiſſe ferunt. nec eam cognouit Ibera
Gens prius,ignotumquæ ſcindere puppibus æquor
Auſa fuit,quam quos diſterminat alta Pyrene,

atque

que freta, atq; Alpes cingunt, Rhenuſque bicornis:
uam reliqui, quos lata tenet gelida ora ſub arcto.
empore non alio Pœni ſenſiſtis, & omnes
ui lætam Aegyptum meritis, fœcundaque Nilo
ra, & palmiferę ſyluas tondetis Idumes
ię quum ſic habeant ſeſe, nempe altius iſti
incipium labi, rerumque latentior ordo
i fallor) grauiorque ſubeſt, & maior origo.
Principio quæque in terris, quęque ęthere in alto
que mari in magno, Natura educit in auras,
acta quidem nec ſorte vna, nec legibus eiiſdem
oueniunt: ſed enim quorum primordia cſtnoant
paucis, crebro ac paſſim pars magna creantur.
arius aſt alia apparent, & non niſi certis
emporibus ve, locis ve, quibus violentior ortus,
longe ſita principia: ac nonnulla, priuſquam
umpant tenebris & opaco carcere noctis,
lle trahunt annos, ſpacioſaque ſecula poſcunt.
anta vi coeunt genitalia ſemina in vnum.
go & morborum quoniam non omnibus vna
aſcendi eſt ratio, facilis pars maxima viſu eſt,
faciles ortus habet, & primordia præſto.
arius emergunt alii, & poſt tempore longo
fficiles cauſas, & inextricabile fatum,
ſero potuere altas ſuperare tenebras.
c Elephas ſacer Auſoniis incognitus oris,

Sic

Sic Lichen latuere diu, quibus incola Nili
Gens tantum, regioque omnis vicina laborat.
De genere hoc eſt dira lues, quæ nuper in auras
Exiit, & tandem ſeſe caligine ab atra
Exemit, duroſque ortus, & vincula rupit.
Quam tamen (æternum quoniam dilabitur æuum)
Non ſemel in terris viſam, ſed ſæpe fuiſſe,
Ducendum eſt, quanquam nobis nec nomine nota
Hactenus illa fuit: quoniam longęua vetuſtas
Cuncta ſitu inuoluens, & res, & nomina delet:
Nec monumenta patrum ſeri videre nepotes.
Oceano tamen in magno ſub ſole cadente,
Qua miſera inuentum nuper gens acolit orbem,
Paſſim oritur, nulliſque locis non cognita vulgo eſt.
Vſqueadeo rerum cauſæ, atque exordia prima,
Et cœlo variare, & longo tempore poſſunt.
Quodque illic fert ſponte aer, & idonea tellus,
Huc tandem annorum nobis longa attulit ætas.
Cuius forte ſuo ſi cunctas ordine cauſas
Noſſe cupis, magni primum circunſpice mundi
Quantum hoc infecit vinum, quot adiuerit vrbes,
Quumque animaduertas, tam vaſte ſemina labis
Eſſe nec in terræ gremio, nec in æquore poſſe,
Haud dubie tecum ſtatuas, reputeſque neceſſe eſt,
Principium, ſedemque mali conſiſtere in ipſo
Aere, qui terras circum diffundit omnes,

ui nobis ſeſe inſinuat per corpora vbique,
ẽtus & has generi viuentum immittere peſtes.
:r quippe pater rerum eſt,& originis autor,
em ſępe graues morbos mortalibus affert,
ultimode natus tabeſcere corpore molli,
facile affectus capere,atque inferre receptos.
unc vero quonam ille modo contagia traxit,
:cipe:quid mutare queant labentia ſecla.
In primis tum ſol rutilus,tum ſydera cuncta
ellurem,liquidasque auras,atque æquora ponti
nmutant,agitamque: vtque ipſo ſydera cœlo
utauere vicem & ſedes liquere priores,
c elementa modis varijs ſe grandia vertunt.
ſpice vt hybernus rapidos vbi flexit in Auſtrum
hœbus equos, noſtrumque videt depreſſior orbem,
uma riget,duratque gelu,ſpargitque pruina
ellurem,& gelida glacie vaga flumina ſiſtit.
em vbi nos Cancro propior ſpectauit ab alto,
rit agros,arent nemora,& ſitientia prata,
ccaque puluereis æſtas ſqualleſcit in aruis.
ec dubium,quin & noctis nitor,aurea Luna,
ui maria alta,omnis cui rerum obtemperat humor:
uin & Saturni graue ſydus,& æquior orbi
ella Iouis,quin pulchra Venusque & Martius ignis,
c reliqua aſtra etiam mutent elementa,trahantque
:rpetuum,& late magnos dent vndique motus,

Præcipue ſedem ſi quando plurima in vnam
Conuenere,ſuo vel multum deuia curſu,
Longe,alias tenuere vias.hæc ſcilicet annis
Pluribus,& rapidi poſt multa volumina cœli
Eueniunt,Diis fata modis voluentibus iſtis,
Vt vero eueniſſe datum eſt,numerumq; diesq;
Ex egere ſuos,præfixaq; tempora fatis.
Proh quanta aerios tractus,ſalſa æquora quanta,
Telluremque manent alibi quippe omnia late
Cogentur ſpatia in nubes.cœlum imbribus omne
Soluetur,ſummisque voluti montibus amnes
Præcipites ſecum ſyluas,ſecum,aſpera ſaxa,
Secum armenta trahent:medius pater impete magn
Aut Padus, aut Gāges ſuper & nemora alta,domos
Turbidus æquabit pelago freta lata ſonante,
Aeſtates alibi magnæ condentur,& ipſæ
Flumina ſpeluncis flebunt arentia Nymphæ,
Aut venti cuncta inuertent,aut obice clauſi
Excutient tellurem imam,& cum turribus vrbes.
Forſitan & tempus veniet,poſcentibus olim
Natura fatisque Deum,quum non modo tellus
Nunc culta,aut obducta mari,aut deſerta iacebit,
Verumetiam ſol ipſe,nouum(quis credere poſſit)
Curret iter,ſua nec per tempora diffluet annus.
Aſt inſueti æſtus,inſuetaque frigora mundo
Inſurgent,& certa dies animalia terris

Monſtr

ɔnſtrabit noua,naſcentur pecudeſque ferę que
onte ſua,primaque animas ab origine ſument.
rſitan & maiora audens producere tellus
ęumque Enceladûq; feret,magnumq; Typhoea,
ıſuros patrio ſuperos detrudere cœlo,
ɔnuulſumq; Oſſam nemoroſo imponere Olympo,
uæ quum perſpicias,nihil eſt cur tempore certo
dmirere,nouis magnum marceſcere morbis
ɛra,contageſque nouas viuentibus ægris
dere ſub certo fieri,& per ſecula longa.
Bis centum fluxere anni,quum flammea Marte
umina Saturno triſti immiſcente,per omnes
urorę populos,per quæ rigat æquora Ganges,
ıſolita exarſit febris,quę pectore anhelo
ınguineum ſputum exagitans(miſerabile viſu)
uarta luce frequens fato perdebat acerbo.
la eadem Aſſyriæ gentes,& Perſidos,& quę
uphratem,Tigrimque bibunt,poſt tempore paruo
orripuit,diteſque Arabas,mollemque Canopum:
ıde Phrygas,inde & miſerum trans æquora vecta
ıfecit Latium,atque Europa ſæuijt omni.
Ergo age iam mecum,ſemper ſeſe æthera circum
oluentem,ſuperumque domos,ardentiaque aſtra
ontemplare,animumque agitans per cuncta,require
uis ſtatus illorum fuerit,quę ſigna dedere
ydera,quid noſtris cœlum portenderit annis:

Hinc etenim tibi forte nouæ contagis origo
Omnis,& euentus tanti via prima pateſcet.
Aſpice candentes magni qua Cancer olympi
Excubat ante fores,& brachia pandit aperta
Hinc diræ facies,hinc ſe diuerſa malorum
Oſtendent portenta:vna hac ſub parte videbis
Magna coiſſe ſimul radiis ardentibus aſtra,
Et coniuratas ſparſiſſe per aera flammas:
Flammas quas longe tumulo Sirenis ab alto
Proſpiciens ſenior vates,quem dia per omnes
Cœlicolumque domos duxit,docuitque futura
Vranie·miſeras,inquit,defendite terras
O ſuperi,inſolitam video per inania ferri
Illuuiem,& magnos cœli tabeſcere tractus.
Bella etiam Europę miſerę,bella impia,& agros
Auſoniæ paſſim currentes ſanguine cerno.
Dixit,& illa etiam ſcriptis ventura notauit.
Mos ſuperum eſt,vbi ſecla vagus ſol certa peregit,
Ab Ioue decerni fata,& cuncta ordine pandi,
Quęcunque euentura manent terrasque,polumque
Quod tempus quum iam noſtris venientibus annis
Inſtaret,rerum ſummus ſator,& ſuperum rex
Iuppiter,acciri ſocios in rebus agendis
Saturnum,Martemque iubet,bipatentia Cancer
Limina portarum reſerat,diisque atria pandit.
Conueniunt s quibueſt fatorum cura gerenda.

piger ante alios flammis ferroque corruſquans
lipotens Mauors,animis qui prælia & arma,
dıctęque manent,& ouantes ſanguine cæ des.
ſt placidus curru inuectus rex Iuppiter aureo
equitur(ni fata obſtent)pater omnibus æquus.
ſtremus,longuaque via tardatus & annis.
cıſer accedit ſenior,qui haud immemor iræ
natum veteris,nato & parere recuſans,
pe etiam ceſſit retro,& veſtigia torſit,
ulta minans, multumque animo indignatus iniquo.
ppiter at ſolio ex alto,quo ſe ſolet vno
ollere,percenſet fata,& ventura reſoluit,
ultum infelicis miſerans incommoda terræ,
ellaque,fortunaſque virum,caſuraque rerum
nperia, & prædas,adapertaque limina morti,
ı primis ignota noui contagia morbi:
Iorbi,qui humanę nulla manſueſcat opis vi.
ſſenſere dei reliqui,concuſſus Olympus
ntremuit,tactusque nouis defluxibus æther.
aulatim ærii tractus,& innania lata
ccepere luem,vacuaſque inſuetus in auras
Aacor iit,cœlumque tulıt contagia in omne.
iue quod ardenti tot concurrentibus aſtris
Cum ſole,e pelago multos terraque vapores
Traxerit ignea vis,qui miſti tenuibus auris
Correptique nouo vitio,contagia viſu

 Per-

Perrara attulerint:aliud ſiue æthere ab alto
Demiſſum,late aerias corruperit oras.
Quãquã animi haud fallor,quid agat,quoue ordir
Dicere,& in cũctis certas perquirere cauſas (cœlu
Difficile eſſe:adeo interdum per tempora longa
Effectus trahit,interdum(quod fallere poſſit)
Miſcentur ſors,& varii per ſingula caſus.
Nunc age non id te lateat,ſuper omnia miram
Naturam,& longe variam contagibus eſſe.
Solis nam ſæpe arboribus fit noxius aer,
Et tenerum germen,florumque infecit honorem:
Interdũ ſegetem,& ſata læta,annique labores,
Corripuit,ſcabraque iuſſit rubigine culmos,
Et vitiata parens produxit ſemina tellus,
Interdum pœnas animalia ſola dedere,
Aut multa,aut certa ex ipſis.memini ipſe malignsm
Luxuriem vidiſſe anni,multoque madentem
Autumnum perflatum Auſtro, quo perditus omne
Caprigenum genus e cunctis animantibus vnum
Corruit.a ſtabulis lætas ad pabula paſtor
Ducebat:tum forte alta ſecurus in vmbra.
Dum caneret,tenuique gregem mulceret auena,
Ecce aliquam tuſſis ſubito irrequieta tenebat,
Nec longe mora mortis erat:nanque acta repente
Circum præcipiti lapſu,reuomensque ſupremam
Ore animam,ſocias inter moribunda cadebat.
Vere autem(dictu mirum)atque eſtate ſequenti

In-

irmas pecudes,balantumque horrida vulgus
ſtis febre mala miſerum pene abſtulit omne.
que adeo varia affecti ſunt ſemnia cœli,
variæ rerum ſpecies,numerusque viciſſim
ter mota ſubeſt,interque mouentia certus.
onne vides,quamuis oculi ſint pectore anhelo
xpoſiti mollesque magis,non attamen ipſos
arpere tabem oculos,ſed ſeſe immergere in imum
ulmonem?& pomis quanquam ſit mollior vua,
on tamen iis vitiatur,at ipſa liuet ab vna.
empe alibi vires,alibi ſua pabula deſunt:
ſt alibi mora certa,nec ipſa foramina multum
on faciunt,hinc denſa nimis,nimis inde ſoluta.
Ergo contagum quoniam natura genusque
Tam varium eſt,& multa modis ſunt ſemina miris,
Contemplator & hanc,cuius cœleſtis origo eſt:
Quæ,ſicut deſueta,ita mira erupit in auras.
Illa quidem non muta maris,turbamque natantum,
Non volucres,non bruta altis errantia ſyluis,
Non armenta boum,pecudesue,armētaue equorum
Infecit,ſed mente ingens ex omnibus vnum
Humanum genus,& noſtros eſt paſta ſub artus.
Porro homine e toto,quod in ipſo ſanguine craſſum
Et ſordens lentore foret,fœdiſſima primum
Corripuit,ſeſe paſcens vligine pingui.
Tali ſe morbus ratione & ſanguis habebant.

Nunc ego te affectus omnes,& ſigna docebo
Contagis miſerę:atque vtinam concedere tantum
Muſa queat,tantumque velit defendere Apollo,
Tempora qui longa euoluit,cui carmina curæ,
Hæc multas monumenta dies vt noſtra ſuperſint,
Forte etenim noſtros olim legiſſe nepotes
Et ſigna & faciem peſtis nouiſſe,iuuabit.
Nanque iterum,quum fata dabunt,labentibus ann
Tempus erit quum nocte atra ſopita iacebit
Interitu data:mox iterum poſt ſecula longa
Illa eadem exurget,cœlumque aurasque reuiſet
Atq; iterum ventura illam mirabitur ætas.
In primis mirum illud erat,quod labe recepta,
Sæpe tamen quater ipſa ſuum compleuerat orbem
Luna prius ,quam ſigna ſatis manifeſta darentur.
Scilicet extemplo non ſeſe prodit aperte,
Vt ſemel eſt excepta intus,ſed tempore certo
Delitet,& ſenſim vires per pabula captat.
Interea tamen inſolito torpore grauati,
Sponteque languentes animis,& munera obibant
Aegrius,& toto ſegnes ſe corpore agebant.
Ille etiam ſuus ex oculis vigor,& ſuus ore
Deiectus color haud lęta de fronte cadebat.
Paulatim caries fœdis enata pudendis
Hinc atq; hinc inuicta locos,aut inguen edebat.
Tum manifeſta magis vitii ſe prodere ſigna.

Na

'am ſimulac puræ fugiens lux alma diei
eſſerat,& noctis triſtes induxerat vmbras,
natuſque calor noctu petere intima ſuetus.
iquerat extremum corpus,nec membra fouebat
bſita mole pigra humorum:tum vellier artus
rachiaque,ſcapulæque,graui,ſuræque dolore.
uippe vbi per cunctas ierant contagia venas
lumoreſque ipſos,& nutrimenta futura
olluerant,Natura malum ſecernere ſueta
nfectam partem pellebat corpore ab omni
xterius:verum craſſo quia corpore tarda
Hæc erat,& lentore tenax,multa inter eundum
Hærebat membris exanguibus,atque lacertis:
nde graues dabat articulis extenta dolores:
'arte tamen leuiore,magiſque erumpere nata,
umma cutis pulſa,& membrorum extrema petebat.
'rotinus informes totum per corpus achores
Rumpebant,faciemque horrendam, & pectora fœde
Turpabant·ſpecies morbi noua,puſtula ſummæ
Glandis ad effigiem,& pituita marcida pingui:
Tempore quæ multo non poſt adaperta dehiſcens,
Mucoſa multum ſanie,taboque fluebat.
Quinetiam erodens alte,& ſe funditus abdens
Corpora paſcebat miſere:nam ſæpius ipſi
Carne ſua exutos artus,ſquallentiaque oſſa
Vidimus,& fœdo roſea ora dehiſcere hiatu,

Ora,

Ora,atque exiles reddentia guttura voces.
Tum ſæpe aut ceraſis,aut Phyllidis arbore triſti,
Vidiſti pinguem ex vdis manare liquorem
Corticibus,mox in lentum dureſcere gummi.
Haud ſecus hac ſub labe ſolet per corpora mucor
Diffluere:hinc demum in turpem concreſcere callu
Vnde aliquis ver ætatis,pulchramque iuuentam
Suſpirans,& membra oculis deformia toruis
Proſpiciens,fœdoſque artus,turgentiaque ora,
Sæpe Deos,ſæpe aſtra miser crudelia dixit.
Interea dulces ſomnos,noctiſque ſoporem
Omnia per terras animalia feſſa trahebant:
Illis nulla quies aderat,ſopor omnis in auras
Fugerat:ijs oriens ingrata Aurora rubebat:
Iis inimica dies,inimicaque noctis imago.
Nulla Ceres illos,Bacchi non vlla iuuabant
Munera:non dulces epulæ,non copia rerum,
Non vrbis,non ruris opes,non vlla voluptas,
Quanuis ſępe amnes nitidos,iucundaque tempe,
Et placidas ſummis quęſiſſent montibus auras.
Diis etiam ſparſæque preces,incenſaque templis
Thura,& diuitibus decorata altaria donis,
Dii nullas audire preces,donisve moueri.
Ipſe ego Cęnomanum memini qua pinguia diues
Paſcua Sebina præterfluit Ollius vnda,
Vidiſſe inſignem iuuenem,quo clarior alter

No

[N]on fuit, Auſonia nec fortunatior omni:
[V]ix pubeſcentis florebat vere iuuentæ,
[D]iuitis,proauiſque potens,& corpore pulchro:
[C]ui ſtudia,aut pernicis equi compeſcere curſum,
[A]ut galeam induere, & pictis ſplendeſcere in armis
[A]ut iuuenile graui corpus durare palæſtra,
[V]enatuque feras agere,& præuertere ceruos:
[I]llum omnes Ollique Deæ,Eridanique puellæ,
[O]ptarunt,memorumque Deæ,ruriſque puellę,
[O]mnes optatos ſuſpirauere hymenæos.
[F]orſan & vltores ſuperos neglecta vocauit
[N]on nequicquam aliqua,& votis pia numina mouit
[N]am nimium fidentem animis,nec tanta timentem
[I]nuaſit miſerum labes,qua ſęuior vſquam
[N]ulla fuit,nulla vnquam aliis ſpectabitur annis.
[P]aulatim ver id nitidum,flos ille iuuentæ
[D]iſperiit:vis illa animi:tum ſquallida tabes
[A]rtus(horrendum)miſeros obduxit,& alte
[G]randia turgebant fœdis abceſſibus oſſa.
[V]lcera(proh diuum pietatem)informia pulchros
[P]aſcebant oculos,& diæ lucis,amorem,
[P]aſcebantque acri corroſas vulnere nares.
[I]llum Alpes vicinæ,illum vaga flumina flerunt.
[I]llum omnes Ollique Deę Eridanique puellę,
[F]leuerunt,nemorumque Deę,ruriſque puellę,
[S]ebinuſque alto gemitum lacus edidit amne.
Ergo hanc permiſeras terras ſaturnus agebat

Peſt-

Peſtem atrox·nec ſęua minus crudelis & ipſe
Miſcebat Mauors,coniunctaque fata ferebat.
Quippe lue ac naſcente,putem ſimul omnia diras
Eumenidas ceciniſſe fera & crudelia nobis.
Tertareos etiam barathro(dira omina)ab imo
Exciuiſſe lacus,Stygiaque ab ſede laborem,
Peſtemq;,horribilemque famē, bellūque, necemque
Dii patrii,quorum Auſonia eſt ſub numine,tuque
Tu Latii Saturne pater,quid gens tua tantum
Eſt merita?an quicquam ſupereſt dirique grauiſque
Quod ſit inexoſtum nobis?ecquod genus vſquam
Auerſum vſqueadeo cœlum tulit?ipſa labores
Parthenope dic prima tuos,dic funera regum
Et ſpolia,& prædas,captiuaque colla tuorum.
An ſtragem infandem memorē,ſparſumque cruorem
Gallorumque,Italumque pari diſcrimine,quum iam
Sāguineum,& defuncta virum,defunctaque equorum
Corpora voluentem , criſtaſque atque arma trahētem
Eridanus pater acciperet rapido agmine Tarrum?
Te quoque ſpumantem , & noſtrorum cęde tumētem
Abdua,non multo poſt tempore,te pater idem
Eridanus gremio infelix ſuſcepit & altum
Indoluit tecum,& fluuio ſolatus amico eſt.
Auſonia infelix,en quo diſcordia priſcam
Virtutem,& mundi imperium perduxit auitum.
Angulus en ne tui eſt aliquis,qui barbara non ſit
Seruit

ſeruitia,& prędas,& triſtia funera paſſus?
Dicite vos,nullos ſoliti ſentire tumultus,
Vitiferi colles,qua flumine pulcher amœno
Methenus fluit,& plenis lapſurus in ęquor
Cornibus,Euganeis properat ſe iungere lymphis.
O patria,o longum fœlix,longumque quieta]
Ante alias,patria o diuum ſanctiſſima tellus,
Diues opum,fœcunda viris,lætiſſima campis
Vberibus,rapidoque Atheſi,& Benacide lympha,
Aerumnas memorare tuas,ſummamque malorum
Quis queat?& dictis noſtros ęquare dolores,
Et turpes ignominias,& barbara iuſſa?
Abde caput Benace,tuo & te conde ſub anne,
Victrices nec iam Deus interlabere Lauros.
En etiam,ceu nos agerent crudelia nulla,
Nec lachrymę,planctusve forent,en dura tot inter,
Spes Latii,ſpes & ſtudiorum,& Palladis illa
Occidit:ereptum Muſarum e dulcibus vlnis
Te miſerum ante diem crudeli funere Marce
Antoni,ætatis primo ſub flore cadentem
Vidimus extrema poſitum Benacide ripa,
Quam media inter ſaxa ſonans Sarca abluit vnda.
Te ripę fleuere Atheſis,te voce vocare,
Auditę per noctem vmbrę,maneſque Catulli,
Et patrios mulcere noua dulcedine lucos.
Tempeſtate illa Auſoniam rex Gallus opimam
Verte-

Vertebat bello,& Ligurem ditione premebat.
Parte alia Cæſar ferro ſuperabat & igni
Euganeos,placidumq; Silim,Carnumq; rebellem:
Et totum luctus Latium,mœrorque tenebat.

LIBER. II.

NVnc age quæ vitæ ratio,quæ cura adhibenda
Pernitiem aduerſus tantam quid tempore quoq;
Conueniat(noſtri quæ pars eſt altera cœpti)
Expediam,& miranda hominum comperta docebo.
Quippe noua quum re attoniti,multa irrita primum
Tentaſſent,tamen anguſtis ſolertia maior
In rebus,creſcenſque vſu experientia longo
Euicere:datumque homini protendere longe
Auxilia,& certis peſtem compeſcere vinclis,
Victorem & ſeſe claras attollere in auras.
Credo equidem & quædam nobis diuinitus eſſe
Inuenta,ignaros fatis ducentibus ipſis.
Nam quanquam fera tempeſtas,& iniqua fuerunt
Sydera,non tamen omnino præſentia diuum
Abfuit a nobis,placidi & clementia cœli.
Si morbum inſolitum,ſi dura & triſtia bella
Vidimus,& ſparſos dominorum cęde penates,
Oppidaque,incenſaſque vrbes,ſubuerſaque regna,
Et templa,& raptis temerata altaria ſacris:
Flumina deiectas ſi perrumpentia ripas

Euerte

ıertere ſata,& mediis nemora eruta in vndis,
t pecora,& domini,correptaque rura natarunt,
bſeditque inimica ipſas penuria terras.
ęc eadem tamen hęc ætas(quod fata negarunt
ntiquis)totum potuit ſulcare carinis
l pelagi,immenſum quod circuit Amphitrite.
ec viſum ſatis,extremo ex Atlante repoſtos
eſperidum penetrare ſinus, Praſſumque ſub Arcto
nſpectare alia,pręruptaque littora Rhapti:
tq; Arabo aduehere,& Carmano ex ęquore merces:
urorę ſed itum in populos Titanidis vſque eſt
upra Indum,Gangemque ſupra,qua terminus olim
atygare noti orbis erat:ſuperata Cyambe,
t dites ebeno,& fœlices macere ſyluæ.
enique & a noſtro diuerſum gentibus orbem,
iuerſum cœlo,& clarum maioribus aſtris
emigio audaci attigimus ducentibus & diis.
Vidimus & vatem egregium,cui pulchra canenti
Parthenope,placiduſque cauo Sebethus ab antro
Plauſerunt,vmbręque ſacri maneſque Maronis,
Qui magnos ſtellarum orbes cantauit,& hortos
Heſperidum,cœlique omnes variabilis oras.
Te vero vt taceam,atque alios quos fama futura
Poſt mutos cineres, quos & venientia ſecla
Antiquis conferre volent:at Bembe tacendus
Inter dona deum nobis data non erit vnquam

Magna-

Magnanimus Leo, quo Latium, quo maxima Rom
Attollit caput alta, paterque ex aggere Tybris
Aſſurgit, Romæque fremens gratatur ouanti.
Cuius ab auſpiciis iam nunc mala ſydera mundo
Ceſſere, & læto regnat iam Iuppiter orbe,
Puraque pacatum diffundit lumina cœlum.
Vnus qui ærumnas poſt tot, longoſque labores
Dulcia iam profugas reuocauit ad ocia Muſas,
Et leges Latio antiquas, rectumque, piumque
Reſtituit, qui iuſta animo iam concipit arma
Pro re Romana, pro religione deorum.
Vnde etiam Euphrates, etiam late oſtia Nili,
Et tantum Euxini nomen tremit vnda refuſi,
Atque Aegea ſuos confugit Doris in Iſthmos.
Ergo alii dum tanta canent, dumque illius acta
Inclyta component: dum forte accingeris & tu
Condere, & æternis victurum intexere chartis:
Nos, quos fata vocant haud tanta ad munera, luſus
Inceptos, quantum tenuis fert Muſa, ſequamur.
Principio, quoniam affecti non ſanguinis vna
Eſt ratio, tibi ſit morbo ſpes maior in illo,
Sanguine qui inſedit puro: verum quibus atra
Bile tument, ſpiſſoque reſultant ſanguine venæ,
Maior in iis labor eſt, penitſque tenacius hæret.
Quare operęprecium eſt validis atque acribus vti
Omnibus hos contra, miſeris nec parcere membris

Qui

ıinetiam meliora ſibi promittere cuncta
; poteſt,qui principiis nouiſſe ſub ipſis
·pentem tacite valuit per viſcera labem.
ınque vbi paſta diu,vires per pabula longa
xerit,& iam ſe vitium firmauerit intra,
:u quanto tibi libertas ſperanda labore eſt.
go omnem impendes operam te opponere paruis
ıncipiis,memorique animo hęc pręcepta reconde.
:n primis ego non omni te aſſueſcere cœlo
xhorter:fuge perpetuo quod flatur ab Auſtro,
uod cœno,immundæque graue eſt ſudore paludis.
otenti potius campi mihi liber & agri
ractus,& apricis placeant in collibus auræ,
t molles zephyri,pulſuſque Aquilonibus aer
ic(iubeo)tibi nulla quies,nulla otia ſunto.
umpe moras,agita aſſiduis venatibus apros
npiger,aſſiduis agita venatibus vrſos.
ec tibi ſit labor aerii curſu ardua montis
incenti,rapidum in valles deflectere ceruum,
t longa luſtrare altos indagine ſaltus.
idi ego ſæpe malum qui iam ſudoribus omne
iniſſet,ſyluiſque luem liquiſſet in altis.
ed nec turpe puta dextram ſummitterræ aratro,
t longum trahere incuruo ſub vomere ſulcum:
Jeue bidente ſolum,& duras proſcindere glebas,
t valida aeriam quercum exturbare bipenni,

Atque imis altam eruere ab radicibus ornum.
Quinetiam, exercere domi quo te quoque poſſis,
Paruam mane pilam verſa mihi, veſpere verſa,
Et ſaltu, & dura potes exudare palæſtra.
Vince malum: nec te fallat, quod deſidis oci
Aſſidue deſiderium, lectique ſequetur.
Tu lecto ne crede, graui ne crede ſopori:
His alitur vitium, & placidæ ſub imagine pacis
Decipit, e dulcique trahit fomenta quiete.
Necnon interea effugito quæ triſtia mentem
Sollicitant procul eſſe iube curaſque, metumque
Pallentem, vltriceſque iras, omnemque Mineruæ
Addictum ſtudiis animum: ſed carmina, ſed te
Delectent iuuenumque chori, miſtęque puellæ.
Parce tamen Veneri, molleſque ante omnia vita
Concubitus, nihil eſt nocuum magis: odit & ipſa
Pulchra Venus, teneræ contagem odere puellæ.
Quod ſequitur, victus rō tibi maxima habenda e
Nec ſit cura tibi, neue obſeruantia maior.
Principio, quoſcunque amnes, quoſcunque paludes
Quoſque lacus liquidi paſcunt, quoſque ęquora piſc
Omne genus procul amoueto: ſunt quos tamen vſus
Liberius, quum res cogit, concedere poſſit.
Omnibus his eſt alba caro, non dura, tenaxque,
Quos petræ & fluuiorum aduerſa mariſque fatigan
Tales nant pelago phycides, rutilæque per vndas
Aura

ratæ,gobique,& amantes ſaxea percæ.
ılis dulcifluum fluuiorum ſcarus ad ora
lus ſaxa inter depaſtas ruminat herbas.
l neque quę ſtagnis volucres,quęq; amnibus altis
gere amant,liquidiſque cibum perquirere in vndis,
udarim·tibi pinguis anas,ibi crudior anser
cetur,potiuſque vigil Capitolia ſeruet:
ceturque graui coturnix tarda ſagina.
u teneros lactes tu pandęa obdomina porcæ,
ɔrcę heu terga fuge:& lumbis ne veſcere aprimis
enati quamuis toties confeceris apros.
uin neque te crudus cucumis,non tubera captent,
e ve famen cinara,bulbis ve ſalacibus exple.
on placeat mihi lactis amor,non vſus aceti,
on fumoſa mero ſpumantia pocula Baccho
ualia Gyrnęi colles,campique Falerni,
pucinus ager mittunt:aut qualia noſtris
hetica dat paruo de collibus vua racemo.
empe Sabina magis placeant,dilutaque tellus
uæ tulit,& multo domuerunt Naiades amne.
t tibi ſi ex horto victus,menſæque deorum
int animo,atq; olerū ſimplex & inempta voluptas,
on mentæ virides,non lęta ſiſymbria,deſunt,
itybaque,& toto florentes frigore ſonchi,
t ſia fontanis ſemper gaudentia riuis,
t thymbre ſuaues,& odoriferę calaminthę:

Q ii Læta

Læta meliphyla,& riguo bugloſſus ab horto
Carpantur,pleniſque ferax erucula palmis,
Atque olus,atque rumex,& ſalſi gramina crithmi.
Ipſa lupum dumeta ferent:hinc collige primos
Aſparagos,albe aſparagos hinc collige vitis,
Quum nondum explicuit ramos,vmbracula nōdu
Texuit,& virides iuſſit pendere corymbos.
Singula ſed longum eſt,nec percenſere neceſſe,
Iamque aliud vocor ad munus.iuuat in noua Muſa
Naturæ nemoro Aoniis deducere ab vmbris:
Vnde mihi ſi non e lauro intexere fronti
Serta volent,tantaque caput cinxiſſe corona:
At ſaltem obſeruata hominum tot millia,dignum
Cenſuerint querna redimiri tempora fronde.
Vere nouo,ſi quem morbus tenet,aut & in ipſo
Autumno,ſi firma ætas,ſi ſanguis abundat,
Regalem,mediamve lacerti incidere venam
Proderit,atque extra fœdatum haurire cruorem.
Pręterea quocunque habeat te tempore peſtis,
Corruptum humorem,& contagem educere turp
Ne pigeat,facilique luem deponere ab aluo:
Ante tamen ducenda,para:concreta reſolue,
Et craſſa attenua,& lentore tenacea frange.
Ergo Coryciumque thymum ſit cura, thymum
Pamphilium,thymbræ ſimilis qui durior exit,
Prima tibi coxiſſe,lupique volubile gramen,
Fœni

niculumque,apiumque & amari germina capni.
; polyporum hirtos imitata filicula cirros
ditur,& Nymphis tangi renuens adiantus:
; ſterile aſplenum,his pictam phylitida iunge:
orum vbi decoctum permultis ante diebus
iberis,crudumque humorem incoxeris omnem,
im ſcilla medicare acri , & colocintide amara,
lleboroque graui,necnon quæ in littore ſurgens,
ua ludit maris vnda,ter euariata colorem,
er flores mutata die.rem nomine ſignat,
erba potens radice:ſuum cui zinziber adde:
lde etiã anguineum cucumin,Nabathęaque thura,
yrrhamque,bdelemque,hãmoniacique liquorem,
t lachrymam panaceam,& dulci cholchica bulbo.
His actis,ſi forte tibi frigentia corda,
t molles animi fuerint,nec acerba placebit
primis tentare,breuique extinguere peſtem,
ed placidis agere & per tempora lenibus vti,
um ſupereſt tibi cura animum ad fomenta relicta
ertere,contagiſque ad tenuia ſemina cæcæ,
lla quidem conſueta modis inſerpere miris.
roſuerint igitur quæque exſiccantia,quæque
Marcori reſinoſa ſolent obſiſtere putri.
Tales ſunt mirrhæ lachrymæ,ſunt talia thura,
Cedruſque,aſpalathuſque,immortaliſque cupreſſus,
Et bene cum calamo ſpirans cedolente cyperus.

Ergo nec deſint caſiæ,nec deſit amomum,
Macer ue,aggalocumue tibi, nec cinn ama odora.
Eſt etiam in pratis illud,iuxtaque paludes
Scordion,omnigenis quod tantum obſtare veneni
Contagique ſolet,paruo quęrenda labore
Herba tibi,viret ipſa comis imitata chamædryn,
Flore rubens,referenſque alli cum voce ſaporem
Aurora naſcente huius frondemque comantem
Radiceſque coque,atque hauſtu te prolue largo.
Sed neque carminibus neglecta ſilibere noſtris
Heſperidum decus,& Medarum gloria citre
Syluarum:ſi forte ſacris cantata poetis
Parte quoque ac medicã non dedignabere Muſam,
Sic tibi ſit ſemper viridis coma,ſemper opaca,
Semper flore nouo redolens:ſis ſemper onuſta
Per viridem pomis ſyluam pendentibus oreis
Ergo vbi nitendum eſt cæcis te opponere morbi
Seminibus,vi mira arbor cithereia præſtat.
Quippe illam Citherea, ſuum dum plorat Adonin
Munere donauit multo,& virtutibus auxit.
Quorundã inuentũ eſt,vitrei intra concaua vaſis,
Cui collum oblongum eſt ,venter turgeſcit in orbem
Aut hederæ folia,aut Ida mittente manipulos
Dictami,Illyricamue irim,thamniue nigrantem
Radicem, aut inulas coquere:in ſublime ſolutus
Effertur vapor,& tenuis vacua omnia complet.

A

t vbi frigenti occurſauit ab aere vitro
ogitur,& rorem liquidus denſatur in vdum,
ecurritque vagis per aperta canalia riuis
eſtillantis aquę cyathum ſub lumina prima
uciferi potare iubent,ſtratiſque parare
udorem:nec certe ab re:vis vtilis olli eſt,
eliquias morbi tenues diſpegere in auras.
nterea ſi membra dolor conuulſa malignus
orqueat,œſypo propera lenire dolorem,
Maſtichinoque oleo,lentum quibus anſeris vnguem,
mulſumque potes lini de ſemine mucum,
Narciſſumque,inulamque,liquétiaque addere mella,
Coryciumque crocum, & vilem componere amurcã.
At fauces atque ora malus ſi eroſerit herpes,
Tange nitro,& viridi medicata ærugine lympha,
Semina inure mala,& ſerpentem interfice peſtem.
Verum ipſos ope non alia conſumere achores
Vrentum quam vi poteris:quibus addere debes
Pingue aliquid,quod ſecum intus ſiccantia portet.
Hæc eadem & miſeros artus ſi qua vlcera paſcunt,
Tollere,concretoſque valebunt ſoluere callos.
Si vero aut hęc nequicquam tentaſſe videbis,
Aut vires,animique valent ad fortia quæque,
Nec differre cupis,quin te committere acerbis
Feſtines,diramque breui conſummere peſtem,
Hinc alia inuenta expediam,quæ triſtia quanto

Sunt magis,hoc tanto citius finire labores
Aerumnaſq; mali poterunt:quippe effera labes
Inter prima tenax,& multo fomite viuax,
Nedum ſe haud vinci placidis & mitibus:ac nec
Tractari ſinit,& manſueſcere dura repugnat.
Sunt igitur ſtyracem in primis qui,cinnabarinque
Et minium, & ſtymmi agglomerant,& thura minu
Quorum ſuffitu pertingunt corpus acerbo,
Abſumuntque luem miſeram,& contagia dira.
At vero & partim durum eſt medicamen & acre,
Partim etiam fallax,quo faucibus angit in ipſis
Spiritus,eluctanſque animam vix continet ęgram.
Quo circa totum ad corpus nemo audeat vti
Iudice me.certis fortaſſe erit vtile membris,
Quæ Papulæ informes,Chironiaque vlcera paſcu
Argento melius perſoluunt omnia viuo
Pars maior:miranda etenim vis inſita in illo eſt:
Siue quod id natum eſt ſubito friguſque caloremqu
Excipere, vnde in ſe noſtrum cito contrahit ignem
Quodque ad condenſum,humores diſſoluit,agitqu
Fortius,vt candens ferrum flamma aerius vrit:
Siue acres,vnde id conſtat compagine mira,
Particulę,nexuque ſuo vincliſque ſolutæ
Introrſum,vt potuere ſeorſum in corpora ferri,
Colliquant concreta,& ſemina peſtis inurunt.
Siue aliam vim fata illi,& natura dedere:

Cui

uius & inuentum medicamen munere diuum
igreſſus referam,quis enim admiranda deorum
unera prætereat? Sirix nam forte ſub altis
allıbus,vmbroſi nemora inter glauca ſalicti
allirrhoe qua fonte ſonans decurrit amœno,
ama eſt,cultorem diis ſacri agreſtibus horti,
ultorem nemorum,ſectatoremque ferarum,
cea labe grauem tota dum molle cyperum
t caſiam,& ſyluam late fragrantis amomi
rrigat,hæc oraſſe deos,& talia fatum.
Dii quos ipſe diu colui,tuque optima triſtes
allirrhoe quę ſancta ſoles depellere morbos,
ui nuper ramoſa ferens ego cornua cerui
eria victor fixi capita horrida quercu:
ii mihi crudelem miſero ſi tollere peſtem
anc dabitis,quæ me affligat noctesque dieſque,
pſe ego purpureas,ipſe albas veris & horti
rimitias,vobis violas, ego lilia vobis
Alba legam,primaſque roſas,primoſque hyacinthos
Veſtraque odoratis onerabo altaria ſertis.
Gramen erat iuxta viridans.Sic fatus,vt æſtu
Feſſus erat,viridi deſedit graminis herba.
Hic dea vicino quæ ſeſe fonte lauabat,
Callirrhoe liquido ex antro per lubrica muſco
Saxa fluens,iuueni dulci blandita ſuſurro,
Lethæum immiſit ſomnum,ſparſitque ſopore

Graminea in ripa,& ſalicum nemus inter opacum:
Atque illi viſa eſt ſacro ſe flumine tollens
In ſomnis coram eſſe,pia & ſic voce locuta.
Ilceu in extremo diis tandem audite labore
Cura mei,tibi nulla ſalus quacunque videt ſol
Speranda eſt terram magnam ſuper. hoc tibi pœnæ
Dat Triuia,& precibus Triuiæ exoratus Apollo,
Ob ſacrum iaculo percuſſum ad flumina ceruum,
Et noſtris affixa tibi capita horrida truncis.
Nam poſtquam illa ferā exanimē per gramina vi
Abſciſſo capite,& ſacro ſparſa arua cruore.
Omnibus ingemuit ſyluis,dirumque precata eſt
Autori,oranti Latous tanta ſorori
Affuit,& peſtem miſero immiſere nefandam
Durus vterque tibi:quin & quacunque videt ſol,
Interdixit opem:quare tellure ſub ima,
Si qua ſalus ſupereſt,cæca ſub nocte petenda eſt.
Eſt ſpecus arboribus tectum,atque horrore verēdu
Vicina ſub rupe,Iouis qua plurima ſylua
Accubat,& raucum reddit coma Cedria murmur.
Huc vbi ſe primis aurora emittet ab vndis
Ire para,& nigrantem ipſis in faucibus agnam
Mactato ſupplex:atque Ops tibi maxima,dic,hanc
Dic,ferio,nigram tum Noctem,vmbraſque ſilentes
Vmbrarumque deos, ignotaque numina Nymphas
Et Thia venerare,atræ & nidore Cupreſſi.

H

Hic tibi narrenti cauſam,auxiliumque vocanti,
Haud aberit dea,quę cæcæ in penetralia terræ
Deducat te ſancta,& opem tibi ſedula præſtet.
Surge age,nec vani ſpeciem tibi concipe ſomni,
Illa ego ſum,quæ culta vago per pinguia fonte
Dilabor,dea vicinis tibi cognita ab vndis.
Sic ait,& ſe cęruleo cita condidit amne,
Ille autem vt placidus ceſſit ſopor,omnia lætus
Accipit,& nympham precibus veneratur amicam.
O ſequor,o quocunque vocas pulcherrima fontis
Vicini dea Callirrhoe.Tum poſtera primum
Exurgens aurora,ſuos vbi protulit ortus,
Monſtratum Iouis in ſylua ſub rupibus altis
Antrum ingens petit,& nigrantem tergora primo
Veſtibulo ſiſtit pecudem , magnæque trementem
Mactat Opi:tibiq; inquit, ego hanc Ops maxima ma
Tum Noctem,Noctiſq; deas,ignota precatur (ctô.
Numina.iamque ſimul Thian, atramque Cupreſſum
Vrebat,quum vox terræ reuoluta cauernis
Longe audita ſacras Nympharum perculit aures:
Nympharum,quibus ęra ſolo ſunt condita curæ.
Extemplo commotæ omnes,ac cœpta reponunt,
Sulphureos forte vt latices,& flumina viui
Argenti,mox vnde nitens concreſceret aurum,
Tractabant,gelidoque prementes fonte coquebant.
Centum ignis ſpiſſi radios,centum ætheris vſti

Bis

Bis centum concretorum terræque mariſque
Miſcuerant,noſtros fugientia ſemina viſus.
At Lipare, Lipare argenti cui ſemina & auri
Cura data,& ſacrum flammis adolere bitumen:
Continuo obſcuræ latebroſa per auia terræ
Ilcea adit,firmanſque animum ſic incipit ipſa,
Ilceu(namque tuum nec nomen) nec mihi labes
Ignota eſt,nec quid venias) iam corde timorem
Exue,nec quicquam non te huc chariſſima mittit
Callirrhoe,tibi parta ſalus tellure ſub ima eſt.
Tolle animos,& me per opaca ſilentia terræ
Inſequere:ipſa adero,& præſenti numine ducam.
Sic ait,& ſe antro gradiens præmittit opaco.
Ille ſubit,magnos terræ miratus hiatus.
Squallenteſque ſitu æterno,& ſine lumine vaſtas
Speluncas,terramque meantia flumina ſubter
Tũ Lipare:hoc quodcũq; pater quã maxma terra eſt
Hunc totum ſine luce globum,loca ſubdita nocti,
Dii habitant:imas retinet Proſerpina ſedes:
Flumina ſupremas,quæ ſacris concita ab antris
In mare per latas abeunt reſonantia terras.
In medio dites Nymphæ,genera vnde metalli,
Aeriſque,argentique,aurique nitentis origo:
Quarum ego nunc ad te miſerãs ipſa vna ſororum
Aduenio:illa ego,quę venas per montis hiantes,
Callirrhoe haud ignota tuę,fumantia mitto

Sulphur

ulphura,ſic ibant terra & caligine tecti.
amque exaudiri crepitantes ſulfurę flammę,
Concluſique ignes,ſtridentiaque æra caminis.
Hæc regio eſt late variis vbi fœta metallis,
Virgo ait,eſt tellus,quorum vos tanta cupido
Exercet,ſuperas cœli qui cernitis auras.
Hæc loca mille deæ cæcis habitamus in antris,
Nocte deæ & Tellure ſatæ,quęis munera mille,
Mille artes,ſtudium eſt alii deducere riuos
Scintillas alii rimari, & ſparſa per omnem
Semina tellurem flammarum,igniſque coruſci.
Materiam miſcent alię,maſſamque coercent
Obicibus,multa & gelidarum inſpergine aquarum.
Non procul eruptis fumantia tecta caminis
Aetnæi Cyclopes habent,verſantque coquunque
Vulcano ſtridente,atque æra ſonantia cudunt.
Lęua hęc abſtruſa per iter via ducit ad illos.
Dextra ſed ſacri fluuii te ſiſtet ad vndam,
Argento fluitantem vndam,viuoque metallo,
Vnde ſalus ſperanda: & iam aurea tecta ſubibant,
Rorantesque domos ſpodiis,fuligineque atra
Speluncas varie obductas,& ſulfure glauco.
Iamque lacus late vndantes,liquidoque fluentes
Argento iuxta aſtabant,ripasque tenebant.
Hic tibi tantorum requies inuenta laborum.
Subſequitur Lipare.poſtquam ter flumine viuo

Perfuſſus,ſacra vitium omne reliqueris vnda.
Sic fatur,ſimul argenti ter fonte ſalubri
Perfondit,ter virgineis dat flumina palmis
Membra ſuper,iuuenem toto ter corpore luſtrat
Mirantem exuuias turpes,& labe maligna
Exutos artus,peſtemque ſub amne relictam.
 Ergo age,quum primum cœli te purior aer
Accipiet,nitidemque diam,Solemque videbis:
Sacra para,& caſtam ſupplex venerare Dianam,
Indigenaſque deos,& numina fontis amici.
 Sic virgo & iuuenem tanto pro munere grates
Soluentem e nocte æthereas educit in oras,
Dimittitque alacrem,atque optata in lumina reddit.
Accepit noua fama fidem,populosque per omnes
Prodiit haud fallax medicamen:cœptaque primum
Miſceri argento fluitanti axungia porcæ.
Mox etiam Oriciæ ſimul adiuncta eſt terebinthi,
Et laricis reſina aeriæ,ſunt qui vnguen equinum
Vrſinumve adhibent,bdelæ cedrique liquorem.
Nonnulli & mirrhę guttas,& maſcula thura
Adiiciunt,miniumque rubens,& ſulphura viua.
Haud vero mihi diſpliceat,componere ſi quem
Trita melampodia,atque arentem iuuerit irim,
Galbanaque,& lacer graue olens, oleumque ſalubre
Lentiſſi,atque oleum haud experti ſulfuris ignem.
 His igitur totum oblinere,atque obducere corpus
Ne

e obſcœnum,ne turpe puta:per talia morbus
ollitur,& nihil eſſe poteſt obſcænius ipſo.
rce tamen capiti,& precordia molla vita.
um ſuper & vitas aſtringe,& ſtuppeanecte
ellera:dein ſtatis tegmento imponere multo,
um ſudes,fœdęque fluant per corpora guttę
æc tibi bis quinis ſatis eſt iteraſſe diebus.
urum erit:ac quicquid tulerit res ipſa,ferendum eſt
ude animis,tibi ſerta ſalus-ſtans limine in ipſo
igna dabit:liquefacta mali excrementa videbis
ſſidue ſputo immundo fluitare per ora,
t largum ante pedes tabi mirabere flumen.
ra tamen fœda erodent vlcuſcula:ſed tu
acte foue,& cocto cytini,viridiſque liguſtri.
Tempore non alio generoſi pocula bachi
nnuerim ſumenda tibi,purũque Falernum,
Et Chia,& pateris ſpumantia Rhetica largis.
Sed iam age vicinæ victor gratare ſaluti,
Vltima adeſt tibi cura,eadem & placidiſſima:corpus
Abluere,& luſtrare artus,ac membra piare
Stœchade,amariciniſque comis,& rore marino
Verbenaque ſacra,& bene olentibus heracleis.

LIBER III.

SEd iam me nemora alterius fœlicia mundi,
Externique vocãt ſaltus:lõge aſſonat ęquor
Herculeas vltra metas,& littora longe

Ap-

Applaudunt ſemota.mihi nunc magna deorum
Munera,& ignota deuecta ex orbe canenda
Sancta arbos,quę ſola mundum,requiemque dolori
Et finem dedit ærumnis.age diua beatum
Vranie venerare nemus,crineſque reiunctam
Fronde noua,iuuet in medica procedere palla
Per latium,& ſanctos populis oſtendere ramos
Et iuuet haud vnquam noſtrorum ætate parentum
Viſa prius,nullive vnquam memorata referre.
Vnde aliquis forſan nouitatis imagine mira
Captus,& heroas,& grandia dicere facta
Aſſuetus,canat auſpiciis maioribus aulas
Oceani intacti tentare pericula puppes.
Necnon & terras varias,& flumina & vrbes,
Et varias memoret,gentes,& monſtra reperta:
Dimenſaſque plagas,altoque orientia cœlo
Sydera, & inſignem ſtellis maioribus Arcton.
Nec taceat noua bella,omnemque illata per orbem
Signa nouum,& poſitas leges,& nomina noſtra
Et canat(auditum quod vix venientia credant
Secula)quodcunque Oceani complectitur æquor
Ingens,omne,vna obitum menſumque carina
Felix qui tantum dederit deus,at mihi vires
Arboris vnius ſatis eſt,vſumque referre:
Et quo inuenta modo fuerit ,noſtrasque ſub auras
Aduena per tantum pelagi peruenerit æquor.

Occeano in magno,ardenti ſub ſydere Cancri,
Sol vbi ſe nobis media iam nocte recondit,
Hac ignota tenus,tractu iacet inſula longo:
Hiſpanam gens inuentrix cognomine dixit.
Auri terra ferax:ſed longe ditior vna
Arbore,voce vocant patrij ſermonis Hyacum.
Ipſa teres,ingenſque,ingentem vertice ab alto
Diffundit ſemper viridem,ſemperque comantem
Arbuteis ſyluam folijs.nux parua,ſed acris,
Dependet ramis,& plurima frondibus hæret,
Materia indomita eſt,duro & pene æmula ferro
Robora,quæ reſinam ſudant incenſa tenacem:
Diſſectæ color haud ſimplex.in cortice lauri
Exteriore viret leuor:pars altera pallet
Buxea:ad interior nigro ſuffuſca colore eſt,
Iuglandemque,ebenumq; inter.quod ſi inde ruberet,
Iam poterat variis æquare coloribus irim.
Hanc gens illa colit,ſtudioque educere multo
Nititur:hac late colles campique patentes,
Hac omnis veſtitur ager:nec ſanctius illis
Eſt quicquam,aut potiore vſu:quippe omnis in illa
Spes iacet hanc contra peſtem,quæ cœlitus illic
Perpetua eſt.validos abiecto cortice ramos
Multa vi tundunt,aut in ſegmenta minuta
Elimant,puroque ſcobes in fonte reponunt,
Dum bibulas noctemque diemque emaceret humor.

Inde coquunt: necnon illos ea cura fatigat,
Vulcano ne forte furens erumpat aquæ vis,
Et ſuperundantem ſpumam proiectet in ignes.
Spuma quippe linunt, ſi quicquam e corpore toto
Abſcedit, ſi quicquam ægros depaſcitur artus.
Dimidia abſumpta, ſupereſt quodcunque reponunt
Diuini laticis. quin & ſegmenta relicta,
Rurſus, vt ante, coquunt, addentes ſuaue liquens me
Scilicet hunc vnum menſis accedere potum,
Et lex ipſa iubet gentis, mandatque ſacerdos.
Seruatum ad laticem, & decocti pocula primi
Bina die quaque aſſumunt, quum ſurgit ab ortu
Lucifer, & ſero egreditur quum Veſper olympo,
Nec prius abſiſtunt potu quam menſtrua curſum
Luna ſuum, & totum peragrans perfecerit orbem,
Fraternaſque iterum conuenerit æmula bigas.
Interea cæcis ſeſe penetralibus abdunt,
Quo neque vis venti, non halitus aeris vllus
Inſinuet ſeſe, & gelidis afflatibus obſit.
Quid mirandum æque memorem ſuperomnia victu
Quam tenuem, quam magna ſibi ieiunia poſcant?
Quippe ſolet ſatis eſſe, ipſum dum corpus alatur:
Dum ſuperet vita, & tantum ne membra fatiſcant.
Ne tamen ah ne tanta time, ſacer ilicet hauſtus
Ille modo ambroſiæ, vires reficitque fouetque,
Inque occulta gerit ieiunis pabula membris.

Necta

Nectare ab epoto binas, non amplius horas
Imponunt ſeſe ſtratis, medicamen vt intro
Large eat, & calido ſudorem e corpore ducat.
Interea vacuas peſtis vaneſcit in auras:
Et (dictu mirum) apparet iam puſtula nulla:
Iamque nomę ceſſere omnes, iam fortia liquit
Membra dolor, primoque redit cum flore iuuenta:
Et iam Luna ſuum remeans noua circuit orbem.
Quis deus hos illis populis monſtrauerit vſus:
Qui demum & nobis caſus, aut fata tulere
Hos ipſos: vnde & ſacræ data copia syluę,
Nunc referam. Miſſę quęſitum abſcondita Nerei
Aequora in occaſum Soliſque cubilia pinus,
Littoribus longe patriis, Calpeque relictis,
Ibant oceano in magno, pontumque ſecabant
Ignaręque vię, & longis erroribus actę.
Quas circum innumerę properantes gurgite ab omni
Ignoti noua monſtra maris Nereides vdę
Adnabant, celſas miratę currere puppes,
Salſa ſuper pictis volitantes æquora velis.
Nox erat, & puro fulgebat ab ęthere Luna,
Lumina difundans tremuli per marmora ponti,
Magnanimus quum tanta heros ad munera fatis
Delectus, dux errantis per cęrula claſſis,
Luna, ait, o pellagi cui regna hęc humida parent,
Quę bis ab aurata curuaſti cornua fronte,

Curuabis expleſti, nobis errantibns ex quo
Non vlla apparet tellus: da littora tandem
Aſpicere, & dudum ſperatos tangere portus,
Noctis honos, cœlique decus Latonia virgo.
Audiit orantem Phœbe, de lapſaque ab alto
Aethere, ſe in faciam mutat, Nercia quali
Cymothoe, Clothoque natant, iuxtaque carinam
Aſtitit, & ſummo pariter nans æquore fatur:
Ne noſtræ dubitate rates, lux craſtina terras
Oſtendet, fidoque dabit ſuccedere portu.
Sed vos littoribus primis ne inſiſtite dudum:
Vltra fata vocant. medio magna inſula ponto
Eſt Ophyre, huc iter eſt vobis, hic debita ſedes
Imperiique caput. ſimul hæc effata, carinam
Impulit: illa leui cita diſſecat æquora curſu.
Aſpirant faciles auræ, & iam clarus ab vndis
Surgebat Titan, humiles quum ſurgere colles
Vmbroſi procul, & proprior iam terra videri
Incipit. acclamant nautæ, terramque ſalutant,
Terram exoptatam. tum portu & littore amico
Excepti, diis vota piis in littore ſoluunt:
Quaſſataſque rates, defeſſaque corpora curant
Inde vbi quarta dies pelago, crepitansque vocauit
Vela Notus, remis inſurgitur, altaque rurſum
Corripiunt maria, & læti freta cærula ſulcant.
Linquitur incerto fluitans Anthylia ponto,
Atq

Atque Hagia,atque alta Ammerie, execrataque tellus
Cannibalum,& ripa Gyane nemoroſa virenti.
Protinus innumeræ panduntur turribus altis
Inſulæ oceano in vaſto,quas inter opacis
Vndantem ſyluis vnam,curſuque ſonantem
Fluminis aſpiciunt,magno qui ſpumens alueo
In mare fulgentes auro ſubuectat arenas.
Huius in ora placet pronas appellere puppes.
Inuitant nemora,& dulces e flumine lymphæ.
Iamque ſolo viridante alacres,ripaque potiti,
In primis terram ignotam,Nymphasque ſalutant
Indigenas,Geniumque loci,teque aurifer amnis,
Quiſquis in ora maris nitida perlaberis vnda,
Tum duram Cererem,& patrii Carcheſia Bacchi
Aggere in herboſo expediunt:dein quærere ſi qui
Mortales habitent:pars fuluam fluminis vndam
Mirari,miſtamque auro diſquirere arenam.
Forte per vmbroſos ſyluarum plurima ramos
Aſſidue volitabat auis,quæ picta nitentes
Cæruleo pennas,roſtro variata rubenti,
Ibat natiuo ſecura per auia luco.
Hasq; manus iuuenum vt ſyluas videre per altas,
Continuo caua terrificis horrentia bombis
æra,& flammiferum tormenta imitantia fulmen
Corripiunt: Vulcane tuum,dum Theutonas armas,
Inuentum:dum tela Iouis mortalibus affers.

Nec mora,ſignantes certam ſibi quiſque volucrem;
Incluſam,ſalicum cineres,ſulfurque,nitrumque,
Materiam,accendunt ſeruata in reſte fauilla.
Fomite correpto diffuſa repente furit vis
Ignea circunſepta:ſimulque cita obice rupto
Intruſam impellit glandem:volat illa per auras
Stridula,& exanimes paſſim per prata iacebant
Deiectæ volucres:magno micat ignibus aer
Cum tonitru,quo ſylua omnis,ripæque recuruę
Et percuſſa imo ſonuerunt ęquora fundo.
Pars auium nemus in denſum conterrita,& altos
Se recipit ſcopulos:quorum de vertice ſummo
Horrendum vna canit(dictu mirabile)& aures
Terrificis implet dictis,ac talibus infit.
Quis Solis violatis aues,ſacraſque volantes,
Heſperii,nunc vos,quæ magnus cantat Apollo
Accipite,& noſtro vobis quę nunciat ore.
Vos quanquam ignari,longum quæſita,ſecundis
Tandem parta Ophyrę tetigiſtis littora ventis.
Sed non ante nouas dabitur ſummitere terras,
Et longa populos in libertate quietos,
Molirique vrbes,rituſque ac ſacra nouare,
Quam vos infandos pelagi terręque labores
Perpeſſi,diuerſa hominum poſt prœlia,multi
Mortua in externa tumuletis corpora terra.
Nauibus amiſſis pauci patria arua petetis.

Fruſtra

ruſtra alii ſocios quæretis magna remenſi
Aequora: nec noſtro deerunt Cyclopes in orbe.
pſa inter ſeſe veſtras diſcordia puppes
n rabiem ferrumque trahet: nec ſera manet vos
lla dies, fœdi ignoto quum corpora morbo
Auxilium ſylua miſeri poſcetis ab iſta,
Donec pœniteat ſcelerum. nec plura loquuta
Horrendum ſtridens denſis ſeſe abdidit vmbris.
Ollis oſſa rigor ſubitus percurrit, & omnis
Palluit, ac gelida fugit formidine ſanguis.
Tum vero ſacras volucres, diuoſque prꝗcati,
In primis Solem, & ſanctum ſeruantia lucum
Numina ſupplicibus venerantur agreſtia votis:
Pacem orant, rurſumque Ophyren, fluuiũq; ſalutant.
Interea e ſyluis nigrum genus ora comaſque,
Ad naues noua turba virum concurrit inermis,
Pectora nudi omnes, euincti frondibus omnes
Paciferis, tanta qui celſas mole carinas
Mirati, veſteſque virum, fulgentiaque arma,
Vix ſatis expleri poſſunt: & ab ęthere miſſi
Siue homines, ſiue heroes ſint, ſiue deorum
Numina, adorandum ritu, precibuſqué ſalutant:
Ante alios ipſum regem, cui munęta læta
E ripis collectum aurum, & ceræ alia dona,
Et patrios fructus, & mella liquentia portant.
Veſtibus ipſi etiam noſtris, & munere multo

Donati,exceptique mero noua gaudia miſcent.
Non aliter,quam ſi menſis,dapibuſque deorum
Mortalis quiſquam adſcitus,fœlixque futurus,
Hauriat æternum,cœleſtia pocula,nectar.
Ergo vbi amicitię ſecuros fœdere vtrinque
Firmauere animos:habita & commercia gentis,
Ipſi inter ſeſe reges in littore læti
Complexu iungunt dextras,& fœdera firmant.
Alter goſſipio tenui pectuſque femurque
Præcinctus,viridi limbum pingente ſmaragdo,
Ora niger,iaculo armatur cui dextera acuto,
Squamoſi ſpolium ſuſtentat læua draconis.
Alter at intexto lænam circundatus auro,
Quam ſubter rutila arma micant,capiti ærea caſſis
Inſidet,& pictæ volitant in vertice criſtæ.
Fulgenti ex auro torques cui candida colla
Cingunt,atque enſis lateri dependet Iberus.
Et iam commixti populi,hoſpitioque recepti,
Hi tectis domibuſque,altis in nauibus illi,
Lętitia ludiſque dies per pocula ducunt.
Forte loco lux feſta aderat,Solique parabant
Vltori facere vmbroſo ſacra annua luco.
Heſperięque,Ophiræque manus conuenerat omnis
Hic conualle caua,ripæ viridentis in herba,
Selectorum ingens numerus,matreſque virique
Confuſi,plebs atque patres,pueriquc ſeneſque,
Aſtabant

Aſtabant , animis triſtes,& corpora fœdi,
Squallentes cruſtis omnes,taboque fluentes.
Quos circunfuſos albenti in veſte ſacerdos
Pura luſtrat aqua,& ramo frondentis Hyaci.
Tum niueum ante aras cędit de more iuuencum,
Et iuxta poſitum paſtorem ſanguine cæſi
Reſpergit,pateraque rigat:Solique potenti
Ad numeros pæana canit: nec cætera turba
Non ſequitur,mactantque ſues,mactantque bidentes,
Viſceribuſque veru toſtis epulantur in herba.
Obſtupuit gens Europę rituſque ſacrorum,
Contagemque alio non víquam tempore viſam.
At dux multa animo tacitus ſecum ipſe volutans,
Hic erat ille,inquit,morbus,(Dii auertite caſum)
Ignotum interpres Phœbi quem dira canebat.
Tum regem indigenam,(vt ſermo fandique facultas
Iam communis erat)cui ſint ſolemnia diuum?
Scitatur:quid tanta aſtet conualle ſub alta
Languentum miſeranda manus?quid paſtor ad aras
Sacra inter,cęſi reſperſus ſanguine tauri?
Quem contra,Heſperię o heros fortiſſime pubis,
Rex ait,hi gentis ritus,hæc ſacra quotannis
Vltori de more Deo celebramus:origo
Antiqua eſt,vetereſque patrum fecere parentes.
Quod ſi externorum mores,hominumque labores
Audiuiſſe iuuat,primęua ab origine cauſam
Sacrorum

Sacrorum,& peſtis miſerę primordia pandam.
Forſitan Atlantis veſtras peruenit ad aures
Nomen,& ex illo generis longo ordine ducti.
Hac & nos longa ſerie,de ſtirpe profecti
Dicimur:heu quondam felix & chara Deum gens,
Dum cœlum colere,& ſuperis accepta referre
Maiores ſueuere boni:ſed numina poſtquam
Contepmni cœptum eſt,luxu faſtuque nepotum,
Ex illo quæ ſint miſeros,quantęque ſecutæ
Aerumnę,vix fando vnquam comprendere poſſem.
Inſula tum priſci regis de nomine dicta
Ingenti terrę concuſſa Atlantia motu
Corruit,abſorpta oceano,quem mille carinis
Sulcauit toties, terrę regina mariſque,
Ex illo & pecudes,& grandia quadrupedantum
Corpora,non vllis vnquam reparata diebus
Aeternum periere,externaque victima ſacris
Cæditur.externus noſtras cruor imbuit aras.
Tum quoq; & hæc infanda lues,quam noſtra videtis
Corpora depaſci,quam nulli,aut denique pauci
Vitamus,diuum offenſis,& appollinis ira
De cœlo demiſſa,omnes graſſatur in vrbes.
Vnde hæc ſacra nouo primum ſolennia ritu
Inſtituere patres,quorum hęc perhibetur origo.
Syphilus(vt fama eſt)ipſa hęc ad flumina paſtor
Mille boues,niueas mille hęc per pabula regi

Al-

[A]lcithoo paſcebat oues:& forte ſub ipſum
[S]olſtitium,vrebat ſitientes Syrius agros:
[V]rebat nemora,& nullas paſtoribus vmbras
[P]ræbebant ſyluæ:nullum dabat aura leuamen.
[I]lle gregem miſeratus,& acri concitus æſtu,
[S]ublimem in ſolem vultus & lumina tollens,
[N]am quid Sol te,inquit,rerum patremque Deumque
[D]icimus?& ſacras vulgus rude ponimus aras?
[M]actatoque boue,& pingui veneramur acerra?
[S]i noſtri nec cura tibi eſt,nec regia tangunt
[A]rmenta?an potius ſuperos vos arbitrer vri
[I]nuidia?mihi mille niuis candore iuuencæ,
Mille mihi paſcuntur oues,vix eſt tibi Taurus
Vnus,vix Aries cœlo(ſi vera feruntur)
Vnus,& armenti cuſtos Canis arida tanti.
Demens quin potius Regi diuina faceſſo?
Cui tot agri,tot ſunt populi,cui lata miniſtrant
Aequora,& eſt ſuperis,ac Sole potentia maior,
Ille dabit facileſque auras,friguſque virentum.
Dulce feret nemorum armentis,æſtumque leuabit.
Sic fatus,mora nulla,ſacras in montibus aras
Inſtituit regi Alcithoo,& diuina faceſſit.
Hoc manus agreſtum,hoc paſtorum cætera turba
Exequitur:dant thura focis incenſa,litantque
Sanguine taurorum,& fumantia viſcera torrent.
Quæ poſtquam rex,in ſolio dum forte ſederet,

Sub

Subiectos inter populos, turbamque frequentem,
Agnouit, diuum exhibito gauiſus honore,
Non vllum tellure coli, ſe vindice numen
Imperat, eſſe nihil terra ſe maius in ipſa,
Cœlo habitare deos, nec eorū hoc eſſe quod infra eſ
Viderat hæc, qui cuncta videt, qui ſingula luſtrat,
Sol pater, atque animo ſecum indignatus, iniquos
Intorſit radios, & lumine fulſit acerbo,
Aſpectu quo Terra parens, correptaque ponti
Aequora quoque viro tactus ſubcanduit aer.
Protinus illuuies terris ignota profanis
Exoritur. primus, regi qui ſanguine fuſo
Inſtituit diuina, ſacrasque in montibus aras,
Syphilus, oſtendit turpes per corpus achores.
Inſomnes primus noctes, conuulſaque membra
Senſit, & a primo traxit cognomina morbus:
Syphilidemque ab eo labem dixere coloni.
Et mala iam vulgo cunctas diffuſa per vrbes
Peſtis erat, regi nec ſæua pepercerat ipſi.
Itur ad ammericen ſylua in Cartheſide Nympham,
Cultricem nemorum Ammericen, quæ maxima luco
Interpres diuum reſponſa canebat ab alto.
Scitantur, quę cauſa mali, quę cura ſuperſit.
Illa refert: ſpreti vos, o vos numina Solis
Exercent: nulli fas eſt ſe æquare deorum
Mortalem: date thura deo, & ſua ducite ſacra,

Et numen placate,iras non proferet vltra.
Quam tulit, æterna eſt,nec iam reuocabilis vnquam
Peſtis erit:quicunque ſolo naſcetur in iſto,
Sentiet:ille lacus Stigios fatûmque ſeuerum
Iurauit.ſed enim ſi iam medicamina certa
Expetitis,niueam magnæ mactate iuuencam
Iunoni,magnæ nigrantem occidite vaccam
Telluri,illa dabit fœlicia ſemina ab alto:
Hæc viridem educet fœlicie ſemine ſyluam:
Vnde ſalus.ſimul obticuit:ſpecus intus,& omne
Excuſſum nemus,& circumſtetit horror vbique.
Illi obeunt mandata:ſua ipſi altaria Soli
Inſtituunt,niueam Iuno tibi magna iuuencam,
Nigrantem Tellus mactant tibi maxima vaccam.
Mira eadem.(at diuos iuro,& monumenta parentum)
Hæc ſacra, quam nemore hoc toto vos cernitis arbor
Ante ſolo nunquam fuerat quæ cognita in iſto:
Protinus e terra virides emittere frondes
Incipit,& magna campis pubeſcere ſylua.
Annua confeſtim Soli facienda ſacerdos
Vltori noua ſacra canit.deducitur ipſe
Sorte data,qui pro cunctis cadat vnus ad aram
Syphilus:& iam farre ſacro,vittiſque paratus
Purpureo ſtabat tincturus ſanguine cultros.
Tutatrix vetuit Iuno,&iam mitis Apollo,
Qui meliorem animam miſeri pro morte, iuuencum
Suppoſuere

Suppoſuere,feroque ſolum lauere cruore.
Ergo eius facti æternum vt monumenta manerent,
Hunc morem antiqui primum ſtatuere quotannis
Sacrorum,ille tuum teſtatur Syphile crimen,
Victima vana,ſacras deductus paſtor ad aras.
Illa omnis,quam cernis,inops miſerandaque turba
Tacta deo eſt,veterumque luit commiſſa parentum,
Cui votis precibuſque piis numeriſque ſacerdos
Conciliat vates diuos,& Apollinis iras.
Luſtrati ingentes ramos,& robora ſanctę
Arboris aduectant tectis:libamine cuius
Vi mira infandę labis contagia pellunt.
Talibus,atque aliis tempus per multa trahebant
Diuerſis populi commiſti e partibus orbis.
Interea Europę fuerant quę ad chara remiſſę
Littora,iam rurſus puppes freta lata remenſæ
Mira ferunt:late(proh fata occulta deorum)
Contagem Europę cœlo crebreſcere eandem,
Attonitaſque vrbes nullis agitare medelis.
Quinetiam grauior naues it rumor in omnes,
Illo eodem claſſem morbo,iuuenumque teneri
Haud numerum exiguum, & totis tabeſcere membri
Ergo haud immemores,diras ceciniſſe volucres,
Affore,quum ſylua auxilium poſcatur ab illa:
Continuo faciles Nymphas,Solemque precati,
Intacti nemoris ramos, & robora ab alto,

Connecta-

Contectare parent luco,medicataque ſumunt
Pocula,pro ritu gentis:quo munere tandem
Contagem pepulere feram.quin dona deorum,
Haud patriæ obliti,& fœlicem ad littora ſyluam
Noſtra iubent ferri,cœlo ſi forſitan iſto
Aſſimilem pellant labem: nec fata ſequundos
Ipſa negant Zephyros,faciliſque aſpirat Apollo.
Munera [illegible]um primi accepiſtis Iberi,
Præſens m[illegible]auxilium:nunc cognita Gallis,
Germaniſque[illegible]cythiſque,orbe & gauiſa Latino
Iam nunc Europam vecta eſt Huyacus in omnem.
Salue magna deum manibus ſata ſemine ſacro,
Pulchra comis,ſpectata nouis virtutibus arbos:
Spes hominum,externi decus,& noua gloria mundi,
Fortunata nimis,natam ſi numina tantum
Orbe ſub hoc,homines inter gentemque Deorum
Perpetua ſacram voluiſſent creſcere ſylua.
Ipſa tamen,ſi qua noſtro te carmine Muſæ
Ferre per ora virum poterunt,hac tu quoque parte
Noſceris,cœloque etiam cantabere noſtro.
Si non te Bactra,& tellus extrema ſub arcto,
Non Meroe,Libiciſque Ammon combuſtus arenis,
At Latium,at viridis Benaci ad flumina ripa
Audiet,& molles Atheſi,labente receſſus.
Et ſat erit,ſi te Tiberini ad fluminis vndam
Interdum leget,& referet tua nomina Bembus.

FINIS.

15-002/5-62

H542
F388d

C099